

Lelkipásztor

Evangélikus
Lelkeszi Szakfolyóirat
76. évfolyam
2001/12.

Tartalom

MÉCSSES A TE IGÉD

- SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA / „A világosság a sötétségben fénylik” 441

TANULMÁNYOK

- JÖRG OHLEMACHER / Vallási nevelés Európában
és az európai oktatáspolitikai I. 442
- HAUSMANN JUTTA / Jézus Krisztus – Isten egy neve 446

KITEKINTÉS

- PÁNGYÁNSZKY ÁGNES / A világ gyógyításáért 447
- HAFENSCHER KÁROLY / Ökumenikus dialógusok és Egyházi recepció 449

FIGYELŐ

- TÚRI KRISZTINA / A Bibliai Játsház Modell Magyarországon 451
- MADOCSEI MIKLÓS / Keresztény szolgálat az átalakuló
Magyarországon 452
- INDIRA GURBAXANI / A vállalkozók erkölcsé
a globalizáció idejében 454
- BÖDŐCS PÁL / Berzsényi Dániel, a szókimondó alkalmazkodó 455
- BENCZE IMRE / Egy akkurátus ember 457
- DR. NAGY GYULA / Az ige prófétája a vihar előtt és a viharban 458

AZ IGEHIRDETŐ MŰHELYE

- NAGY VERONIKA / Ádvent 3. vasárnapja 460
- SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH ERZSÉBET / Ádvent 4. vasárnapja 461
- KECSKEMÉTI PÁL / Karácsony este 462
- HALASI LÁSZLÓ / Karácsony ünnepe 464
- IFJ. CSERHÁTI SÁNDOR / Karácsony 2. napja 466
- NOVOTNY DÁNIEL / Karácsony utáni vasárnap 467
- VECZÁN PÁL / Óév este 468
- PÉTER JENŐ / Újév 469
- TÓTH MELINDA / Újév utáni vasárnap 470
- AKLAN ÉVA / Vízkereszt ünnepe 471
- SÁNDORNÉ POVAZSANYECZ GYÖNGYI / Vízkereszt utáni 1. vasárnap 472
- IFJ. DETRE JÁNOS / Rm 10,12–17 473
- KÁPOSZTA LAJOS / 1Tim 6,6–11 475
- ID. BENCZE IMRE / 1Jn 5,10b–13 476
- MENYES GYULA / Mt 5,37 477

SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA

„A világosság a sötétségben fénylik”*

A sötétségben fénylik.

„Örökdelek éjszaka a nyájuk mellett” – olvassuk a pásztorokról, közvetlen azelőtt, hogy az angyal megszólította őket a hírről: Üdvözítő született ma nektek. És közvetlen azelőtt, hogy körülragyogná őket az Úr dicsősége, és megjelenének az angyalsergek. A hírt és a fényt mindig megelőzi a sötét. A világosság a sötétségben fénylik.

Ünnepünk, örömünk, karácsonyunk a legmélyebb sötétségben kezdődik. A „csendes éj” sötétjében születik az, akivel valóban új nap kezdődik, új korszak és új élet. A világosság a sötétségben fénylik. Isten oda és akkor érkezik hozzánk, ahol és amikor semmit sem látunk és semmit sem tudunk tenni. Teljes sötétben jön. Akkor, amikor sötétség van bennünk és körülöttünk. A világosság a sötétségben kezd fényleni. Nem csoda, hogy a keresztyének ragaszkodnak a karácsonyestéhez. Az éjszaka kezdődő ünnephez. Akit megtalál a fény a sötétség mélyén, az már nem fog félni az éjszakától. Annak ünneppé válik az éjszaka, mert tudja, hogy az éjszaka nem végtelen. A legsötétebb pontja, a legmélye, a közepe már az új nap első pillanata. A világosság a sötétségben fénylik.

Vajon tudjuk-e? És merünk-e rátekinteni e mondat folytatására? Mindarra, ami abból következik, hogy a világosság a sötétségben fénylik. Ez a mondat megengedi a sötétet. Nem akarja letagadni és kikerülni. Van az életnek sötét oldala – körülöttünk is, bennünk is. Van éjszaka. Aki nem mer szembenézni az éjszakával, keveset fog megtapasztalni karácsony világosságából. Mert karácsony az éjszakából indul, a világosság a sötétben kezd fényleni. Van éjszaka. Álmatlan és végeláthatatlan. Kavargó és tapintható sötét. Amikor végképp nem látszik, merre. Kilátástalan helyzet, alagút-vége-nélküli helyzet. Nem találjuk egymást, és nem találunk kiutat. Már nem értjük a szót, és nem látjuk a tekintetet. Idegenek botladoznak egymás mellett, sötét van körülöttünk. Van éjszaka. Amikor magunk elborzadunk attól, amit megtettünk vagy kimondtunk. És már nem lehet meg nem történné tenni. Szembe kell néznünk lelkünk éjszakájával. A bennünk lakó sötéttel.

Sötét – bennünk és körülöttünk. Hányszor próbáltuk világossá hazudni! Vagy relatív-sötétté tenni, mások még mélyebb sötétjéhez mérve. Hányszor futottunk lélekszakadva, rohantunk, bele munkába, tevékenységbe, nyüzsgésbe, érzelembe, indulatba, csak hogy magunk mögött hagyjuk! Mert azt hittük, kifuthatunk belőle. Azzal vigasztaltuk magunkat, hogy magunk

mögött hagyhatjuk. De csak mi rokkantunk meg, a sötét maradt. A sötétből nem lehet kirohanni. Hányszor próbáltuk túlkibábelni a sötétet! Túl hazudni. Azt reméltük, minél hangosabban kiabáljuk, hogy nálunk világos van, annál kevésbé lesz sötét. Mi nem hittük, csak a környezetünk látta, milyen szánnivalóak és nevelésesegek vagyunk.

Lehet a sötétet elfogadni is. A sajátunkat. Azt, ami bennünk és körülöttünk van. Lehet elismerni, hogy létezik, és lehet vele szembenézni. Főként így karácsonytájt. Most, amikor tudjuk és átérezzük: az éjszaka legmélyebb pontján kezdődik a következő nap. Isten akkor érkezik hozzánk, amikor semmit sem látunk és semmit sem tudunk tenni. Az éjszaka közepén. Szemben a sötétséggel.

A világosság a sötétségben fénylik. Ne csukjuk be a szemünket! Meg se rettenjünk! Nézzünk rá a sötétre, nézzünk szembe vele! Nem véletlen, hogy karácsonyhoz mindig hozzátartoztak, elválaszthatatlanul és letagadhatatlanul hozzátartoznak azok, akik helye tartósan a sötét oldalon van. A nem napsütötte oldalon. Ők, akik segítségre szorulnak. Akik fáznak, bizonytalanok, lélekben vagy testben otthontalanok. Lehet, hogy már csak egy gesztustöredékkal veszünk róluk tudomást, azzal a sürgető érzéssel, hogy karácsony közeledtén tenni kell valami jót. „Megsegíteni a rászorulókat”. Több kellene. Igazabb, mélyebb mozdulat. Őszintébb tett. Áldozatosabb. Ami nem tudható le egy jelképes gesztussal. Mert karácsony az éjszakában kezdődik. Lelkünk sötétjében, a körülöttünk lévő sötétben – és velük, akik a mi környezetünk sötét oldalán élnek.

Kényelmetlen dolog szembenézni a sötéttel. Nem is szokásos. Ma főleg becsukjuk a szemünket a sötét előtt. Nem is tudunk másról, csak sikeres életről, teljes biztonságról, erőről, optimizmusról, javuló tendenciákról. Pedig a világosság a sötétségben kezd fényleni. Világosságot hazudni, sötétet tagadni nem egyenlő a fény eljövételével. Fényről álmodozni sem egyenlő a fény eljövételével. Valaki hozza a fényt, valaki elindul felénk az éjszaka közepén. Eljövetele nappalt hoz, világosságot és gyógyulást. Azt a sötétet oszlatja, ami a lelkünkben van, és ami minket vesz körül. A mi sötétünket oszlatja. Amikor gyertyát gyújtunk, adventit és karácsonyt, ne hagyjuk csak a gyülekezeti terem szépséges adventi koszorúján. Ne hagyjuk csak a fán, és ne csak az oltáron! Vigyük magunkkal egy csöndes pillanatban – a saját szobánkba, a saját lelkünkbe, a saját családjunkba. Aki az éjszaka kellős közepén érkezik, világosságot hoz. Minden sötétségbe. A világosság a sötétségben fénylik.

* Az írás Jn 1,5 alapján, olvasmányaim felhasználásával készült.

JÖRG OHLEMACHER

Vallási nevelés Európában és az európai oktatáspolitikai I.

A KÉRDÉSFELVETÉS

A kérdés, hogyan folytatódjék, vagy folytatódik a közoktatás-ügyben a vallásoktatás, nagyon sokféleképpen feltehető. Az iskolai képzés pedagógiai követelményeit illetően, keresztény – felekezeti – *programtényezők*, vallásos-humanista vagy vallásellenes-felvilágosult álláspontból mindig másra kerül a hangsúly. Mindegyik szembesül az európai integrációs folyamatokban a határokon átvívelő orientációkkal, melyekre reagálnia kell.

A következő fejtegetések azért kerültek lejegyzésre, hogy ezeknek az orientációknak a nyomára bukkanjunk, és megkíséréljünk azokból következtetni a vallásoktatás eljövendő fejlődésére és a valláspedagógia kihívásaira. A vállalkozás szükségszerűen hipotetikus, de ezzel szívesen egyezünk ki. A vallásoktatás alakulása szükségszerűen követi a nagy politikai orientációkat¹. Ezek a folyamatok eddig csak az európai államokra korlátozódtak. A mindenkori nemzeti identitás kialakításához nem ritkán hozzátartozott a többség azonosítása egy vallással, vagy felekezettel (vö. a szlogennel: „aki lengyel, az katolikus”), de legalábbis állam és vallástársadalmak viszonyának specifikus szabályozása, mely érvényes a vallási képzés területére is².

Miután a következőkben a nagy vonulatokról lesz szó, lemondunk a nemzeti viszonyok részletekre menő leírásáról, különösen azért, mert a német viszonyok szántóföldjét ebből a szempontból már sokszor fölszántották. Az irodalmi hivatkozásokban sem fogunk x. alkalommal untig ismerekre hivatkozni. Ez nem azt jelenti, hogy ne lenne fontos a nemzeti sajátosságoknak és viszonyoknak különös figyelmet szentelni³. Épp ellenkezőleg, az

¹ Lásd: az érvelés felépítését a vallásoktatás és valláspedagógia változásáról C. Grethleinnél, *Religionspädagogik*. (De Gruyter Lehrbuch). Berlin/New York 1998, 4. Neue Ansätze, 138–214. old.

² Lásd: P. Schreiner, *Schule und europäische Identität*. In: Ders./H. Spinder (kiad.), *Identitätsbildung im pluralen Europa. Perspektiven für Schule und Religionsunterricht*. Münster 1997, 71. H. Kiesewetter, *Das einzigartige Europa. Zufällige und notwendige Faktoren der Industrialisierung*. (Sammlung Vandenhoeck) Göttingen 1996, 166–185. old.

³ Segédanyagként említenénk két művet: *Religious Education in Europe*. A collection of basic information about RE in European Countries. A publication of the Intereuropean Commission on Church and School (ICCS) and the Comenius Institut, Protestant Centre for Studies and Education, szerk.: P. Schreiner. Münster 2000. A 24 európai ország vallásoktatási szabályai beépülnek az általános politikai és különleges állam-egyház viszonyokba. Az Európa Tanács 1991-ben a Council for Cultural Co-operation albizottságában egy projektet kezdeményezett, mely többek közt egy kiadványsorozatban is megjelent: *Guide to secondary education in Europe*. Szerk.: D. Kallen. A kötetek-

itt felsoroltak következményei számára lényeges, hogy elkerüljük a kihagyási kísérleteket, mert minden képzési folyamat része a különféle folyamatosságoknak. De először a közös, európai kihívásokat kell megláttatni.

Ugyanakkor emlékeznünk kell arra is, hogy időről időre mindig új kihívásokkal került szembe a közoktatásügy, melyek koncepcionális újraorientálódáshoz vezettek: a Szputnyiksokk az Egyesült Államokban, a tamil-zavargások Hollandiában és a diákzavargások Francia- és Németországban a hatvanas években – ezeknek rövid időn belül oktatáspolitikai következményei lettek. Hogy a 2002-ben bevezetett Euróval, mint egy régi és új egység megteremtésének szimbólumával is hasonlóan nagy események állnak majd a házhoz, ezt még fontolóra kell venni.⁴

EURÓPAI INTÉZMÉNYEK IMPULZUSAI

A „vallás” és „vallásoktatás” témaköröket az európai egységfolyamatok első évtizedeiben nagyon visszafogottan és adott esetben indirekt módon tárgyalták.⁵ Az EWG, az Európa Tanács, az EG és az EU oktatási kérdésekkel foglalkozó intézményei inkább kerültek, mint tárgyalták a témát. A feltűnő viselkedés magyarázatára több érv sorolható fel:

1. A vallási kérdések tárgyalása hagyományosan az egyes országok dolga. Minden próbálkozás ezen a területen egységes átfogó szabályozásra egyszerre sok konfliktusra okot adó felületet nyitott volna meg, mert a vallási viszonyokat meghatározta és teszi ma is a különböző vallások és országok rendkívül különbö-

nek az egyes országokban emellett külön szerzőik vannak. A sorozatot a Council of Europe Press, Strasbourg publikálta. Ez idő szerint 20 európai ország számára állnak rendelkezésre brosrúak. A vallásoktatás szabályait, csakúgy, mint más tárgyaknál, az általános iskola- és curriculumfejlesztés kontextusában nevezik meg. A kötet címe mindig: *Secondary education in...*; eddig angol és francia nyelven jelentek meg kiadványok.

⁴ Az EKD-irodák előző vezetője Brüsszelben, a szász evangélikus egyház konzisztóriumának jelenlegi elnöke gondolatai kiindulópontjának tekintve az „Eurót”: H.-J. Kiderlen, „Europa eine Seele geben?” Die Einführung des Euro und die Rolle der Kirche bei der europäischen Integration. In: *Informationes Theologiae Europae. Internationales ökumenisches Jahrbuch für Theologie*, szerk.: U. Nembach, Frankfurt a. M. 1999, 109–117. old. Nem érint oktatási kérdéseket, utal azonban Novalis értekezésére, F.L. Freiherr v. Hardenberg, *Die Christenheit oder Europa*, 1799-től (uo. 112.2. megj.)

⁵ Ott, ahol voltak ilyen megnyilvánulások, ott elkerültek minden explicit összefüggést az iskolai képzés kérdéseivel, és az általános történeti-kulturális és szociálpszichológiai aspektusokra szorítottak.

ző nemzeti történelme, gyarmattörténete, vallási ellentétei, a különféle uniók és kompromisszumok egészen a testvérháborús vitákig. A törekény növénykét, ami az „összenövő Európa”, nem akarták ilyenfajta problémákkal külön megterhelni. Így következett tehát, hogy az 1997-es amszterdami konferencia záródokumentumában a mindenkori államegyházi viszonyokat egészen alapvetően a leginkább megőrzendő jogi értéknek nyilvánították, mellyel azt kifejezetten kivonják a szabály alól, miszerint az Európa-jog felette áll a *nemzeti jognak*.⁶

2. Mindig hangsúlyozzák, hogy az európai testületek adminisztrációjában Brüsszelben és Strasbourgban a francia befolyás dominál. A Franciaországban következetesen véghezvitt elválasztását államnak és egyháznak, azt, hogy ott alapvető és elismert a „vallás magánügy” kijelentés, tekintik a visszafogottság okának a „vallás, vallásoktatás” témákban. Ennek az ismeretében nem érdektelen megfigyelni, milyen hosszsan hatottak az iszlám életformák (fejkeendőítélet Lyonban 1989-ben) miatti viták a francia iskolarendszerben. Mindenesetre mostanra nyílt vita alakult ki Franciaországban arról, hogy a vallás-téma eddigi elhanyagolása az oktatásügyben szakmailag megfelelő-e még, és megfelel-e a jövőendő generációk multikulturális, éppen ezért multireligionális társadalmainak. Az európai integrációs folyamatokat is bevonják ennek az új kérdésfelvetésnek az alátámasztásához. De eddig még nem ért odáig a francia adminisztráció tárgyalási helyzete, hogy abból jogalkotó következtetések lennének levonhatók.⁷

3. A vallási közösségek évtizedekig tartó nagyfokú visszafogott jelenléte Brüsszelben és Strasbourgban valószínűleg hozzájárult az említett visszafogottsághoz. A hagyományosan politikailag éberebb katolicizmus már a hetvenes években megmutatta brüsszeli katolikus irodájának megnyitásával, hogy Európa problémáját a „világegyház” tudatába tölték.⁸ Csak kb. 20 évvel később zárkóztak fel a maguk részéről az EKD és az anglikánok. Az ökumenikus munkaközösségnek, EECSS (Egyház és Társadalom Európai Ökumenikus Bizottság, Ecumenical European Commission for Church and Society), mely különféle denominációkban dolgozott együtt a KEK-kel (Konferenz Europäische Kirchen, Eu-

rópai Egyházak Konferenciája, 1959 óta genfi székhellyel), mint a nagy felekezetek képviselői, mindenek előtt szociális és gazdasági témákban kellett állást foglalniuk.⁹ Magukat mindenek előtt „becsületes alkusként” értelmezték, akik fórumot kínáltak a nehéz ténykérdések megoldására a gyakran vitatkozó feleknek. A képzés, sőt a vallási képzés kérdéseit egészen a nyolcvanas évek közepéig nem tematizálták. Itt alkalmazkodtak a visszafogottság általános politikai vonalához vallási kérdésekben. Bizonyára a méltánytalan „klerikális” befolyástól való félelem okos felbecsülése is szerepet játszott sok EU-országban.

4. Ennek ellenére volt már lobby-tevékenység a vallásoktatás ügyéért Európában az NGO szintjén (Non-Governmental Organizations, nem-kormány szervezetek) legalábbis 1958 óta, amikor megalakult az Inter-European Commission on Church and School (ICCS), az Egyházak Világtanácsának kezdeményezéseként. S bár ezt a széles nyilvánosság szinte egyáltalán nem vette tudomásul, a párbeszédék állhatatossága és a részvétel az európai konzultációkon észrevehető eredményre vezetett.¹⁰

Mindenesetre ahhoz, hogy az európai szinten a vallás/vallásoktatás témája reménységre adjon okot, még más faktorok meglétére is szükség volt.

5. A KSZE (Konferenz für Sicherheit und Zusammenarbeit in Europa, Konferencia Európa Biztonságáért és Együttműködéséért) 3. találkozásán, Bécsben 1986. november 4. – 1989. január 19-ig idő szerint egybe esett a Szovjetunióban a peresztrojka eseményével. Az ülésen napirenden volt az emberi jogok kérdése, mely már témája volt az egyébként eredményre nem vezető szakértői találkozásoknak Ottawában (1985. május 17 – június 17-ig) és Bernben is (1986. április 15 – május 27-ig).

Nem utolsósorban a Vatikán ötletei alapján (a gondolati-, lelkiismereti-, vallási- és meggyőződésbeli szabadság lehetséges garanciáiról és a kapcsolatok, találkozások és az információk cseréjének szabadságáról vallási célokra) volt készen a terep, hogy a záródokumentumban Bécsben a vallásszabadság alapvető jogának messze ható összekötő szabályozásai jöhessenek létre. Részletesen:

– „Hatásos intézkedéseket hozni, hogy a mindenkori individuális vagy kollektív diszkriminációt a hívőkkel szemben megakadályozzuk és kiküszöböljük, mind a civil, mind a politikai, gazdasági és kulturális életben, valamint szavatolni hívők és nem hívők tényleges egyenjogúságát.

– Megteremteni a tolerancia és a kölcsönös elfogadás légkörét különböző felekezetű hívők, valamint hívők és nem hívők között.

– Biztosítani és behatárolni a hitüket gyakorló keresztények közösségeinek státuszát, az alkotmányos keretek között, mindig az adott országban számukra meghatározott módon.

– Tiszteletben tartani a hívők közösségeinek alapvető jogait (szabadon hozzáférhető áhítatos helyek és gyülekezeti terek intézményei és megélhetése; egyéni hierarchikus intézményi rendjüknek megfelelő szervezetek; saját követelményeiknek és normáiknak, valamint az állammal önként kötött szabályoknak megfelelő munkatársak kiválasztása, kinevezése ill. cseréje; anyagi, vagy

⁹ Kiderlen, i.m. (4. megj.), 1990-et nevezi az önálló összekötőirodák felállítási évének Brüsszelben (115), az EECSS alapítása már „a hetvenes évek elején” végbement, mely eredetileg az európai hatóságok evangélikus tisztviselőinek kezdeményezése volt (uo.).

¹⁰ Az ICCS történetéhez és más szervezetekkel való aktuális kooperációkhoz lásd. i.m. szerk.: P. Schreiner, (2. megj.), 177–182. old. A konferenciák felsorolásából hiányzik Loccum 1990 (179. old.).

⁶ Vö. Kiderlen, i. m. (4. megj.), 115. k. old.

⁷ Vö. D. Mac Neill, *State Education and Religion: Comparing Three European Approaches* – England, France and Germany, In: i. m. (4. megj.), 213–215. old.

⁸ Lásd: a római katolikus egyház szerepéhez különösen C. Starck, *Das Christentum und die Kirchen in ihrer Bedeutung für die Identität der Europäischen Union und ihrer Mitgliedstaaten*. In: Essener Gespräche zum Thema Staat und Kirche 31, Münster 1997, 5–27. old. Formális diplomáciai kapcsolatot a Szentszék 1970-ben létesített az Európai Unióval. 1971-ben alapították az európai püspöki kar tanácsát. Oktatási kérdéseket, állam és egyház felelősségének metszéspontjában nem érint Starck. Tanulságos a katolikus Európa-politika első 20 évét tekintve: Die europäischen Bischöfe und die Neu-Evangelisierung Europas. Rat der europäischen Bischofskonferenz (CCEE). Szerk.: Sekretariat Der Deutschen Bischofskonferenz, Bonn, St. Gallen 1991. Az európai püspöki konferenciák egyike sem tárgyalta explicit módon a nyilvános oktatás kérdését. A protestantizmus szerepét illetően ld.: Europa und der Protestantismus. Ein Arbeitsheft mit Dokumenten und Beiträgen von E. Jüngel, R. Frieling und L. Ulrich. Szerk.: B. Brenner, (Bennsheimer Hefte 73) Göttingen 1993. A kiadó ezzel a mondattal nyitja meg a kötetet: „»Európa« a protestantizmus számára az 1989-es fordulatig nem volt elsődleges ügy.” (5). Úgy is olvashatjuk az egész kötetet, mely a maga 291 oldalával köztes mérlegként ábrázolja az 1989 utáni törekvéseket, mint a *képzés-elfelejtés* dokumentumát. A mai álláspontok gyökeréhez vö. Das Themenheft der KZG 12. évf., 2. füz., 1999, Göttingen 2000: Europabilder der Kirchen in der Nach-kriegszeit, J. R. Arnold, Europe the Churches and the Conference of European Churches, 473–487. old. (oktatási kérdések? – ugyan!)

más jellegű önkéntes támogatások kérésének és elfogadásának lehetősége).

– Vallási felekezetekkel, intézményekkel és szervezetekkel való konzultációk bevezetése a vallásszabadság követelményeinek jobb megértése céljából; figyelembe venni az egyes emberek jogát, hogy az általuk választott nyelven részesüljenek vallásoktatásban (egyénilag vagy csoportosan), ill. nyújthassák azt.

– Figyelembe venni és lehetővé tenni a szülők szabadságát gyermekeik vallásos és hagyományaiknak megfelelő nevelésére, megfelelően saját meggyőződésüknek.

– Jóváhagyni a vallási munkatársak megfelelő intézményekben való képzését.

– Tiszteletben tartani a hívők és közösségeik jogait arra, hogy (általuk választott nyelvű) vallási könyveket és írásokat birtokoljanak és használjanak, csakúgy, mint más tárgyakat, melyek egy vallás vagy meggyőződés gyakorlását szolgálják.

– Felhatalmazni a vallási felekezeteket, intézményeket és szervezeteket, hogy vallási kiadványokat és tárgyakat gyártsanak, importáljanak és terjesszenek.

– Jóakaratóan ellenőrizni a vallási közösségek részvételét a nyilvános párbeszédokban, beleértve a tömegkommunikációs eszközöket is.

– Végül hozzátették még azt a kijelentést is, mely felszólította a KSZE-tagállamokat, hogy engedélyezzék a vallásoknak és felekezeteknek (csakúgy, mint képviselőiknek) egyéni, vagy kollektív szinten, hogy nemzeti és nemzetközi szinten direkt személyes kapcsolatba lépjenek egymással.¹¹

Ez katalógus jelentette az első áttörést azóta, hogy a keleti országok alkotmányai 1975-ben következmények nélkül deklarálták a vallásszabadságot. A vallásoktatás számára az 1989/90-es politikai fordulat után – mely a bécsi dokumentumok elfogadása idején még nem volt valóság – kész volt a talaj. És döntő, hogy intézkedések egész kötegével összefüggésben említik a szülői jogot, a képzési lehetőségeket, a médiumválasztást és a nyilvános képviselői lehetőséget. A régi „toleranciagondolat” szemben, mely a vallási közösségeket a „szent dolgok” körülhatárolt saját terébe zárta, előkészítette a társadalmi nyitást, mely még nem hasonlított a nyugati demokráciák „pozitív vallásszabadság” értelmezéséhez, de már jelentős lépést jelentett ebbe az irányba.

Különleges szerep hárult tehát ebben az összefüggésben a vallásoktatás (adni és kapni) jogának kifejezett megemlítésére, mert ezen a helyen először, a kommunista államok rendszerileg megalapozott képzési monopóliumát egy nagyon érzékeny helyen törte meg; a szovjet mintára alapuló népi oktatás mindig egy alapvetően materialista-ateista képzést jelentett.¹²

¹¹ V.-Y. Ghebali / M. Steinert, *Religionsfreiheit als Thema des KSZE-Prozesses. Die Entwicklung von der Schlußakte von Helsinki bis zum abschließenden Dokument von Wien (1975–1989)*, in: KGZ. 6. évf. 1. füzet, 1993, 56. k. old. vö: R. Lehtonen, *Die Konferenz für Sicherheit und Zusammenarbeit in Europa-Ergebnisse. Chancen und Aufgaben für die lutherischen Kirchen*, in: Schöpfung, Gerechtigkeit, Frieden. A Martin-Luther-Bund évkönyve, 36. rész, 1989, 200–209. old.

¹² Lásd helyette az NDK viszonyokat R. Blühm/M. Onnasch, *Staat und religiöse Erziehung in der DDR*, in: Die Rolle der Kirchen in der DDR. Eine erste Bilanz. (Geschichte und Staat 291. kötet) szerk.: H. Dahn, München 1993, 174–188. old. és J. Ohlemacher/R. Blühm, *Repression gegen die christliche Jugend im Bildungs- und Erziehungsbereich*, in: Leben in der DDR, Leben nach 1989 – Aufarbeitung und Versöhnung, VII. kötet, szerk.: Landtag Mecklenburg – Vorpommern Schwerin 1997, 101–231. old.

A folyamat mozgatói az emberi jogok voltak, melyek az Egyesült Nemzetek által 1948. december 10-én kihirdetett emberi jogok általános nyilatkozatán alapultak, ahogyan azokat a Helsinki záródokumentumba, a Párizsi Chartába és más KSZE-dokumentumokba a „humanitárius dimenziókhöz” felvették.

6. Az Európa Tanács a hatvanas években lefektetett, a vendégmunkások és más bevándorlók gyermekeinek elkísérésére és integrációjára készített programjából kizárta a „vallás” témáját. A nyolcvanas évek közepe óta, ezeknek az intézményeknek a kiértékelése óta érvényesült a felismerés, hogy a programok gyenge pontjai összefüggésben állhatnak a vallási faktor elhanyagolásával. Az Európa Tanácsnak a kilencvenes évek kezdete óta újra és újra foglalkoznia kellett, különösen is a kisebbségi kérdésekben, bevándorlási- és menekültpolitikájában hozott döntéseiben a vallásüggyel. Így került sor bizonyos szövegek publikációjára¹³, melyek a bécsi KSZE-döntések alapján foglalták magukban a vallást.

7. A képzés egész területén kiváltóként gondoskodott egyfajta szabályozási szükséglettről az európai szakmai mobilitás melletti döntés. Ha alapvetően érvényes lenne a tagállamokban a munkahely szabad megválasztása, akkor meg kellene állapodni a szakmai képzés standardjairól. Ha tehát – mint ahogyan a kettős német rendszerben is – a vallásoktatás része volt a szakmai képzésnek, akkor indirekt módon ismét érintett a kérdésben.¹⁴ A legelső alapelv azonban a „tagállamok alapvető illetékessége általános politikai és képzési témákban” maradt.¹⁵ 1989-ben fogalmazták meg a „tudás és kultúra Európája” megvalósításáért többek között az alábbi céltűzéseket:

– „Az európai közösséghez való tartozás érzésének erősítése a fiatalok közt, az európai dimenzió, az oktatásban és az oktatók képzésében való megjelenítésének eszközével...

– A képzési és oktatási rendszerekben a kulturális sokféleség figyelembevétele.

– A képzési és oktatási rendszerek szorosabb kapcsolatfelvétele a kölcsönös gazdagabbá tétel és a közösség tagállamai polgárai gyermekeinek jobb betagozódását elősegítő, különösképpen az iskolai életben, nyelvi és kulturális identitásuk elfogadásában.”¹⁶

¹³ Mindenek előtt a volt keleti blokkbeli viszonyokat taglalták. Lásd pl. Human rights and minorities in the new European democracies: educational and cultural aspects. Szerk.: C. Birzea, Strasbourg 1996. A denominációk mellett a nemzeti beszámolókat részint a felekezetiileg meghatározott oktatási helyzettel is foglalkoznak. Lásd pl. Lettország 47; Litvánia 51; „Religion is a part of the humanitarian education”, 55. A vallás mint iskolai tárgy megváltozott keretfeltételeihez lásd Educational reforms in central and eastern Europe: Processes and outcomes. Szerk.: Council for Cultural Cooperation (CDCC) Prága, Cseh Köztársaság 1995. október 4–7. General Report by L. Cerych. Strasbourg 1996, 19. old. k.

¹⁴ A fejlődési folyamatokhoz lásd az utalásokat az európai képzéspolitikai idevágó magyarázatairól J. Ohlemacher, *Bildungspolitische Herausforderungen im Integrationsprozess Europas. Eine Einführung*, in: Religion und Bildung in Europa. Herausforderungen, Chancen, Erfahrungen. Szerk.: U. A. Göttingen 1991, 9–21. old. Hasznos még a bibliográfia P. Schreiner-nél, *Bildung in Europäischer Perspektive. Zeitschriften, Aufsätze, Bücher, Unterrichtsmodelle. (Im Blickpunkt 10, Literaturhinweise und Tests zu aktuellem Themen) Münster 1992*, vö. zur Beruflichen Bildung, 35–39. old.

¹⁵ Gemäß Art. 126, az EU-szerződés 1. bek., vö.: B. Janssen, Art. Bildungs- und Jugendpolitik, in: W. Weidelfeld/W. Wessels, *Europa von A-Z. Taschenbuch der europäischen Integrations – Bonn 1992*, 79–84. old.

¹⁶ A tanács és a tanácsban egyesült oktatásügyi miniszterek végkövetkeztetése 1989. október 6-án az oktatáspolitikában való együttműködésről és közösségpolitikáról figyelembe véve az 1993 (89/C 277/04) in: Erklärungen zur Europäischen Bildungspolitik. A 3. kiadás (1987. június) kiegészítése (1989. december). szerk.: Rat der Europäischen Gemeinschaften, Generalsekretariat, Strasbourg 1989, 101. old.

Megint csak nincs szó explicit módon a vallásról. Ám mivel az európai szellem-, politika-, gazdaság- és társadalomtörténetben kultúra és vallás egymástól nem elválaszthatók, implicit módon mégis napirenden volt a vallási tényező is.

8. Jaques Delor 1992-es „mi Európa lelke?” programkérdése óta kifejlődött egyfajta saját dinamika.¹⁷ Miután Európa gazdasági és valutaegysége egy visszafordíthatatlan folyamatba lépett, utólagosan vetődött fel a kérdés az egymás felé közeledés miatt a szellemi alapokról. Az Európa határát meghatározó vitában nem voltak megkerülhetőek a vallási és felekezeti adottságok, bár már rég úgy vélték, hogy egyértelmű Európa keresztény, zsidó, iszlám és humanista hagyományban való gyökerezése. De a közelebbi vizsgálódáskor ezek a „gyökerek” nehéz képződményeknek bizonyultak. Mert más dolog a *hajdanvolt (örökölt) szellemi tőkét* különféle üléseken mélyenszántóan megvitatni, és ezeket kifejezésre juttatni, mint egy *iszlám ország* konkrét ajánlatával elmélyülten foglalkozni, amely keresztény kisebbségeit elnyomja, mint pl. Törökország esetében. A többszörösen szétszabdalt *kereszténység* nem teszi lehetővé, hogy visszanyúljunk olyasmire, mint egy közös nevező. Hiszen a római Nyugat és az ortodox Kelet közötti szakadás is meghatározta évszázadokra visszamenőleg Európa politikai térképét. A *zsidó örökség* sem oldódott fel egyszerűen a *keresztényben*, hanem ortodox és liberális irányzatokra vált szét, a látnis és az aktuális antiszemitizmus pedig sajnálatos módon mind a mai napig hozzá tartozik az európai kultúra és szubkultúrák állandóihoz. A *humanizmussal* sem jobb a helyzet. A felvilágosodás örökségét – miközben éppen rá hivatkoztak –, fő fogalmait, mint a béke, szolidaritás, igazságosság, szabadság, a kommunista államok a fenyegetés, elnyomás, megfigyelés és szellemi gyámkodás gyakorlatába változtatták át, megtagadva az egyszerű magyarázatokat és levezetéseket.

Mi tehát „Európa lelke”? Ezt még az Európa Tanács e kérdés megválaszolására felállított kutatóprogramja sem tárta fel számottevő módon. A válasz még várta magára. És nincs még egy szlogen Európában, melyet az utóbbi években ennyit koptattak volna, és ugyanakkor olyan homályos maradt volna, mint ez. Vajon a benne vázolt egység-képzet nem illuzórikus-e alapján?¹⁸

EGYHÁZAK IMPULZUSAI

Az európai irányvonalakból, melyek összefüggésben vannak a valláspedagógiai érdekeltségekkel, a legutóbbi időkben két impulzus vált hatékonyá, melyek leginkább az egyházon belüli fő irányvonalakon belül jöttek létre, a *konciliáris folyamat*: „béke, igazságosság és a teremtés megőrzése” és a „*világ-ethosz-projekt*”.

„A *konciliáris* folyamat a Föld és az emberiség jövőjéért való aggodalomból ered.”¹⁹ Benne sokan csatlakozva az EVT hatodik, 1983-as vancoveri nagygyűléséhez olyan módon nevesít-

tették a világ-problémát, mely nem-keresztények számára is elfogadható volt. Nem vártak el ugyanis semmiféle belépési teljesítményt, pl. egy hitvallás formájában. A középpontot sokkal inkább a problémák leírása és a tapasztalatok cseréje alkotta. Együttal minden „érzék” a világra irányult, és mindenkit szívesen fogadtak, aki részt kívánt venni a folyamatban.

Egészen hasonló irányt mutat Hans Küng tübingeni ökümenikus intézetében kidolgozott „világ-ethosz-projekt”. Ennek belátásából, hogy az emberiségnek kérdésfelvetésekkel kell harcolnia a globális terjeszkedés ellen, ezért pedig minden vallásnak, kultúrának és nemzetnek részt kell venni a megoldásban, egy, az egész világra kiterjedő párbeszéd-, és megértési folyamatot iniciált, melynek eddigi csúcspontja a chicagói világ-ethosz nyilatkozat volt 1993. szeptember 4-én.²⁰ Itt is a problémafelvetések álltak a középpontban. Rá figyelve kérdezik maguktól a partnerek: mit tettek hozzá a te vallási, vagy világ-nézeti hagyományaid ennek megoldásához? Egy ilyen nyilvános keresési folyamatba olyanok is gyakran bevonódnak, akik egyébként szűkebb vallási kérdésfelvetésektől elzárkóznak.

Az alábbi alapvető szándékok érhetőek mindedig tetten:

a) Az *emberi jogokat* ki kell egészíteni az *emberi kötelezettségekkel*, melyek két követelményen nyugszanak: 1. Minden személy, bármilyen nemű, etnikai hovatartozású, nyelvű, korú, nemzetű, vallású, köteles minden emberrel emberi módon bánni. 2. Amit nem akarsz, hogy veled tegyék, azt ne tedd meg másokkal.

b) A követeléseket átültették négy kötelezettségbe: 1. Az erőszakmentesség és az élet tiszteletének kultúrája: „Tiszteld az életet!” – a régi „Ne ölj!” 2. A tolerancia és az őszinte élet kultúrája: „beszélj és cselekedj őszintén” – a régi „Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot!” 3. A szolidaritás és az igazságos gazdasági rend kultúrája: „cselekedj igazságosan és fair módon” – a régi „Ne lopj!” 4. Az igazságosság és a férfi és nő partneri viszonyának kultúrája: fogadjátok el és szeressétek egymást – a régi „Ne paráználkodjál!”²¹

Úgy tűnik, a nyitottság a „siker” titka. Ez a „siker” azonban a konciliáris folyamatban eddig megmaradt az eszmék szintjén. De a minden jóakarátú befogadására irányuló alapvető nyíltság és a reális problémákra való odafigyelés – mint az egyházi és teológiai differenciák megfigyelése – jól illik a zajló folyamatok nyíltságához, amire a demokratikus országoknak ifjúságuk képzéséhez szükségük van ahhoz, hogy képesek legyenek az önálló véleményalkotásra.

Harmadik impulzusként tekinthetünk a folyamatos *egyházi diakónai munkára*, mely jól megtapasztalható helyi, nemzeti és globális szinten egyaránt. Ez a média által hatásosan közvetített „felebaráti szeretet” bevezeti a szenvedő és szükségben lévő embertársaink iránti aggodalom szimbólumát, melyre Európában és azon túl is hosszú történelem, szükség és válasz van.

Fordította: Körmendi Petra

A tanulmány II. részét januári számunkban közöljük.

¹⁷ Lásd: Kiderlen i. m. (4. megj.), 116. k. old.

¹⁸ Sajnos az egyházi-teológiai taglalások nem kínálnak többet ezzel a témával kapcsolatban egy vezérszó-asszociációnál, mely ahhoz tartja magát, amit már amúgy is elmondtak. Vö.: pl. Die Seele Europas? – Die Sendung der Kirchen in säkularisierte Gesellschaften. Texte einer ÖRK – EKV-Konsultation in Zusammenarbeit mit der Ev. Akademie Sachsen-Anhalt in Wittenberg vom 8. bis zum 12. 10. 1997. EPD-Dokumentation Nr. 2/98. Frankfurt 1998.

¹⁹ M. Veit, *Der Konziliäre Prozess in Schule und Gemeinde*, in: „Das Projekt Weltethos” in der Erziehung. Referate und Ergebnisse der Nürnberger Forums 1994, szerk.: J. Lähnemann, Hamburg 1995, 343. old.

²⁰ Lásd: H. Küng, *Weltethos und Erziehung*, in: im. (19. megj.), szerk.: J. Lähnemann, 19–34. old., Uö.: *Globales Ethos für die Eine Welt*, in: Vastuun Undet Ulottuyudet. Globaalín Ettiikan Haaste. Juhlakirja professori Reijo E. Heinonen tayttäessä 60 vuotta. (Studia Carelica Humanistica 12). Joensuu 1998, 20–25. old.

²¹ H. Küng, *Globales Ethos*, im. (2. megj.), 22. old.

Jézus Krisztus – Isten egy neve¹

Ha ószövetségesként Isten nevééről gondolkodom, biztos, hogy nem Jézus Krisztus az első gondolatom. Sokkal inkább Istennek az a bemutatkozása jut eszembe, amellyel az égő csipkebokorról szóló történetben Mózeshez fordult, az a sokat emlegetett „vagyok, aki vagyok”, héberül אֲנִי אֲנִי (2Móz 3,14), amely fordítási szempontból egyáltalán nem egyszerű kifejezés. Úgy mutatkozik itt be Isten, mint a létező? Vagy úgy, mint aki bizonyítékot szolgáltat a létezésére, tehát mint olyan, aki még meg fogja mutatni, hogy ki és milyen ő? Vagy mégis helyesebb azt mondani, hogy Isten úgy mutatkozik be, mint aki Mózes számára, a nép számára és számunkra jelenvaló? Mindenesetre bemutatkozása olyan dinamikus, hogy nem foglalható össze egyetlen szóban, egy egész mondatra van szükség hozzá.

Emellett eszembe jut az „Elohim” kifejezés is, amelyet Bibliánk az „Isten” szóval fordít. Ez a szó azonban többes számú nyelvtani alakjában ennél sokkal többet fejez ki, és arra utal, hogy ez az Isten, akiben hiszünk, mindazt magában foglalja, amit más vallások a sokféle istenségről mondanak.

Gondolok ezen kívül a négy betűre: JHVH, amelyet a keresztyének gyakran Jahve-ként olvasnak. A zsidó hagyományban ezzel szemben a mássalhangzókat úgy látják el magánhangzókkal, hogy Adonáj-t olvassanak, amit az „Úr” szóval lehetne fordítani. Ebben mutatkozik meg a zsidók tisztelete Isten neve iránt, valamint az a tudat, hogy a név arra is használható, hogy rendelkezünk a tulajdonosa felett. Ha ismerem valakinek a nevét, kapcsolatba léphetek vele. Egy kapcsolat pedig lehet ugyan nagyon pozitív, de vissza is lehet élni vele. A zsidó hagyomány arra hívja fel a figyelmet, hogy amikor mi Isten nevét használjuk, ennek a visszaélésnek a lehetősége áll fenn. Ezért használják ezt a másik szót, az Urat, amelyben az Isten iránti tisztelet jut kifejezésre.

Ugyanígy eszembe jut a másik zsidó hagyomány is, amely „ha-Shem”-ként olvassa a négy betűt, amelynek jelentése „a Név”. Ezzel még jobban kifejezi, hogy Isten egészen más, mint mi, emberek. Az Ószövetség tehát több, mint egy isten nevet ismer, így tesz biznyságot ennek az Istennek a sokféleségéről.

Hosszú bevezetés? Lehetséges. Ez a bevezetés segíthet azonban abban, hogy jobban megértsük, hogy mi rejtőzik amögött, ha Jézus Krisztusról, mint Isten nevééről, különösen mint egy nevééről beszélünk. Ha jobban szemügyre vesszük ezt a kifejezést, hamar kiderül, hogy az többféleképpen hangsúlyozható: Isten egy neve, vagy Isten egy neve. Ha a hangsúlyt az egy-re helyezzük, a címet így folytathatjuk: „és nincs más”. Így Jézus Krisztus Isten tulajdonképpeni neve. Ezzel Isten neve nemcsak alakot ölt Jézus személyében, hanem egyértelműséget és felcserélhetlenséget is nyer. Ez az egyértelműség sok tekintetben megfelel a Mózes 5. könyvéből származó ószövetségi-zsidó hitvallásnak: „egy az Úr”. Az, ami az „אֲנִי אֲנִי אֲנִי”-ben még olyan sokrétű, így koncentráltabbá válik, tömörebb lesz és ezzel alighanem világosabb is. A dinamika, ami ebben az ószövetségi névmondatban megtalálható, mégis megjelenik Jézus személyében

is. Istenhez hasonlóan Jézusnál sem tudjuk egy szóban összefoglalni, még egy mondatban sem, hogy mit jelent ő, mint a Krisztus. Ehhez is több kell, mint egy mondat. Cselekedeteire, életére, halálára és feltámadására kell tekintenünk, ahogyan az Ószövetségben is Istennek az ő népe felé forduló mentő és megtartó cselekedeteit szemléljük. Az Ószövetséghez hasonlóan ebben mutatkozik meg az, hogy itt egy olyan Valakiről van szó, aki értünk van, aki a mi érdekünkben cselekszik, aki a mi egészen átfogó lelki-szellemi és testi értelemben vett jólétünket akarja.

Ha a hangsúlyt Isten egy nevére helyezzük, akkor Isten önkinyilatkozási formáinak sokféleségét vesszük tekintetbe, és ahhoz kapcsolódunk, ahogyan az Ószövetség Elohim-ról beszél. Az ebben megcsendülő sokféleséget azzal a dimenzióval bővíthetjük, amellyel Istent Krisztusban tapasztaltuk meg. Egy olyan dimenzió ez, amely bár egy a sok közül, mégsem jelentéktelen, hanem számunkra, keresztyének számára döntő, mert ez éppen az a dimenzió, amely bennünket Istennel összeköt. Jézus Krisztus neve tehát számunkra az elsődleges istennév, mert benne és általa tapasztaljuk meg Istent. Az Isten egy nevére eső hangsúly arra mutat rá, hogy Isten megtapasztalása helyzethez és időhöz is kötött, egyúttal nagyon személyes, ezáltal szubjektív. „Isten egy neve” kevésbé a dogmatikailag pontosan kifejtett tanításhoz kapcsolódik, és ezzel Isten megtapasztalásának élőbb formáját mutatja meg.

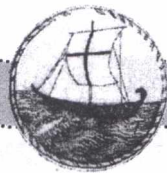
A hangsúlyt egy harmadik féleképpen is elhelyezhetjük ebben a kifejezésben: „Isten egy neve” Ezzel Isten neve, mint név válik hangsúlyossá. Ha valaki Jézus Krisztusról, mint Isten nevééről beszél, nyilvánvalóvá válik, hogy újra megváltozik az istenkép. Az az Isten, akinek a neve kimondhatatlanná vált, akinek a távolsága tőlünk emberektől a tisztelet miatt egyre nagyobbá válnak tűnt, egyre közelebb kerül hozzánk. Isten neve újra kimondható, és így Isten megszólíthatóbbá válik. Ha meggondoljuk, hogy Isten Jézus Krisztusban emberré lett, akkor tulajdonképpen arról van szó, hogy Isten nemcsak egészen közel jön az emberhez, hanem kockázatot: kész arra, hogy bizonyos mértékig kitegye magát nekünk.

Jézus Krisztus, akiről az Újszövetség azt mondja, hogy nincs másban üdvösség (ApCsel 4,12), kifejeződési formája annak a névnek, amellyel Isten Mózes második könyvében bemutatkozik. Az egyértelműség és nyitottság, amely ott a név kinyilatkoztatásakor jelen van, Jézus Krisztusban konkretizálódik. Így Isten Jézus Krisztusban magát úgy bizonyítja meg, mint aki már Mózesnek megjelent, Jézus Krisztusban pedig újra megmutatja, hogy ki ő. Az üdvösség ezáltal magához Istenhez kötődik, aki mindig új formában mint az ember felé forduló Isten mutatkozik meg.

Ha Jézus Krisztusról, mint Isten egy nevééről beszélünk, akkor ebben a gondolatkörben ugyanazzal a struktúrával találkozunk, mint az ószövetségi-zsidó gondolkodásban akkor, amikor az Isten nevééről beszél. Isten ismertté teszi magát, Jézus Krisztust megismerhetjük, de mindkettőre igaz: Isten ismertsége továbbra is nyitott, nem lezárt, a jövőbe tekintő, végső világossága és beteljesedése pedig a jövőben érkezik el.

Fordította: Wagner Szilárd

¹ A referátum a németországi Egyházi Napok (Kirchentag) rendezvényen hangzott el Frankfurt am Mainban 2001. június 14-én.

PÁNGYÁNSZKY ÁGNES

A világ gyógyításáért

A Lutheránus Világszövetség 10. nagygyűlése – Előkészítő gondolatok II.

A Lutheránus Világszövetség Tanácsa 2000-ben hozott döntést arról, hogy a Kanadai Evangélikus Egyház meghívását elfogadja, és Winnipeg városában lesz a 2003-as Lutheránus Világgyűlés. Előkészítő anyagunk első részében a világgyűlés témájáról volt szó, és a téma teológiai háttéréről. Az előkészítőnek ebben a második részében szó lesz a világgyűlésnek otthont adó kanadai evangélikus egyházzal, a szervezések és előkészületek menetéről, és a nagy érdeklődésre számot tartó „falucsoportokról.”

A világgyűlésre való készülésünk intenzitása sokat elárul egy-egy tagegyház érdeklődéséről és elkötelezettségéről az evangélikusok nagy családja iránt. Reméljük, hogy a magyar evangélikusság a jövőben is fontosnak tartja ezt a kapcsolatot és a világ többi evangélikusa iránti felelősséget és testvériséget. Ha sokszor a Lutheránus Világszövetség nem is annyira látható és hallható, amennyire szeretnénk, nem szabad elfelejtenünk, hogy az LVSZ nem csupán a genfi központ irodáját jelenti, hanem a tagegyházak hitvallása szerint olyan közösséget, ami többet jelent egy szervezetnél vagy egy szövetségnél.

A VILÁGGYŰLÉSNEK OTTHONT ADÓ EGYHÁZ

A Kanadai Evangélikus Egyház (Evangelical Lutheran Church in Canada – ELCIC) lesz a 10. nagygyűlésnek otthont adó egyház. Ez az egyház 1986-ban jött létre két kanadai evangélikus egyház uniójával. Jelenleg 196 ezer tagja van az egyháznak 640 gyülekezetben.

Kanadában az első evangélikus istentiszteletet 1619 őszén tartották, Rasmus Jensen lelkész vezetésével, aki egy vezetes expedíció tagjaként lépett Kanada földjére. A Kanadai Evangélikus Egyház hivatalos nyelve az angol, bár sok gyülekezet használja anyanyelvét: így léteznek dán, észt, finn, izlandi, német, lett, litván, norvég és svéd gyülekezetek. Az egyház az országba újonnan betelepülők felé is nyitott, ezért a spanyol, a kínai és a vietnámi nyelvet is használja, és még az eredeti őslakosokkal is foglalkoznak a főbb nagyvárosokban speciális missziói keretein belül.

A NAGYGYŰLÉS CÉLJAI AZ LVSZ ALKOTMÁNYA ÉS KIEGÉSZÍTŐ HATÁROZATAI SZERINT

A világgyűlés célját és funkcióját az LVSZ alkotmánya a következőkben állapítja meg: A nagygyűlés a Világszövetség tagegyházainak képviselőiből áll. Mint a Lutheránus Világszövetség

legmagasabb döntéshozó szerve, a világgyűlés felelős az alkotmányért; a Világszövetség szolgálatához általános irányelveket ad; megválasztja az elnököt és a Tanács tagjait; és megvitatja az elnök, a főtitkár és a kincstárnok beszámolóit és szavaz azokról.

A nagygyűlésre vonatkozó kiegészítő határozatok a következők: A világgyűlésnek lehetőséget kell adnia arra, hogy a tagegyházak hitükről bizonyosságot tegyenek, és közös istentiszteleten vehessenek részt; megbeszélhessék aktuális kérdéseiket a többi tagegyházzal; az egész egyházat érintő alapvető kérdésekről együtt beszélhessenek; és kifejezhessék egységüket az egy, egyetemes, új közösséggel Krisztusban.

A 10. nagygyűlés speciális céljairól az LVSZ Tanácsa így határozott: A világgyűlés feladata, hogy olyan utakat találjon, amelyekben Isten céljának eszközei lehetünk a gyógyításra, az igazságosságra és a megbékélésre vonatkozóan az egyház és a társadalom töredezett valóságában; az evangélikus közösségen belül előmozdítsuk a jobb megértést és az egymásról szerzett tapasztalatokat azáltal, hogy beszélünk különbségeinkről és megosztjuk egymással Isten ajándékait; jobban kötelezze el magát az ökumenikus mozgalomban megvalósuló együttműködésre és a Krisztusban megvalósuló közösségi létre; vizsgálja meg az evangélikus egyházakra is ható mai kihívásokat multikulturális és több-hitű kontextusokban; és nevezze meg azokat a spirituális, társadalmi és környezetvédelmi kihívásokat, melyeket a gazdasági globalizáció tár világunk elé.

„FALUKÖZÖSSÉGEK”

A világgyűlés ideje alatt a résztvevők sok előadást hallgatnak, vitákon vesznek részt, és sokszor szavazniuk is kell. Emellett szükség van egy olyan helyre is, ami az „otthont” jelenti, ahol kisebb közösségben beszélgetni lehet, és barátságokat lehet kötni a világ más tájairól érkező delegátusokkal is. Ezek lesznek az ún. faluközösségek, melyek többször is fognak találkozni a nagygyűlés ideje alatt. Feladatuk az lesz, hogy olyan központi területeket gondoljanak közösen át, amelyek szervesen kapcsolódnak a gyógyítás, a megbékélés, az igazságosság témájához. Mindegyik faluközösség a nagygyűlés végére javaslatokat tesz az LVSZ jövőbeni szolgálatára vonatkozóan. A faluközösségek témájának mindegyikét jelentős teológiai tartalom kidolgozása előzi meg. Ezek a témák a következők: *Betegségek gyógyítása és a testi korlátozottság elfogadása*. Betegségek, mint

a HIV/AIDS, továbbra is szörnyű pusztítást végeznek több ország lakosságában. Mozgáskorlátozótként is még sokan megbélyegzettnek érzik magukat. Hogyan élhetnek másokkal együtt közösségekben teljes emberi méltóságukat megőrizve? Melyek az egyház megfelelő szerepei a gyógyításban? Hogyan oldható meg a megelőzés és a megfelelő egészségügyi ellátás együttese? Mit mondjon, és mit tegyen a Lutheránus Világszövetség?

Katasztrófát szenvedettek ellátása. Árvizek, aszályok, földrengések és más természeti csapások évente emberek millióit teszik kétségbeesetté, különösen is, amikor elvesztik családjukat és otthonaikat. Az egyház diakóniai szolgálatán keresztül segítséget kaphatnak, és gyógyulást nyerhetnek azok, akiket a szerencsétlenségek sújtanak. Milyen kihívásokkal kell szembenéznie ennek a szolgálatnak most és a jövőben?

Az elválasztó falak ledöntése. A nemzetiségek, fajok, kasztok, osztályok falai elválasztják az embereket egymástól. Mit jelent mindez a személyes életünkben, a közösségeinkben és a politikai életben? Krisztus ledönti ezeket a falakat, és ezek helyett inkább a megbocsátásra és a megbékélésre hív mindenkit azokkal, akiket eddig „ellenségnek” láttak. Hogyan nevezzük néven a különválasztás, a feszültség, az idegenkedés falait, amelyek még most is léteznek? Hogyan változtatja meg ezeket Krisztus? Mit jelent mindez az egyház missziójára nézve?

Konfliktus-megoldás és az erőszak sebeinek gyógyítása. Az erőszak a családokban, de ugyanúgy politikai konfliktusokban is, mély nyomokat hagy mindenkin, és különösen is a nőknél és a gyermekeken. Az országon belüli vagy az országok közötti konfliktus nem csupán a földet teszi tönkre, de az embereket is. A menekültek és az otthonukat elhagyók száma egyre nő. Hogyan gyógyíthatóak a sebek? Hogyan érhető el a béke régóta tartó konfliktusokban is? Van a szankcióknak vagy beavatkozásoknak valamilyen szerepe? Hogyan dolgozzanak az LVSZ tagegyházak együtt a békéért és a megbékélésért?

A gazdasági igazságosság keresése. A gazdasági globalizáció egyre inkább mélyíti a szakadékot az emberek között, emelt tönkretesz közösségeket, és kizsákmányolja a természetet. Mit tehetünk ez ellen, mint közösség? Hogyan tehető a gazdasági globalizáció és mindenki felelőssége a meghozott döntésekért, amelyek leginkább a legsérülékenyebbeket érintik? Hogyan tud az egyház hatékonyabban szolgálni azoknak, akik a legnagyobb nyomorban élnek?

Az ember és a teremtett világ kapcsolatának gyógyítása. Az

ember teremtésétől fogva szoros kapcsolatban él a teremtett világ egészével. Azonban az ember mérhetetlen pusztításának esetei áldozataul a vizek, az erdők, az állatok, a föld és a levegő. A világban lezajló gazdasági folyamatok csak elősegítették ezt a pusztulást. Hogyan foglalkozik ezzel a teológia? Egyáltalán kihez tartoznak ezek a természeti erőforrások? Hogyan gyógyítható a természettel való kapcsolatunk? Mit tanulhatunk a bennszülött népektől? Mi a szerepe a fenntartható fejlődésnek?

Igazságosság és gyógyítás a személyes kapcsolatokban. Az egész világon tanúi lehetünk a családok felbomlásának, amelyeknek társadalmi okai és hatásai vannak. A generációk közötti feszültségek nőnek. A nők szerepe változik, így a férfiaknak újra át kell gondolniuk identitásuk kérdéseit. Az emberek önmaguk kiteljesítésére és személyiségük megővésére törekcszenek. A tradicionális szexuális etika változóban van, és a családok új formái jelentkeznek. Hogyan tudunk a különbözőségeinkkel együtt élni? Hogyan kezelik ezeket a kérdéseket egyházainkban keresztény hitünk alapján?

A szétszakadozottság gyógyítása az egyház egységéért. Annak ellenére, hogy komoly fejlődést tud felmutatni az ökumenikus mozgalom az elmúlt években, az egyházak közötti szétszakadozottság gyógyulási folyamatának tovább kell folytatódnia. Az evangélikus identitásra vonatkozóan új kérdések vetődtek fel az ökumenikus kapcsolatokban. Hogyan vesz mindebben részt az LVSZ? Hogyan lehet tovább folytatni az ökumenikus dialógust?

Párbeszéd más vallásúakkal és más hagyományú emberekkel. A más vallású emberek is a felebarátaink közé tartoznak, de gyakran csak igen keveset tudunk róluk, a hitükről, és keveset beszélgetünk, találkozunk velük. Hogyan viszonyulunk a közöttünk élő bennszülött emberek hagyományaihoz? Hogyan terjeszthető ki a különböző vallások közötti párbeszéd, és hogyan válhat információ-áramlás és megértést elősegítővé? Mit jelent mindez a misszió szempontjából?

Kommunikáció a technológiai társadalomban. A különböző technológiák átformálták világunkat, emberi életünket és az emberek közötti kapcsolatokat. Milyen teológiai és etikai kihívásokat jelentenek ezek a technológiák, és hogyan válaszoljuk meg ezeket? Mit jelentenek az igehirdetés és tanítás szempontjából? Az egyházi közösség hogyan tudja ezeket a kommunikációs technológiákat jó célra hasznosítani a társadalomban tett tanúságtételében?

Az előkészítő sorozat következő részében a világgyűlés istentiszteleti életének szervezési kérdéseiről lesz szó.

Ökumenikus dialógusok és Egyházi recepció*

„A teológiai tanítás teória marad, amíg Isten egész népe nem mond igent rá és nem vállalja fel. Minden konciliáris kijelentés csak úgy vehető komolyan ha a hívek életében és gondolkodásában is testet ölt.”

(Eucharist – Herrenmahl, 77. §)

Megköszönve a lehetőséget és a kerek-asztal vendégbarátságát, öt pontban kísérem meg összefoglalni mondanivalómat, egy evangélikus teológus véleményeként, hiszen nem zsinati határozatot ismertetek, hanem egyéni, testvéri hozzájárulásomat nyújtom, és kíváncsian várom valamennyi résztvevő észrevételét, nyitott vagyok saját véleményem korrigálására is.

TÉMÁNK TISZTÁZÁSA

A bevezetés vagy rávezetés feladata címünk kettős, jelzős kifejezésének értelmezése és az egyházi életben ható jellemzése. A kényes téma nem kelt pánikot bennem, inkább örömet és reménységet. A lakkozás mellőzésével, a mai teológia valóságához hűséges mentalitásával közelíték (Bonhoeffertől tanultuk, mit jelent a Wirklichkeitsgemässheit kifejezés). Miről van szó? Valamennyien érezzük, hogy amit bizottságokban alaposan megtárgyalnak és amiben konszenzusra jutnak, meghatározván a fennálló differenciákat is, az nem megy át mindig az egyházak valóságos életébe, legjobb esetben is fáziseltolódás mutatkozik. Fennáll a veszély, hogy levéltárakba vagy könyvtárakba kerül az anyag, regisztrált dokumentum lesz csupán az egész Egyház kincse, és marad szakteológusok vagy vezető egyházi emberek tarsolyában, de a *populus dei* egésze alig tud róla, s nem is érzékeli a haladást, mert hivatalos recepció nem történt. Fontos a hivatalos képviselők részvétele a dialógusban, de a párbeszéd csúcsa a recepció. Az élcsapat messze elől jár, az egyház népének és mindennapjainak nem sok változást vagy haladást hoz a dialógusok eredménye. A világegyház szintjén elért eredmények a lokális vagy regionális egyháznak nem mindig jelentenek sokat. Noha a helyzetet fordítva szokták beállítani az „alulról építkezés” hívei, mégis a kölcsönösség, a viszonyosság vihet előre a dialógusok eredményeként. (A *top level – grass root level* képletet nem szívesen használom ugyan, inkább a koncentrikus körök képét preferálom, de bizonyos, hogy így is értjük, miről van szó.)

A dialógus szó, noha nem új, a jelenség mégis új ebben a vonatkozásban a II. Vatikáni Zsinat (VZS) óta eleven tartalmú, az *aggiornamento*, a nyitott kapu mentalitás jelentett irányváltást a monológtól a dialógus irányában. (Őszövetségi és újszövetségi példákat csak úgy tudnánk hozni, mint egyháztörténeti illusztrációkat egyesek és közösségek között, mégis a 20. század közepétől kezdődően valódi új jelenséggel állunk szemben.) Tulajdonképpen az Unitatis Redintegratio (UR) létrejötté a meghatározó startpont, noha az egész II. VZS légköre, iratainak konszenzusai sem mellőzhetők (DV, LG, GS, NA).

Az ökumenikus szó első jelzőként fontos a „dialógusok” előtt,

* Elhangzott az Evangélikus Hittudományi Egyetem Ökumenikus dialógusok és egyházi recepció c. kerekasztalbeszélgetésén 2001. október 18-án.

mert itt nem a 60-as évek politikai légköre diktálta az ágendát, hanem az egyház belső szükségszerűségének és visszafordíthatatlan folyamatának lehettünk tanúi. Sőt, talán nem hat kegyes szólamnak, jámbor óhajnak, ha azt mondom, ezt a nyitást a triológus kezdetének is nevezhetem, mert a két partner *coram Deo* kezdett dialógozást.

A recepció értelmezése különböző lehet a két félnél. Abban nincs különbség, hogy az első évezred zsinati határozatai, az ún. ökumenikus hitvallások elfogadottak a mi Concordia könyvünkben is. A tanításbeli kérdések különbségei a 16. században kerültek elő. Az Ágostai Hitvallást (1530) nem fogadta el Róma, a sebtiben készült Confutatio nem bizonyult meggyőzőnek, ezért a Trentoi Zsinat 1546–47-es ülészakánának határozatai váltak válaszként elfogadottakká. Azóta az olló egyre inkább szétnyílt. A 16. század evangélikus hitvallási iratai lezárultak, azóta legfeljebb evangélikus részről a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) nyilatkozatai, üzenetei születtek meg, és az 1947-es LVSZ konstitúció tételei lehettek irányadóak, amikre római katolikus részről válasz érkezhett volna. A Római Egyház az I. és II. VZS-án a Tridentinumtól előrelépve tovább artikulálta magát: az I. VZS még távolodást jelent az egyházak viszonylatában, az utóbbi viszont, főleg az UR, közeledést, illetve lehetőséget biztosított a beszélgetésre, a hivatalos, magas szintű dialógusra. Az ökumenikus direktóriumokat inkább belső utasításoknak tekintjük, és számunkra nem változtatnak az UR etalon-jellegén. Új áttörés jellegű irat született a Közös Nyilatkozattal (KNY), amit a Római Katolikus Egyház (RKE) és az LVSZ tagegyháza kötöttek meg, és megtörtént a recepció, istentisztelet keretében, az egyház népének jelenlétében Augsburgban, 1999-ben. Azóta római részről szeretik „részleges”, differenciált konszenzusnak minősíteni a KNY sorait. A Dominus Iesus (DI) hittani nyilatkozat szemünkben elsősorban Róma belső sorainak rendezése, még akkor is, amikor a protestantizmus és az anglikán egyház minősítése fékező jellegű (harmadrendű, egyházas közösségnek minősítő titulus), de semmiképpen sem húzza keresztül a KNY érvényét. Más témában a Közös Bizottság (KB) konszenzusra jutott kérdései recepciót nem nyertek, tudomásom szerint. A 21. század első évtizedében joggal várnak előrelépést mindkét fél részéről.

AZ ÖKUMENIKUS DIALÓGUSOK FÁZISAI, ELŐTÉRBE AZ RKE ÉS LVSZ TAGEGYHÁZAI

A dialógus-fázisok első szakaszában, amit a Máltai Riport rögzít, az evangéliumról, Jézus Krisztus személyéről, Szentháromság-hitünkről, Szentírás-kezelésünkről, az egyház missziói felelősségéről volt szó.

A második fázisban az úrvacsoráról, az egyházi hivatalról és a jövő útjáról. Három könyv is jelent meg angol és német nyelven ezekről a témákról, bennük található a CA 400 éves évfordulója alkalmából kiadott „Ugyanazon Jézus Krisztus uralma alatt” és „Luther Márton Jézus Krisztus tanúja” című, mindkét részről aláírt nyilatkozat is. A „péteri hivatal” kérdésével már

nem tudott megbirkózni a KB. Hogy a két oldalról, a KB tagjai által aláírt, majd Genfben és Rómában egy időben bejelentett iratok elfogadása mennyire számít teljes értékű recepciónak, ez vitatott kérdés, noha hivatalos reprezentánsok vettek részt az egyházak kiküldötteiként a tárgyalásokon és a két sajtókom-müniké is így fogalmazott.

Említésre méltó, hogy mind multilaterális, mind bilaterális szinten egyéb dialógusok is folytak a II. VZS óta. Eredményük pl. a Lima Dokumentum, vagy más néven BEM Paper, a Faith and Order Bizottság produktuma ez az irat, a RKE teljes joggal és munkával vett részt előkészítésében, a több mint két évtizedig tartó tárgyalássorozatban.

Ismeretes, hogy az LVSZ részéről párhuzamosan nyolc dialógus folyt: ókatolikusokkal, anglikánokkal, baptistákkal, mennonitákkal (kényes történelmi háttérrel!), metodistákkal, a német evangélikus egyház (EKD) és orthodox egyházak között (LVSZ kérésre), valamint a reformátusokkal, de a legeredményesebbnek a RKE-vel folytatott párbeszéd bizonyult II. János Pál pápa szerint is. Az USA-ban történt dialógusokról ebben a keretben nem beszélünk.

Multilaterális szinten megemlíthető az Egyházak Világtanácsa (EVT) keretein belül folyó, valamint az EEK résztvevői között tartott dialógusok sora, a Leueneri Egyházi Közösségek (evangélikus, református, methodista) párbeszédei és az RKPK és az EEK baseli, grazi, strassbourgi konferenciái, az utóbbi produktuma a Charta Oecumenica, ami ajánlással zárul, inkább tanulmányozásra, mint recepcióra készült, és így ösztönző jellegű a különböző európai egyháztestek számára.

A dialógusokban egységmodellként a „megbékélt különbségek egysége” az elfogadott.

A RECEPCIÓ FELTÉTELEI

Az egyes egyházakban függnek az egyházak struktúrájától (pl. az LVSz nem szuperegyház, hanem az evangélikus egyházak föderációja vagy Bund-ja, de a communio irányában mozog. A RKE világegyház, nem könnyen kezeli ezt a struktúrát partnerénél.)

A függés az egyházi felfogástól is érzékelhető. Amíg Róma a CIC alapján egységes egyházi keretben él, az evangélikusok számára a helyi egyházak jogrendszere eltérő lehet, mert az evangélikus felfogás szerint nem esszenciális, hanem szekundér jellegű, az egyházat funkcionálisan, dinamikusan és nem statikusan értelmezzük.

Függ a recepció a partner értékelésétől is, valamint az egyház népének hierarchikus vagy piramidális beosztásától egyfelől, másfelől evangélikus oldalról az egyetemes papság azonos szintű értékeléséről beszélünk, nálunk az ordinált elemnek nem magasabb rangot, hanem nagyobb felelősséget tulajdonítanak teológusaink. Végül az evangélikus egyházakban a tiszta tanítás ugyan mindig hangsúlyos, de Tanító Hivatal nincsen, az LVSz egyetlen osztálya sem vindikálhatja magának ezt a szerepet. Fontos kérdésekben a tagegyházak véleményét kéri ki. Ilyen volt a 80-as években az ún. Status Confessionis ügye, a dél-afrikai tagegyháznál található diszkrimináció kérdésében, amikor még felfüggesztésre is sor került. Ilyen volt a KNY elfogadása előtti szavazás, a tagegyházak megkérdezése a Iustificatio tanításáról. Hogy lesz-e hasonló az Apostolicitas témájával kapcsolatban, arról Harmati Béla püspök úr tudna többet mondani.

A recepció feltételei közé tartozik a nem-teológiai tényezők jelentős háttér is (non-theological factors az angolban, a németben: nicht-lehrhaften Faktoren), pl. történelmi, kulturális, társadalmi, pszichológiai, gazdasági tényezők külön-külön és együttes hatása.

MAGYAR HOZZÁJÁRULÁS A DIALÓGUSOKHOZ

Részvételünk a dialógus folyamatban figyelemre méltó. 1965 óta időrendi sorrendben Vajta, Hafenscher, Harmati bizottsági munkája, szakértői jelentése, a tanulmányi anyagok és zárónyilatkozatok közzététele magyarul (Theologiai Szemle, Diakónia, Credo, Evangélikus Élet, Lelkipásztor, ÖTK egyfelől, másfelől hasonló módon a magyar római katolikus sajtó nyitottsága – Teológia, Vigilia, Távlatok, Új Ember, helyi lapok), előadásorozatok különböző egyházmegyék területén, majd a KNY közös publikálása és a DI megjelenése után a kerekasztal beszélgetés 3–3 résztvevővel és nagy hallgatósággal még az LVSz központjában is komoly elismerést váltott ki. Pozitív elkötelezettségű, az utóbbi évek jó tapasztalatai alapján másokat is segítő reménységünk jelentősnek mondható. Nemcsak szinkronban, de némely vonatkozásban előnyben is vagyunk szomszéd egyházakat tekintve.

JÖVŐ VÍZIÓNK

Hogyan tovább? Quo vadis Ökumené? Quo vadis dialógus? Reménységem szerint sorozatos recepciók irányába haladhatunk. Erre érett a helyzet, és még mindig nyitottságot érzékelek mind két oldalról, ha a tempót nem is tartom azonosnak az 1960-as évek ütemével. Most még nem kell újrakezdeni, most még folytatni lehet. Még mindig megvan a bizalom, a kölcsönös érdeklődés atmoszférája, ami elengedhetetlen a dialógushoz, a dialógus készséget fokozni is lehet, a fogadókészséget is az eddigi eredmények erősebb tájékoztatásával. Élnek a személyes kapcsolatok is, ez azért fontos, mert az ökumené ügye mindig „személyfüggő”: úgy is, hogy Jézus Krisztus személyével kapcsolatos, úgy is, hogy a helyi egyházak képviselőitől, készségüktől is függ, az ún. felső szinten Vatikán és Genf relációjában, az ökumenét képviselő személyek jelentősek. Az egység ügye nem személytelen elvek egyeztetése, hanem személyes és közösségi imádság tárgya is, csak a térdelő ökumenében hiszek, az adminisztratív, bürokratikus ökumenikus mozgalomban nem. Az ökumené és benne a dialógus ügye az egész egyház ügye és nem csupán egy-két megszállt rajongóé. Nem azonosítható a kötelező udvariassággal, mindig funkcionálisan értendő a közös misszió érdekében, a belső evangélizáció, a task-oriented találkozások, partneri kapcsolatok kialakítása elengedhetetlen minden szinten.

Amint a történelmi egyházakban jelentős szerepe van a tradíciónak minden vonatkozásban, ugyanígy a vízióknak, a jövőre irányultságnak is. (Wurzeln und Vision egyensúlya.) E téren iskolai és teológiai nevelésünknek döntő szerepe lehet. Az ökumené veteránjai lassan lelépnek az egyháztörténelem színpadáról, és csak azok a fiatalok állhatnak be a sorba, akik sem nem közömbösebbek, sem nem kirekesztők, exkluzív látókörűek. Ezért is örülök, hogy a Hittudományi Egyetemen kerülhetett sor erre a kerekasztal-beszélgetésre.

TÚRI KRISZTINA

A Bibliai Játszóház Modell Magyarországon

A Bibliai Játszóház Modell az észak-amerikai presbiteriánus eredetű *Workshop Rotation Model* (forgórendszeren alapuló kis-csoportos modell) adaptációja. A 90-es évek óta használják a vasárnapi iskolai tanításban, és a gyülekezetekben való elterjedése és népszerűsége azt mutatja, hogy igen jó hatásfokkal működik. A modell legnagyobb előnye az a flexibilitás, melynek köszönhetően egy adott gyülekezet lehetőségeihez mérten formálható és valósítható meg. Mi is így vettük át és alakítottuk gyülekezetünk igényei és lehetőségei szerint.

A WORKSHOP ROTATION MODEL TANULÁSELMÉLETI ALAPJAI

A *Workshop Rotation Model* (továbbiakban WRM) koncepciója egy tanuláseleméleti felfedezésen alapul. Az ember tanulási folyamataival foglalkozó kutatók már régóta folytatnak vizsgálatokat arra vonatkozóan, hogy nem pusztán hallott előadásokon és írott szövegek feldolgozásán keresztül vagyunk képesek új információk elsajátítására. A tanulás ennél sokkal összetettebb folyamat, és személyre szabott összetevői is vannak.

Howard Gardner, a Harvard Egyetem tanuláselemélettel foglalkozó professzora kutatásokat végzett ezen a területen, és eredményeiről a „*Multiple Intelligences in the Classroom*” (Több-szintű tanulás az osztályban) című művében számol be. Gardner eredményei szolgálnak a WRM módszerének alapjával.

Gardner egy hétdimenziós modellt dolgozott ki. A különböző dimenziókat intelligenciáknak nevezte el, a szónak abban az értelmében, ami a tanulás, az információszerzés és a befogadás módját és összetett útjait jelenti. Gardner szerint minden ember rendelkezik ezzel a hét csatornával, melyeket nem külön-külön használunk, hanem tanulási folyamatainkban a csatornák interakcióban vannak egymással. Tulajdonképpen a hatékonyságot is az adja, ha nem pusztán egy csatornát stimulálunk, hanem több oldalról közelítjük meg az adott anyagot, a mi esetünkben a témát vagy a bibliai történetet.

A gyakorlatban ez sem ismeretlen, hiszen tapasztaltuk már, hogy a kreatív, több érzékszervre ható ismeretátadás eredményesebb és hosszabb távú tudást ad, mintha csak egyféle módon próbálunk meg bemutatni valamit.

Gardner nem érzékszervekről beszél, hanem intelligenciákról, melyek a következők:

Nyelvi vagy szóbeli – ez a mindenki számára leginkább ismert módszer, mégsem célszerű egyoldalú használata. Az elő-

adás és az írott szövegek elemzése csak az egyik, de nem az egyetlen lehetőség tanulási folyamatainkban.

Logikai, matematikai – magában foglalja ez a fajta megközelítés a logikai kapcsolatok felismerését, felismertetését és az erre való érzékenységet és a logikai párhuzamok vizsgálatát.

Térbeli – a vizualitáshoz áll igazán közel, fontos eleme a szemléltetés. Ezt a módszert is előszeretettel alkalmazzuk, akár a hittanórákon is, amikor képeket, térképeket vagy diaképeket használunk.

Testbeszéd – nem egészen abban az értelemben érti, ahogyan első hallásra értelmeznénk. Sokkal inkább a színjátásban vagy a pantomimben használt elemekre kell itt gondolnunk. Amikor érzéseket, eseményeket a mozgás eszközeivel jelenítünk meg, élünk át mélyebben, akár közös játékkal is.

Zenei – a zene, a ritmus lüktetésén és mély érzelmeket megszólító hatásán keresztül is sok minden átadható, megtanulható. De egy kultúráról és egy népről is sokat elárul zenéje, dalai. A hangok szárnyán is utazhatunk új ismeretlen tájakra, szerezhetünk valódi élményeket.

Személyek közötti, kapcsolati dimenzió – a tanulás is lehet „közösségi műfaj”. Itt is erről van szó: a másik ember személynél, gesztusain és kifejezőmódján keresztül is értékes információk jutnak el hozzánk.

Belső, kontemplatív – kapcsolatban áll az ember belső világával, azzal, ahogyan saját magunk számára értelmezzük a külvilágot, s mindazt, ami onnan ingerként vagy információként ér el bennünket.

Mindezekre a felismerésekre építettek a program kidolgozói. Céljuk megegyezik a miénkkel. Értékeket szeretnénk átadni gyermekeinknek, nem pusztán tananyagot. Élményeket, melyekből szinte észrevétlenül tudás lesz, s tovább vihető a megélt tapasztalat, arról, hogy jó együtt lenni, és jó hallani arról az Istenről, aki Teremtő, Megváltó és Megszentelő.

Isten arra hívott el minket, hogy átadjuk a róla kapott tudásunkat a következő generációknak. Elveszítethetünk egy egész generációt, ha nem vagyunk képesek változtatni tanítási módszereinken, miközben az új nemzedékek tanulási módszerei megváltoztak. Olykor változtatnunk kell a régi módszereken, s ez nem mindig zökkenőmentes, de szükségünk van a változtatásra azért, hogy valóban betölthessük hivatásunkat. Az elméleti alapvetés után, most nézzük meg, hogyan is működik mindez a gyakorlatban.

A program forgószínpadszerűen történik, erre utal az eredeti elnevezés is (*rotation*). A gyerekek 3–4 csoportban „tanulnak” bibliai játszóházunkban, különböző helyszíneken, melyeket lehe-

tőség szerint úgy rendezünk be, hogy valóban egy „játéktérhez” és ne egy tanteremhez hasonlítsanak. (Magyar elnevezésként a Bibliai játszóház nevet választottuk.) Vasárnapról-vasárnapra ugyanazt a témakört vagy történetet járják körül, egy 3–4 alkalomból álló egységen belül a csoportok, más-más perspektívából. Minden héten másik tanár, vezető segítségével, más foglalkozáson keresztül ismerkedhetnek meg egy bibliai történet szereplőivel, egy adott korról, annak szokásaival. Kézműves foglalkozások, színjátás, vetélkedők, sőt olykor egy adott kor jellegzetes ételeinek elkészítése teszi színessé a programot. A foglalkozások széles skálája segít az átélésben és abban, hogy önmaguk számára is feldolgozzák a történetet. Az ismétlések stabilabbá teszik a tudást, és a közös élmények segítenek a megszerzett ismeret rögzítésében.

A csoportvezetők számára könnyebbség, hogy nem kell hétről hétre új anyagból felkészülniük, mégis saját tapasztalatom, hogy egyik alkalom sem ugyan olyan, nem válik rutinszerűvé, hiszen más a csoport, és az előző hét tapasztalatai sokszor inspirálnak arra, hogy kisebb-nagyobb módosításokat tegyünk, új ötleteket próbáljunk ki. Általában mi, vezetők nem mondhatjuk, hogy minden területen otthon vagyunk, a színjátástól a főzésig, ezért is szeretjük ezt a programot, mert lehetőséget ad mindenkinek arra, hogy olyan feladatot vállaljon, amely közel áll egyéniségéhez, tehetségéhez, képességeihez.

Minden hónapban csoportvezetői megbeszélést tartunk, ahol

kiértékeljük az előző program során szerzett tapasztalatokat, és megbeszéljük a következő hónap programját, így megvalósulhat az a „csapatmunka”, ami véleményem szerint elengedhetetlen gyülekezeti munkánkban.

A részt vevő gyerekek nagyon sokat kapnak azzal, hogy hétről hétre másokkal találkoznak, nemcsak lelkészeik, hitoktatóik, de a gyülekezet más tagjai is beszélnek nekik hitükről, tanítják őket, együtt vannak velük. Mindez egy újabb kapcsolópont lehet közöttük és a gyülekezet tagjai között. De a közös élmények a különböző korosztályok tagjait is közel hozzák egymáshoz. Ezért is tartjuk fontosnak, hogy a csoportokat lehetőség szerint ne korosztályonként különítsük el.

Egy évvel ezelőtt kezdtük el a Bibliai játszóház programot a püspöki gyülekezetben, és nagy örömmel folytatjuk tovább. A *Workshop Rotation Model* ötlete alapján hatékonyan tudtuk megújítani a gyülekezeti gyermekmunka igen fontos részterületét. Aki szívesen olvasna eredetiben is többet erről a módszerről – elméleti és gyakorlati szempontból is –, ajánljuk az eredeti, internetes weboldalakat:

<http://www.potters-workshops.com/articles.html>

<http://www.childrensministries.org/how2.html>

Ezek az oldalakon és sok más kapcsolódó oldalon rengeteg anyagot találhat az érdeklődő lelkész vagy gyülekezeti gyermekmunkás, melyeket kellő ötletességgel és rugalmassággal könnyen felhasználhat szolgálatában.

MADOCZAI MIKLÓS

Keresztény szolgálat az átalakuló Magyarországon*

A keresztény szolgálat fontos feladata, hogy figyelembe vegye, *hol* és *mikor* végzi szolgálatát. A klasszikus „hic et nunc” („itt és most”) mindig is feltétele annak, hogy ez a szolgálat eredményes legyen. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a hely és idő koordinátáit. Hiba lenne akár az Újtestamentum, akár a reformáció korát abszolút mértéknek állítani. Meg kell birkóznival a nem könnyű feladattal, hogy az „átalakuló Magyarország” keressük meg a keresztény szolgálat tartalmát.

Ebben a feladatban segítségünkre lehet az újtestamentumi levelek tanulmányozása. Ezek mindig aktuálisan szólítják meg a levél olvasóit. Az egyháztörténetből is sok pozitív példát lehet sorolni erre vonatkozóan. Hadd hivatkozzam a magyar reformáció igehirdetőire és énekköltőire, akik jól ismerték, és szolgálatukban figyelembe is vették hazánk népének akkori állapotát a történelmi, gazdasági adottságokat éppen úgy, mint a lelki, vallási helyzetet.

Figyelniük kell azonban arra is, hogy ez a feladat veszélyekkel jár együtt. Az alkalmazkodás kísértésére kell gondolnunk, amely a tartalom megcsonkításával igyekszik az adott korban

és helyen szolgálatát elfogadhatóvá tenni. Erre nézve az egyháztörténet sok szomorú példával szolgál. Az első századokban a görög filozófia, a 18–19. században a racionalizmus, az elmúlt évtizedekben a szocialista ideológia torzító hatása könnyen tetten érhető. Szomorú az, hogy ezt rendszerint csak az utókor veszi észre.

A címben „keresztény szolgálat”-ról van szó. Ez arra utal, hogy az ökumenikus szempontot is figyelembe kell venni feladatunkkal kapcsolatban. A protestáns-katolikus ökumenikus kapcsolatot pl. sajnos beárnyékolja, hogy a katolikus egyház a millennium évében ismételt és egyoldalúan „Mária országát” emlegette, ami érthető módon visszatetszést keltett protestáns közösségekben, és az egyházhoz nem tartozó, számban nem lebecsülhető lakosság körében. Ezzel szemben viszont örvendetes és előremutató a szegedi „Felhívás a Misszióra” című nyilatkozat, ami az *Evangelikus Élet* szeptember 16-i számában jelent meg öt történeti egyház képviselőinek aláírásával. Tulajdonképpen teljes szövege témánkhoz tartozik, egy mondatot azonban idézek: „Az evangélizáció, a misszió sajátosan is olyan feladat, amelynek teljesítése a Szentháromság, egy Istent megvalló keresztény felekezetek együttműködését, összehangolt tevékenységét kívánja meg.”

* Előadás a budahegyvidéki gyülekezet csendesnapján, 2001. szeptember 22-én.

A hazánkban folyó „átalakulás” analízisére nem tudok vállalkozni. Ez gazdasági szakemberek, politológusok, szociológusok szakterülete. Nem szólva arról, hogy szeptember 11. után, a „terrorizmus évszázadában”, nehéz vagy szinte lehetetlen az átalakulása folyamatát prognosztizálni, mert a szó szoros értelmében robbanásszerű változásokra lehet számítani.

A „keresztény szolgálat” szempontjából a hazánkban végbe ment átalakulás néhány jellemzőjét mégis megemlítem.

Az emberi szabadságjogok érvényesülésével a keresztény szolgálat is szabad teret kapott: templomok épülhetnek, egyházi iskolák működnek, szabad a bejárás kórházakba, börtönökbe, a sajtóban és médiában is megszólalhat az egyház hangja. Itt említem meg az általam jelentős anyagi támogatást is.

A gazdasági olló egyre szélesebbre nyílik. A szegények és gazdagok közötti feszültség mutatója a vészjelző piros vonal felé közeledik. A pénz-centrikus, sikert és birtoklást hajszoló életstílus pusztító hatása morális téren is mind jobban érvényesül.

A 90-es évek elején jelentkező vallásos felbuzdulás nem sokáig tartott. A szekularizáció, a közömbösség, a babonaság, az ezoterikus gondolatok és praktikák terjedése jellemző és meghatározó lett.

Az átalakuló világban, így az átalakuló Magyarországon is szükségszerűen átalakulóban van a keresztény szolgálat. Emellett a *szolgálat tartalma* állandó. Erről újat, mást mondani nem lehet és nem is szabad! Inkább a változatlan tartalomra kell koncentrálni, nehogy a változások forgatagában ezt szem előtt tévesszük.

A keresztény szolgálat a klasszikus megfogalmazása szerint bifokális, kétfókuszú. Ezt a kettőséget jelképező ellipszis egyik fókusza a *misszió*, a másik pedig a *diakónia*.

Ez biblikusnak mondható, hiszen az ApCsel 6,2–5-ben ezt olvassuk: *Ekkor összehívta a tizenkettő a tanítványok egész gyülekezetét, és ezt mondták nekik: „Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgálunk az asztaloknál. Hanem válasszatok ki magatok közül, atyámfiai, hét férfit, akikről jó bizonyosságot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel, és ezeket állítjuk be ebbe a munkába; mi pedig megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett”.*

Ez az ige azonban éppen azt bizonyítja, hogy a szétválasztás *praktikus* szempontból történt és *tartalmi* különbség alapján. Természetesen a praktikum nem elhanyagolható a keresztény szolgálatban. Gondoljunk arra, hogy az első századokban *praktikus* szempontok alapján épültek a templomok és ispotályok, hogy legyen alkalmas hely a misszió és a diakónia szolgálatára. Ennek azonban nem szükségszerű következménye a *tartalmi* szétválasztás. Baj, ha a keresztény szolgálatot jelképező kétfókuszú ellipszis helyét két kör váltja fel és a *bifokális* szolgálatból *bicentrikus* szolgálat lesz. A misszió elválaszthatatlan a szeretet cselekedeteitől, és ez fordítva is igaz! Erre is azt mondhatjuk, hogy „amit Isten egybeszerkesztett, ember azt szét ne válassza!”

Más területen is megfigyelhetjük, hogy Isten teremtő, megváltó és megszentelő munkája mindig az *egység* megvalósulásának irányát követi. Ezzel szemben a széthúzás, a viszály, a megkülönböztetés, a kivételezés, a diszkrimináció mögött mindig felfedezhetjük a bűn rontó hatalmát.

A keresztény szolgálatot tehát a missziói és diakónia egység jellemzi. Tovább menve azt is meg kell látnunk, hogy ez az *egység* érvényes a *szolgálat* és a *szolgálattelvő egységére* is. Vagyis ezt a szolgálatot csak *belső elhivatottsággal* lehet hitelesen

végezni. Így jutunk el Jézus egyik döntő igéjéhez: *Kövess engem!* (Mt 8,22) Pál apostolnál pedig ezt olvassuk: *Az az indulat legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt.* (Fil 2,5) Ennek alapján úgy látom, hogy egy átalakuló világban a keresztény szolgálat döntő feladata és szinte egyetlen lehetősége, hogy „modell” legyen, amely a kiszámíthatatlan, előre nem látható helyzetekben is hiteles tanúja Isten szeretetének, ami Jézus Krisztusban nyilvánvalóvá lett. Az egyetemes anyaszentegyházban, vagyis közösségi vonatkozásban, és az egyes hívő ember életében, tehát a személyes élet területén egyaránt erre van szükség. A Hegyi Beszédben ezt mondja Jézus: *Úgy ragyogjon a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.* (Mt 5,16)

A *modell* azonban nem a tökéletesek nagyképű és öntelt példamutatását jelenti. A modell mindig túlmutat önmagán, nem önmagát propagálja. Csak ezzel az alázattal mondhatta Pál: *Kérlek tehát titeket: legyetek az én követőim.* (1Kor 4,16) Ennek tudatában, de az elkötelezettség felelősségével vegyük számba a keresztény szolgálatnak azokat a kiemelt területeit, ahol a Krisztus követésének modellje egy átalakuló világban a misszió és diakónia egységes feladatát végzi.

Mindenek előtt azonban a keresztény szolgálattal kapcsolatban meg kell gondolnunk, hogy annak eredménye nem a mi kezünkben van. *Ha az Úr nem építi a házat, hiába fáradoznak az építők.* – olvassuk a 127. zsoltárban. Jézus pedig ezt mondja Nikodémusnak: *A szél arra fúj, amerre akar; halod zúgását, de nem tudod, honnan jön és hova megy.* (Jn 3,8) Ez azonban nem csökkenti felelősségünket, és nem érvényteleníti Jézustól kapott küldetésünket: *Menjete el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet...* (Mt 28,19), de alázatra int és imádsága biztat. Ide kívánczik még Pál apostol figyelmeztetése: *Arra igyekezzetek, hogy gazdagodásotok a gyülekezet építését szolgálja!* (1Kor 14,12) Az „igyekezet” erőmegfeszítést, leleményességet, állhatatosságot, fáradságot és áldozatot jelent. A keresztény szolgálathoz ez is hozzátartozik!

Azt is kiemelem, hogy a keresztény szolgálat nemcsak a *klérusnak*, hanem az *egész egyháznak*, vagyis a Krisztusban hívők közösségének a szolgálata. Ebben a szolgálatban az egyének és a közösségnek a felelőssége egyaránt hangsúlyos és szétválaszthatatlan.

A szabadsággal szinte törvényszerűen és egy időben jelentkezik a *szabadosság* rontó hatalma. Ezzel szembeszállni nem népszerű feladat. Ennek ódiúmat vállalva a megnyíló lehetőségekben hitelesen és szakszerűen kell betöltenünk szolgálatunkat. Az egyházi iskolákban jó pedagógusokra van szükség, akik nemcsak oktatni, de nevelni is tudnak, és akik magatartásukban modellezik a krisztuskövető életet. Éppen így hiteles szakembereket kell képezni a kórház-, börtönmisszió, valamint az írott és elektronikus sajtó területén is. Nem elhanyagolható a pénzügyi szakemberek szolgálata sem, akik a jó sáfárok módján képviselik az egyház érdekét és vigyázzák a pénzügyek tisztaságát.

A gazdagságot hajszoló életstílussal szemben modell az igazi és maradó érték felmutatása, az anyagi áldozatokat is vállaló szeretet gyakorlata, amely környezetben vagy azon túl is észreveszi az inségben lévőket, és a szakadozott szociális hálót a maga területén és lehetőségeihez képest igyekszik megfoltozni. Ide tartozik a család-centrikus életstílus, amely a gyermekáldást többre tartja a vagyoni előbbre jutásnál, és az ügyeskedő vagy egyenesen korrupt meggazdagodással szemben a becsületes, tisztességes tartja értéknek.

A szellemi, vallási élet kaotikus zűrzavarában modell Jézus Krisztus követése, aki nem felfokozott vallási teljesítményeket, nem különleges lelki élményeket, hanem igéjének hűséges tolmácsolását, befogadását és a szeretet egyszerű cselekedeteit várja tőlünk. A közömbösségben vergődő világban Isten Szentlelke adhat igaz lelkesedést a jó és igaz megvalósítására.

A tömegesedés és elmagányosodás világában fontos a közösség modelljének bemutatása, átélése és megvalósítása is, amely nem uniformisba kényszerít, hanem a sokszínűség gazdagságát és örömét adja. Krisztus feltétel nélküli befogadó és elfogadó szeretete indít arra, hogy követői ezzel az indulattal legyenek készek a közösség építésére. Ennek nem ellentéte, hanem sokkal inkább feltétele a személyes kapcsolatok kiépítése. Enélkül hitelt veszített és eredménytelen minden jószándékú igyekezet. A közösség nemcsak családi és gyülekezeti szinten, hanem az élet szekuláris szférájában is megvalósítandó cél, amely legtöbbször lemondással, önmegtartózkodással jár együtt.

Végül gondoljunk a keresztény szolgálat nélkülözhetetlen alapjára és tartalmára: *Ha emberek vagy angyalok nyelvén*

szólok is, szeretet pedig nincs bennem, olyaná lettem, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom. És ha prófétálni is tudok, ha minden titkot ismerek is, és minden bölcsességnek birtokában vagyok, és ha teljes hitem van is, úgyhogy hegyeket mozdíthatok el, szeretet pedig nincs bennem: semmi vagyok. (1Kor 13,1–2) Szeretet nélkül nincs keresztény szolgálat. Ez természetes. A realista Pál mégis szükségesnek tartja ennek hangsúlyozását. Előfordul ugyanis, hogy a keresztény szolgálat ürügyén az ítélet fejszójének suhogását, vagy csak dogmatikai tételek igazságát hallani, és nem a szeretet cselekedeteibe ágyazottan az evangélium örömhírét. Lehet, hogy valami tetszetős, célravezetőnek látszik, sikerrel kecsegtet, anyagi hasznot ígér, de ha nem a szeretet a tartalma és célja, úgy nincs helye a keresztény szolgálatban, mert a legnagyobb mégis csak a *szeretet!* (1Kor 13,13)

Befejező, summázó mondatom: A keresztény szolgálatot az átalakuló Magyarországon a Szentlélek segítségével, ökumenikus közösségben, a misszió és diakónia egységében, a krisztusi szeretet-modell hiteles megvalósításával végezhetjük.

INDIRA GURBAXANI

A vállalkozók erkölcsse a globalizáció idejében*

*Soknemzetiségű konszernek az etika egységes definíciója hiányában
A tübingeni teológus Hans Küng Világethosz Alapítványa*

BADEN-BADEN

„A mi vállaltunknál tilos az etika szót kiejteni.” A menedzser beszéde éppen arra volt jó, hogy feldühítse a professzort. A tübingeni teológus és pápa-kritikus Hans Küngnek a „világethosz” téma szívügyévé vált, és azt az eszményt tűzte zászlajára, hogy a vallások csak akkor járulnak hozzá az emberiség békéjéhez, ha egy közös „ethosz” tudatában vannak. Hosszú idő óta követel alapegyezséget a kötelező erejű értékek, a világos mérték és a személyes alaphozzáállás tekintetében. 1995-ben jött létre a tudós ötletéből a jó anyagiakkal ellátott „Világethosz Alapítvány”. Célja, hogy az anyagi élvezeten túli értékeket és egy magasabb célért való munka és élet okozta örömet propagálja. De Küng szerint egy békében és szabadságban töltött közös(ségi) élet feltételei az egységes etikai normák.

A „Globális vállalatok és globális ethosz” címmel nemrég Baden-Badenban tartott konferencián Küng a politika és gazdaság képviselőit hívta meg eszmeesére, többek közt Helmut Schmidt volt szövetségi kancellárt, Hans Tietmeyer volt szövetségi bankelnököt, valamint élenjáró menedzsereket Manfred Gentztlől (Daimler-Chrysler pénzügyi főnök) Jürgen Strube-ig (BASF főigazgató).

Egy magát etikaellenesnek valló vállalkozó az etika, ethosz, integritás és erkölcs fogalmak különféle értelmezésére utalt. Az

ő globálisan tevékenykedő vállalatára nézve az etika azért nem volna téma, mert a multik számára nem is létezhet ennek a fogalomnak egységes definíciója. Azzal a megszorítással, hogy ez az erkölcsi értékek száműzetését semmi esetre sem jelentené. Épp ellenkezőleg: az ő konszernje világszerte a gyermekmunka ellen és szociális alapszabványokért száll síkra. Küng, újra „kinesztelődve”, éppen az idevonatkozó fogalmak félreérthetőségével indokolta, hogy az ő projektje nem „Alapítvány a világ etikáért”, hanem a „Világethosz Alapítvány” nevet kapta.

Abban egyetértettek a vállalkozók Baden-Badenben, hogy a sikert nem szabadna az ethosz ellen kijátszani. Ugyanakkor az „ethosz” maga fontos alapja egy vállalat sikerének. Hiszen éppen a globalizáció keretében nyer jelentőséget a vállalat számára annak felismerése, hogy az ethosz és a kulturális érintkezési formák összetartoznak. A globalizáció kritikusaik azt a kifogását, hogy a multik a fejlődő országokat elsősorban kizsákmányolnák, nem akarnák elfogadni. A közvetlen befektetések munkahelyeket teremtenének, főképpen pedig (szak)képzést, a képzés pedig alapvető emberi jog – érveltek a résztvevők.

„NEM ILLIK”

A résztvevők számára ugyanilyen fontos volt az eszménykép „Sustainable Development”, vagyis a tartós (hosszú távú) fejlődés a környezetvédelem területén. Elismerték az Egyesült Álla-

* Megjelent a Süddeutsche Zeitungban, 2001. március 27-én. Szerkesztőségünknek megküldte: Tekus Ottó ny. lelkész.

mok e téren tett erőfeszítéseit, de nem ítélték elegendőnek. A vállalatoknak maguknak kellene tehát ökonomiai, ökológiai és szociális szükségleteket kielégíteniük. Az „ethosz”-ra vonatkozó kérdésnél tehát arról is szó van, hogyan lehet az előnyöket kihasználni mások egyidejű kihasználása nélkül. De – és ez a kérdés vörös fonalként húzódott végig az eszmecszerén – ki szabja meg, mi a helyes és helytelen, mi az etikus és etikátlan? Minden ország a saját kulturális és értékelképzeléseit hozza magával.

Küng kerekasztala abban messzemenően egyetértett, hogy a nem kormányzati szerveket akarják erősíteni a Világbank, Nemzetközi Valutabank vagy a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) intézményesített rendelkezéseivel szemben. Emellett a rövidtávú,

a teljesítménykényszerből adódó nyomásnak helyet kell adnia a hosszú távú célokhoz anélkül, hogy emiatt a globálisan tevékenykedő vállalatoknak automatikusan kárt kelljen szenvedniük. Ez egy nehezen megvalósítható vállalkozás, amelyben az egyes vállalkozónak példaképszerep jut. Egy jó tanács: minden menedzser azáltal bővíthetné látóhatárát, hogy a vállalata érdekében átmenetileg külföldön tevékenykedik, és egy más kultúrából kap ízelítőt. De mindennél fontosabb volna, hogy mindenki a saját maga számára erkölcsöt és ethoszt tanuljon és éljen. Vagy, az elhunyt Bosch-igazgató Hans Merkle szavával összefoglalva: „Vannak dolgok, amit egyszerűen nem tesz az ember, nem illik.”

Forította: Éden Margit

BÖDŐCS PÁL

Berzsenyi Dániel, a szókimondó alkalmazkodó

A költő születésének 225. évfordulójára

A teremtett világ teljes körére kinyíló nagy lelket, s az ahhoz járuló érzékenységet és villámló indulatokat – saját szavaival: „a heves ifjú” – nem tudta kielégíteni és betörni a soproni evangélikus líceum merev, németes következetessége, nem az idegen ajkú város szorgos és csúfondáros polgármillióje, ám a latin s a német nyelvet azért magába szedte. Egyedül csak – sok huzavona, szökecske kísérletek után – az apai tekintélynek hódolt be, látszatra, a húszéves Berzsenyi Dániel.

Mihelyt a házasság megadta a lehetőséget az apjától való immár hivatalos elszakadásra, az önálló életre, a nagy lelkek elégtétel-szerzésével viseltetett apja iránt. Abban szorította a háta mögé családi zsarnokát, amiben az kiválónak vélte magát – a gazdálkodásban.

Még a szerelmét is fel kellett áldoznia az ifjú Berzsenyinek a házassággal megszerezhető önállóságért.

A versírásra közvetlenül a nemesdömölki evangélikus lelkész lányához, Perlaky Judithhoz fűződő szerelme készítette; közvetlen pedig a belső egyensúly megteremtésének önvédelme, amelyre lelki, ösztönbeli tartalmai, elsősorban magyar mivolta és az életének külső körét kitevő világ közti feszültség kényszerítette.

Kettős élet adatott a huszonhárom éves Berzsenyinek önálló birtokos közép-nemesként is. Az élet minden vonatkozásában meg kellett osztania magát a külső és belső igények között.

Az alkalmazkodás önmagában még nem megrendítő, hiszen általánosnak és természetesnek kell vennünk, de másként fordul meg mindez olyan emberben, akiben az átlagosnál nagyobb szerepet játszik a lélek. S a lélek csak a költészettel szólalhat meg.

Berzsenyinek ítéletei letisztultával azt is látnia kellett, hogy az alkalmazkodás teherképe mind jobban elzárja benne létének legfőbb forrását, a költői megszólalás vágyát. De mit tehetett mást, egyedül volt, rákényszerült.

Egyre nagyobb szüksége lesz a filozófiára, hogy megőrizhesse és megvédhesse magában legnemesebb emberi összetevőit: magyarságtudatát és szépségeszményét.

A szerelem múltával annak emléképeit éleszti az elégiák

halvány világánál, de nem jár jobban az életének egységét megteremtő, s haláláig számára a legelső törvénytevéként létező magyarságtudatával sem: minél inkább letisztul benne, kifelé annál körülményesebb alkalmazkodással mutathatja meg.

Szolgálatná válik teljes egészében az élete: külső körben a kötelességteljesítés foglalja le, befelé az alkalmazkodásban felőrlődő költői erő pótlása sarkallja. Különösen a görög költő-filozófusoktól várja a segítséget a test és lélek harmóniájának megvalósításában.

Berzsenyi is – mint a világirodalom nagyságrendjébe tartozó lángelmék – egyszerre volt ösztönös és tudatos alkotó.

Magyarágának mindenekelőtt tudatos meghatározóit tartotta számon, holott legalább annyira fontos annak ösztönyszerűsége is.

Tudatos látásával szemlélve kora magyarságát, a nemességet és a jobbagságot, elkeserítő vagy bölcsességgel védekező ítéletekre kényszerül. Közösségi gondjaiban szinte nem is veszi észre, hogy legtöbbször magyar voltának ösztönoldala nyújt segítséget neki. A mértékadó, a pontos, az igazságot találékonyan feltáró magyar észjárás és ízlés – amely a népdaloktól Nagy Lászlóig jellemző a magyar költészetre – Berzsenyinek is állandó erőforrása.

Többet köszönhet ösztönbeli örökségének a költő, mint a filozófusoknak.

Nem véletlen, hogy pályájának utolsó szakaszában a magyar szellemi és fizikai sajátosságok legszebb példájának tartja a néptáncainkat; még Széchenyi István figyelmét is felhívja rájuk; mondván: testi és szellemi szépségükkel hasonlatosak a görög harmónia kifejeződéséhez.

Korai rímes szerelmes verseinek idegen hatásokkal elszűrített monotonitását az anyanyelv egy-egy találó kifejezése emeli fel ismét az érzés kellő fokára, azaz a költészetbe.

Ez az ösztönös nyelvi forrás tanulmányában, leveleiben mindvégig kiapadhatatlan marad, a gyötrelmesen viselt alkalmazkodásától elnémult költészete mellett is.

Berzsenyi alkalmazkodása amennyire szükséges, olyannyira káros.

Fenséges érzelmekre vágyódó lelkét a követelőző kötelesség leszállítja a mindennapok szintjére. Így fogatkozik meg az ódák száma, s gyarapszik az elégiáké. És ennek következtében halmozódnak fel az ész segédletével a minél több emberi megnyilvánulást átvizsgáló episztolák.

Külön is fel kell hívnunk a figyelmet Kazinczy Ferenchez való alkalmazkodására. Mennyi tisztelettel, kíméllettel és finoman le-
tompított kritikai észrevétellel bánik a változékony hangulatú és éppen túlzott hajlékonyságával gyakran ellentmondásokba keveredő irodalmi vezérrel a költészete magaslatán is magát álcázni kénytelen Berzsenyi, mert amikor nyíltan kellett szólania, akkor Kazinczy és tanítványai nyomban ellenséget láttak benne.

Berzsenyi, aki annyira vágyott vidéki magányából Pest-Budára, az éppen akkor szerveződő irodalmi élet központjába, még szerencsésnek is mondható a fizikai elszigeteltségéért, mert az irodalmi marakodásokból kevesebb sérülés jutott ki neki.

Attól kezdve, hogy 1803-ban Kis János költő, nemesdömölki evangélikus lelkész leleplezte, egyben felfedezte a huszonhét éves sőmjéni földbirtokosban a poétát, Berzsenyi titkolt és termékeny alkotói korszaka véget ért.

Ha költészete ezután érte is el legnagyobb eredményeit, az egyes versek megmunkálásában mesterré érett Berzsenyinek valami külső ösztönző kellett az újabb és újabb alkotói lendülethez.

Ilyen felhajtóerőnek számítható a Berzsenyi család Sőmjénből; a Kemenesaljáról a Somogy megyei Niklára költözése; az 1808-ban elkezdődő levelezés Kazinczyval; személyes megismerkedés Kazinczy pesti költőtanítványaival; a somogyi és az erdélyi nemességnek a költőt megillető elismerése; a legbiztatóbb hatásként Festetics György és Széchenyi István baráti megbecsülése.

Bizakodása mindig felújul, ha főnemesekkel kerülhet közvetlen ismeretségbe.

Több esetben csak előlegezett remény szövi a magasztaló versorokat, mélyről fakadó érzések csupán Festetics Györgyről, a két Wesselényiről és Széchenyi Istvánról találhatók műveiben.

A tényleges valóságot is megírja a nemzet aláhullását előidéz-
ző nemességről *A magyarokhoz* (Romlásnak indult...) című ódában s a *Kazinczy Ferenchez* intézett episztolában.

Berzsenyi Széchenyi Istvánban látja a magyar génusz újjá-
születését. Életének utolsó éveit Széchenyi eszméinek lelkes szolgálatában teltek.

A Habsburgokról a rajongó alattvaló hangján szól. Lojalitása társadalmi helyzetéből természetesen következik, mégis, ha Berzsenyi király-képére gondolunk, elsőként a *Barátimhoz* (1808) néhány sora jelenik meg előttünk: „Látja a Bűnnek koronás hatalmát / Sokrates méregpoharát s Tibernek / Trónusa mocskát...”

Elfogulatlanul látta – földesúr létére – a jobbágyság embertelen helyzetét is, amint azt a *Vitkovics Mihályhoz* (1815) című episztolájában jelzi.

Igazságot mutató lelki látása és alkalmazkodása között állandóan őrlődött testi, lelki lény. Életének második harminc évét szinte mindig valamiféle betegség bélyegezte meg.

S talán még ennél is jellemzőbb Berzsenyre, hogy létezésének mélyéig hatolt a felszínnek és belső világának ellentéte.

Ezt az állításunkat leginkább a *Kupa támadása* (1814–16) című drámatörredék bizonyítja.

A félben maradt dráma szövege arról győzi meg a Berzsenyi művekben járatos olvasót, hogy a tragédia azért maradt befejezetlen, mert a költő önmagában nem tudta feloldani szándéka szerint a magyarság alapvető és ellentétessé váló sorskérdéseit.

István király emberi és történelmi érvei éppúgy Berzsenyi sajátjai voltak, miként Kupa vezér rendíthetetlen elvei is. Mindkét oldal együtt volt Berzsenyiben; István király a költő nemzetét javítani akaró terveit képviselte, míg Kupa vezér magyarságának alapjait, a szabadságszeretetet s az ősi erkölcsöket. S az utóbbiak voltak a legfontosabbak a költő számára.

Ezt az alaphelyzetet úgy kellett volna feloldania a drámában, hogy egyértelműen – s nem csak a fegyverek erejével – István király javára dőljön el a kérdés.

Az eredmény: a félbehagyott munka.

De ez a töredék valamiben mégis teljes: a német hódítás elutasításában, még ha felebaráti segítségnek mutatkozik is.

Ilyen állapotban érte Berzsenyit Kölcsey elhibázott szándékú kritikája (később maga is belátta, megvallotta) a *Tudományos Gyűjteményben*.

Berzsenyi ekkor lerántotta magáról a kényszerű alkalmazkodás leplét.

Ő, aki az igazság sérelem nélküli érvényesítéséért alkalmazkodott mindig mindenkihez, éppen onnan kapott igaztalan ítéletet, ahonnan értő méltatást várt. Látta ő pontosan munkája értékét, bár néha önróniával adta a tájékoztatlant. Nagy árat fizetett ön-
nön karikatúrájáért. Elnémult benne a lélek szava, a költészet.

Sokáig, emberöltőkön át a magyar Horatiusként emlegették, tanították Berzsenyi költészetét.

Ez a minősítés utánzóit sejtet.

Berzsenyi csak a versformákat tanulta el Horatiustól, ahogy a római költő a görögöktől. S legfeljebb kezdő poétaként vett át egy-egy jellegzetes motívumot a nagy elődtől.

A magyar költő belső tartalmaiban s azok költői kivetítésében nem került a római klasszikus mögé.

S a kétezzer év mellett a kétszáz év egyaránt a halhatatlanságot jelenti.

Egy akkurátus ember

Dr. Sólyom Jenőre emlékezünk (1904–1976)

Negyedévszázada, szenteste hunyta le szemét szeretett tanárunk, lelki atyánk, az európai hírű Luther-kutató, egyházunk kiváló tudós történésze.

Másodikos kisgimnazistaként 1931 őszén találkoztam vele először, amikor hitoktatónk lett a fasori evangélikus főgimnáziumban a hittankönyv-író Bereczky Sándor utódaként. A megfáradtan nyugalomba vonuló Sándor bácsi után a közvetlen, s mégis tiszteletet parancsoló fiatalembert hamar szívünkbe zártuk; friss és érdekfeszítő tanítását, igehirdetéseit szívesen hallgattuk.

Mi kisdíákok akkor még nem tudtuk, hogy Sólyom Jenő 10 éves volt, amikor kitört az első világháború, és ennek gyászos következménye – Trianon miatt –, hogy 16 évesen Kolozsvárról kellett Budapestre telepednie családjával. Nem sejtettük milyen lelki megrázkódtatást jelenthetett ez számára. Budapesten érettségizett már, és teológiai tanulmányait itt kezdte a Felvidékről idemenekült evangélikus- majd a református akadémián, aztán Sopronban fejezte be, miközben Bazelben is hallgatott egy szemesztert. Segédlelkészi esztendeje leteltével az erlangeni egyetemen bővítette ismereteit, sőt két esztendőn át „belföldi kutató ösztöndíjas” lehetett. Ez után nevezték ki vallásánárnak fasori gimnáziumunkba, ahol heti 22 órában tanított.

Az iskolai évkönyv szerint az „okl. lelkész, exhortator, az ifj. gyámintézet elnöke”, majd értekezleti jegyző is lett.

Időigényes pedagógiai elfoglaltsága közben készítette egyháztörténeti témából disszertációját: „Luther és Magyarország” címmel, s 1933-ban az Erzsébet Tudományegyetem Hittudományi Karán teológiai doktorátust szerzett.

Hitoktatónk volt, amikor 1936-ban megházasodott. Miként azt – a hűség példájaként – többször is említette, hétévi jegyeség után vette feleségül a szintén Kolozsvárról származott Han-tos Ilonát.

Bizonyára igaz példája, komoly hite és evangéliumi lelkülete hatott úgy, hogy osztályunkból többen a teológiára készülünk. Emlékezetes marad számomra, amikor az érettségi előtti hetekben összehívtott minket – voltunk vagy hatan-heten – és őszinte szóval, teljes realitással vázolta fel, hogy mivel kell számolni a papi életben, mi minden várhat egy lelkészre, és felsorolta a beteg-, és kórházlátogatások kellemetlenségeit, a haldoklók melletti szolgálat próbára tevő nehézségeit, egészen az oltári gyertyák fojtó füstjéig; s amikor a legsötétebb szituációkat is felvázolta, azzal fejezte be mondanivalóját: ha mindezek után még megmaradunk elhatározásunk mellett Krisztus hitünkkel, akkor hát adjuk be jelentkezésünket a Teológiára.

1938. év őszén már mint rendkívüli egyetemi tanár fogadott minket „fasoriakat” Sopronban, ahová az egyházjog és magyar protestáns egyháztörténet tanáranak nevezték ki. „Együtt mentünk hát Sopronba”, ahol méginkább megtapasztaltuk atyai szeretetét. Fiaiként istápol, tanácsolt, bátorított, de ha kellett intett és helyreigazított. Feleségével együtt családi körükbe fogadtak. Zrínyi utcai lakásuk biztos pontot jelentett a mi számunkra is. Később a háborús évek, hónapok lelki és testi nyomorúságában,

ki tudná megmondani, hány és hány teológusnak – nemcsak a fasoriaknak! – jutott itt atyai-anyai gondoskodás, segítség. Sokan tapasztalhatták meg gyengéd emberségük sugárzását.

Jenő bácsi így fogalmazott, amikor 1973-ban hosszú szenvedésben meghalt felesége ravatalától jövet Ferenczy Zoltán barátommal és régi iskolatársammal magához ölelt: „Nincsen már anyátok, hiszen titeket is anyaként szeretett!”

Sólyom Jenő lelkipásztor maradt „egyetemi fokon” is, szívbéli pásztor, empatikus, megértő atya a fiataloknak. Otthonában tartott bibliaórákon első helyen állt az Ige mondanivalója, mellette helyett kapott a gyakorlatias nevelés is egészen a „illetlen” sok, apróságoknak tűnő, de el nem hanyagolható kérdéseig.

Sokunk gondolatát mondta el 25 évvel ezelőtt ravatalánál a Teológiai Akadémia nevében búcsúzó Muntag Andor, amikor fontosnak tartotta megemlíteni, hogy gyermekei mellett tanítványainak is valóságos édesapja volt!

Sólyom Jenő, az atyai jóbarát, pásztori lelkű nevelő, tudós professzorunk maradt, akitől rengeteget tanultunk. Gondolkodásra serkentett, amikor Werner Elert: „Morphologie des Luthertums” nyomán megismertette előadásaiiban a legújabbkori teológiai megállapításokkal és véleményekkel. Mint Luther-kutató, pragmatikus történészként mutatkozott be teológiai disszertációjával. Alapvető munkáját tovább folytatta a hazai egyháztörténet „fehér foltjainak”, kényes kérdéseinek tisztázásával.

Elismerés volt számunkra, amikor szemináriumi dolgozatunkra azt írta bírálatként: „akkurátus munka”. A szó eredeti értelmében vette ezt: gondos, precíz, alapos írás. Ő maga is ilyen munkát végzett tanításában: pontos, szabatos, az apró részletekben is tisztázottan világos, érthető. Tanítványait erre akarta nevelni és ezt várta el tőlük.

Ezt mutatja egyháztörténeti tankönyve, amelyet Wiczián Dezsővel közösen írtak (Győr, 1942), és amely ma is nélkülözhetetlen a hitoktatásban. Ilyen „akkurátus” volt az a cikksorozata, amelyben a tervbevett zsinat elé javaslatként dolgozta ki a meg tárgyalásra váró egyházjogi kérdéseket (Lelkipásztor 1948/49.)

A kiegyensúlyozott, nyugodt tanári munkát azonban már 1950-ben megzavarta a politikai változás. A teológiai kart leválasztották az egyetemről, majd Teológiai Akadémiaként Budapestre költöztették. Az itteni hanyattatás, és a forradalom utáni drasztikus pártállami intézkedések során 1958. tanév végén Karner Károly és Wiczián Dezső mellett Sólyom Jenőt is kényszernyugdíjazták. A szívvel-lélekkel végzett tanítói-oktatói évek után 54 évesen az egyházi levéltár poros aktái közé száműzték. Ekkor tűnt ki, ragyogott fel az ő igazi nagysága, mert hitéből fakadó alázattal, hűségben megállva, méltatlan elbánás közepete is vallani tudta: „Az Úrei vagyunk!” (Róm 14,8).

A katedrától megfosztott tanárt egyéniségétől nem tudták megfosztani. Ő továbbra is megmaradt Verbi Divini Ministernek, és mint ilyen lelki atya a fiataloknak, sőt akkurátusan folytatta kutatói munkáját. Továbbadta széleskörű ismereteit a vele találkozóknak a levéltár csendjében. Ezért a legtöbben ma is ezt a képet őrzik róla, így emlékeznek rá.

Eltettem egyik tanulmányomnak azt a kéziratát, melyet átfogóan aprólékosan megbírált, hibáira rámutatott és javaslataival gazdagon ellátott.

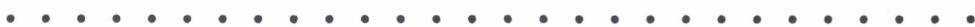
Amikor egyházi folyóirataink „nem tartottak igényt” munkára, az MTA szakfolyóiratai: Az Irodalomtudományi Közlemények, a Magyar Könyvszemle és a külföldi lapok közölték azokat. A reformáció 450 éves évfordulójára pl. az 1967-ben Oskar Thulin német professzor által szerkesztett könyvben: Reformation in Europa jelent meg „Zwei Bekentnisse – ein Glaube” címmel a magyarországi reformáció nagyszerű ismertetése, gazdag illusztrációval. A budai reformációval foglalkozó dr. Gustav Hammann német lelkészt sok más kutatóval együtt készséggel segítette munkájában. Figyelemmel kísérte és tanácsaival támogatta Botta István kutatásait akár Dévai Mátyás, akár Huszár Gállal kapcsolatban.

Saját munkája közben számos kérdésre talált feleletet, de már sem ideje, sem ereje nem futotta ezek megírására. Egyik legkedvesebb témája az „Ötvárosi hitvallás” izgalmas problé-

mája élete utolsó pillanatáig foglalkoztatta. Ragyogó viláosságal dolgozta fel a sokágú anyagot, a legalaposabb kritikai vizsgálódással nézte át a fellelhető forrásokat, de kéziratát 1976. késő nyarán nem tudta befejezni súlyossá vált betegsége miatt. November 13-án csatolt írásában Botta Istvánra hagyományozta azt. Utóbb Csepregi Zoltán fiatal egyháztörténészünk rendezte sajtó alá a Theológiai Szemle 1999/5. számának 283-294. lapjain ezt az érdekes utolsó írását.

Ravatalánál kívánságára Neumark György éneke – „Ki dolgoát csak Istenre hagyja” – csendült fel, és Ferenczy Zoltán hirdette az Igét. Aztán hamvait felesége mellé a házsongárdi temetőben helyezték el. Csupán 90. születésnapjára vihettem virágot sírjukra. De Gustav Hammanntól, akivel engem is megismertetett, kaptam egy 1975-ös fényképet róla, amelyen jellegzetes mozdulatával naponta int felém íróasztalomon: „csak akkurátosan!”

Isten iránti hálával emlékezem reá az atyai jóakaró barátára, a melegszívű tanárra és a nagyszerű tudósra – evangélikus egyházunk akkurátus tanítómesterére.

DR. NAGY GYULA

Az ige prófétája a vihar előtt és a viharban

Ritka kincs eldurvult mai világunkban a hálás emlékezés. A keresztény ember számára azonban kiapadhatatlan erőforrás Isten színe előtt. Így gondolt egyházunk ebben az esztendőben – Ordass Lajos püspökkel együtt – Túróczy Zoltán püspökre halála 30. évfordulóján.

Hazai egyháztörténetünk egyik legnehezebb korszakában volt Isten ébresztő szavú prófétája, majd állt a kitörő viharban egyházunk hajójának kormányosa mellett mindaddig, amíg az idegen megszálló hatalom és ateista kormányzat el nem némították.

AZ EVANGÉLIKUS „LELKI ÉBREDÉS” ÉLÉN

Túróczy Zoltán ároni család sarja, akit az I. világháború idején szenteltek lelkésszé. Igehirdető szolgálatának egyik első állomáshelye volt Győr, majd ezt követően Nyíregyháza nagy gyülekezete, 1927 és 1951 között. De ebben a két gyülekezetben máig sok gyümölcsöt termő pásztori szolgálata mellett az „ország papja” is volt: az evangélikus „lelki ébredés” vezetője, főleg a negyvenes években. Együtt másokkal, akik közül itt csak Csepregi Béla és Szabó József nevét említjük.

Ennek az „ébredt” prófétai szolgálatnak a lelki háttere a finn „ébredési mozgalommal” való szoros kapcsolata volt már a harmincas évek végén, így az első finn-magyar lelkész-konferencián is Budapesten és Győrött. Később így ír a magyar „lelki ébredés” csodájáról: „Letagadhatatlan, hogy egyházunkban ébredés van... mi magunk is kénytelenek vagyunk álmélkodó csodálkozással nézni, hogy mint dolgozik Isten egyházunkban. Felsorolom az ébredésnek egypár nyilvánvaló jelét. Itt vannak a gyülekezeti evangélizációk... ma az a helyzet, hogy a gyülekezeti evangélizációk alatt soha nem látott, a nagyünnepek tömegeit is megszégyenítő tömegek sorakoznak fel Isten igéje köré...

Konferencia konferenciát követ. A konferenciázó helyeket mind bővíteni kell, mert nem bírják befogadni a résztvevőket” – írja az Új Harangszó hasábjain (1949. április). Ugyanakkor ez a hatalmas változás „papi ébredés”, papnék, diakonisszák és az ifjúság lelki ébredése is volt.

De valóban erre a belső, lelki felkészítésre volt a legnagyobb szüksége hazai egyházunknak, mint a II. világháború véres viharában, mind az ezt követő ateista diktatúra legnehezebb éveiben.

Ébresztő igeszolgálatának teológiájáról pedig azt kell mondanunk, a 20. század hazai igehirdetői között is csak kevesen voltak, akik Isten igéjében a megítélő törvény és a kegyelem, a bűnbocsánat evangéliuma, belső feszültségét, a bűnbánó bűnösnek megbocsátó, újjáteremtő isteni kegyelem csodáját úgy tudta megszólaltatni a szószékről, a konferencia-asztalok mellett és nagyszámú igehirdetés-kötetein és írásain keresztül is, mint tette ezt Túróczy Zoltán. Minden prédikációja, előadása és írása a szó igazi értelmében krisztocentrikus, sztaurocentrikus „ige-teológia” volt. Akik csak egyszer is hallhatták érces, tiszta hangját és láthaták szikár aszkéta-alakját, soha nem tudják elfelejteni az igehirdetéseiből sugárzó „Krisztus-tanúságtétel” hatalmas erejét.

PÜSPÖKI SZOLGÁLATA EGYHÁZUNK LEGNEHEZEBB ÉVEIBEN

A lelki ébredés országszerte ismert vezetőjét 1939-ben a nyíregyházi gyülekezet hívta meg lelkészéül és a Tiszai Egyházkerület választotta meg püspökévé. A II. világháború nehéz, véres éveiben kellett végeznie főpásztori szolgálatát. A finn szabadságharc, a „téli háború”, támogatásának vádjával a szovjet megszálló hatalom emberei 1945 Pünkösdjén letartóztatták és tíz évi börtönrre ítélték. Közel egyévi börtön-fogság után ugyan kiszabadult, de

csakhamar még súlyosabb próbatétel várt reá. Az akkori egyházi vezetőség eltávolítása és Ordass Lajos letartóztatása és börtönbe vetése után, 1948-ban neki kellett átvennie Mády Zoltán rangidős egyházkerületi felügyelővel együtt hazai egyházunk vezetését. Túróczy Zoltán életének bizonyosan a legnehezebb döntése volt, amikor az egyházi zsinat határozata után mindketten aláírták az egyházunk életét ugyan súlyosan korlátozó, de a gyülekezetek életét és a lelkészek szolgálatát mégis – legalább részben – lehetővé tevő „egyezményt” az ateista állami kormányzattal. Bár emiatt később sok igaztalan támadás érte itthon és külföldön is, bizonyos, hogy senki sem szenvedett ez alatt annyira, mint egyházunknak ez a két akkori hűséges lelki vezetője!

Időközben régi győri gyülekezete újra meghívta lelkészének, a Dunántúli Egyházkerület pedig D. Kapi Béla püspök utódjaként megválasztotta püspökévé. A sztálinista korszak legsötétebb éveiben, csak rövid ideig folytathatta a lelki ébresztés és egyháza vezetésének szolgálatát. Mert 1951-ben – a négy addigi egyházkerület megszüntetése és két új egyházkerület felállítása után – Szabó József püspökkel együtt kényszernyugdíjazzal eltávolították püspöki szolgálatából.

Ezt a püspöki szolgálatból való száműzetését szakította meg rövid időre az 1956-os magyar forradalom. A Déli Egyházkerület Ordass Lajost, az Északi Kerület Túróczy Zoltánt visszahívta püspöki tisztségébe. Ordass Lajos Túróczy Zoltánt, mint törvényesen már előbb megválasztott püspököt, a budavári templomban iktatta be újra főpásztori szolgálatába. A forradalom orosz tankokkal történt leverése és a valamivel később az egyházban is sorakerülő megtorlása során Túróczy Zoltánt újra elűzte püspöki szolgálatából és a győri Diakonissza Anyaház épületszárnyában jelölt ki számára kényszer-tartózkodási helyet. Itt élt családjával teljes elzártságban, csaknem tizennégy éven keresztül, míg 1971-ben, küzdelmes élete 78. évében, haza nem tért Urához az örökkévalóságba.

Mind Ordass Lajos, mind Túróczy Zoltán püspöknek – más-más körülmények között – a hitvalló „mártírsors” jutott osztályrészül. Valljuk róluk, hogy mindketten Krisztus haláláig hűséges tanúi voltak ebben a világban, hitük rendíthetetlen erejével, életüknek a Krisztus evangéliumáért való odaáldozásával, a 20. század egyháztörténetének legnehezebb éveiben. Életük és szolgálatuk ezért fényleni fog előttünk, „mint a csillagok, mindörökké”.

SZEMÉLYES EMLÉKEK

Befejezésül, hálával emlékezem meg azokról a személyes kapcsolatokról, amelyek életemet annak három időszakában is összekötötték Túróczy Zoltán életével és pásztori szolgálatával.

Először fiatal éveimben, amikor döntően fontos része volt abban, hogy életem az egyházi szolgálat felé fordult. Családunk éppen abban az esztendőben került Győrbe 1927-ben, amikor a győri gyülekezet meghívta őt lelkészi szolgálatába. A győri „öregtemplom” magas szószékéről elhangzó igehirdetései kilenc éven át formálták fiatal éveimet. Együtt Kapi Béla püspök konfirmációi és Ittész Mihály vallásnánai szolgálatával, ezeknek az igehirdetéseknek döntő szerepük volt abban, hogy a nyolc gimnáziumi év végén, a megnyíló sokféle életpálya lehetőségei közül a teológiai tanulmányok, Krisztus szolgálata mellett döntöttem.

A második életszakaszban, a külföldi tanulmányi évek és a lel-

készi szolgálat megkezdése után, életem újra Túróczy Zoltán közvetlen közelébe került és még szorosabb személyes, lelki kapcsolattá vált. Újkori hazai egyháztörténetünknek a legtragikusabb fordulata volt ez az idő, amikor a II. világháború pusztításai után a Rákosi-korszak egyházüldözése kezdetét vette. A negyvenes évek vége felé történt meghívásom a pécsi vallásnánai szolgálatból ismét Győrbe, ahol a Dunántúli Egyházkerület püspökeként beiktatott a Szeretetház és a Diakonissza Anyaház vezető lelkészének tisztségébe. Ezeknek a súlyos éveknek, a sztálini diktatúra éveinek az időszakában, a mellette végzett lelkészi szolgálatban ismerhettem meg őt igazán közelről. Családi otthonának melegét, „Idus néni” sugárzó hitével és négy gyermekük iránti szeretetükkel. És közvetlen munkatársainak, Menyhár István püspöki titkárnak, Mikler Erzsébet irodavezetőnek rajongó odaadásával a püspöki hivatal munkájában. De ami talán a legfelejthetlenebb marad ebből az időből, azok a minden hétfégi, Biblia körüli találkozásaink otthonában, ahová a győri lelkészeket és papnékat gyűjtött maga köré, hogy az Ige közösségében együtt készüljünk az igehirdetésekre és az egyház akkori, nehéz próbatételeinek elhordozására a gyülekezetben és személyes életünkben.

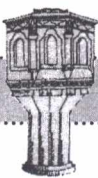
A harmadik időszak, amelyhez a személyes emlékek kötnek, az a felejthetetlen, napfényes másfél év volt, amikor a magyar forradalom csodája után és az ezt követő rövid „kegyelmi idő” egyházi megújulása idején újra visszatérhetett püspöki szolgálatába. Erre az időre esett találkozásunk az Evangélikus Világszövetség vezetőivel Budapesten és a finn testvéregyházban végzett újabb látogatása is. A rövid ideig tartó „kegyelmi időt” azonban újra követte Túróczy Zoltán, majd Ordass Lajos püspökök külső kényszerrel történt eltávolítása szolgálatukból.

Genfi szolgálatba indulásom előtt utolsó alkalommal találkoztam vele és családjával a győri Diakonissza Anyaházban. Akkor éppen a győri gyülekezet hatalmas irattárának, többévszázados múltjának feldolgozásán munkálkodott, fáradhatatlanul. És – mint mondta – senki sem vehette el tőle az egyházáért, hazájáért, a gyülekezetekért és lelkésztársaiért való szüntelen imádkozás szolgálatát, haláláig.

* * *

Egyre kevesebben maradunk, akik még közelről ismerhettük Túróczy Zoltán áldott szolgálatát és küzdelmes életét. Reá emlékezve aligha lehet eléggé hangsúlyozni, mit jelentett ébresztő prófétai szolgálata és egyházépítő, pásztori munkája a II. világháború véres viharában, majd az ezt követő negyven év súlyos egyházi próbatételei között! Mit jelentett annak a nagyszámú lelkésznek, gyülekezeti vezetőnek és egyszerű egyháztagnak a hűséges helytállása, akik ébresztő igehirdetéseinek, gyülekezeti és konferenciái evangélizációinak a gyümölcse, lelki „termése” voltak. Akik a legnehezebb időkben, hosszú évtizedeken keresztül is megőrizték hűségüket Krisztushoz, és csendben vitték tovább a maguk helyén az evangélium ügyét, Isten igéje hirdetését, a nyári pásztorolását a vihar éveiben. Akik nélkül bizonyosan nem következhetek volna el az 1989-es fordulatot követő lelki megelevenedés és talpraállítás évei egyházunkban.

Legyen ez az írás is meg nem szűnő, szívből jövő hálaadás Isten színe előtt, aki Túróczy Zoltánt adta egyházának a legnehezebb időkben. Hálaadás együtt mindazokkal, akik megőrzik ébresztő igehirdetései, egyházvezetői és lelkipásztori szolgálata emlékét szívükben.

ÁDVENT 3. VASÁRNAPJA

• Lk 3,15–18

Egzegézis helyett

A textus rövidsége és egyértelműsége miatt nem említek nyelvi nehézséget, érdekességet. Magasröptű eszmevuttatásokba sem bocsátkoznék. Egyszerűen szeretnék gondolatokat ébreszteni a 3. ádventi vasárnapon elhangzó prédikációkhoz. (Én is ilyen írásokért vagyok a leghálásabb.)

Egy-egy buta, bántó megjegyzés után így szoktuk egymást és önmagunkat vigasztalni: Ne azt nézd, mit mond, hanem azt, hogy ki mondja! A mindennapok jó tanácsa nem érvényes a bibliai textusokra.

Ki mondja és mit mond? Ez a kérdés vár választ. Ha keresztesük és megtaláljuk, összefonódva olyan erős szál lesz belőle, amiből mindenki a mozdulatai szerint szőhet, avagy prédikálhat. Úgy legyen!

Ádvent iskolájában

Az ádventi hetek megtanítanak minket várni. Jól várni. Mert már egy kisgyermek is tud várni. De még hogyan! Karácsonyra, meglepetésekre, ajándékokra. De itt másról van szó! Valami szende, szégyellni, titkolni való várakozásról: „Ne tudja meg soha senki, hogy még mindig valakire várok”? Nem is erről. A mi ádventi várakozásunkat nem baj, ha megtudják. Sőt!

Életünk itt, még ha jóval hosszabb a tegnapija, mint a holnapja, vagy olyan szépreményű, hogy úgy tűnik, soha nem lesz vége, akkor is korlátok közé szorított. Menetében bizonytalan, sokszor kiszámíthatatlan fordulatokat vesz és terhekkal megpróbált. Azoké is az volt, akikhez szent ígénk elvezet. Keresztelő János szíve is telve volt várakozással: *Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várjunk?* (Mt 11,3) Neki végül megadatott a bizonyosság.

Milyen is ez a Keresztelő János? Ahogyan már a születésének az ígérete rendkívüli, érdekes, úgy mondható mindez róla magáról is. Ezért sokan kíváncsiak rá. Érthető, hogy akik reménységgel várakoznak, azoknak eszükbe jut: Nem ő a Messiás? Nem ő az, de mégis figyelni kell rá! Az ő nagysága nem messiási voltában, vagy különleges életmódjában, esetleg külsejében van, hanem abban, ahogyan tud második lenni.

Amikor versenybe kezdünk az élet megannyi megméretteté-

sében, azt mondjuk, hogy mindegy hogyan, csak sikerüljön, és ha másodikként végzünk, ott a tüske a szívünkben: csak néhány centi, néhány pont hiányzott...

Keresztelő János ott tud állni Jézus mögött. Ő a legnagyobb-rúbb „másodhegedűs”. Megtiszteltetés számára az is, hogy Jézusra mutathat. Ne engem, őt várjátok! Ne rám, hanem őrá figyeljete! *Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem.* (Jn 3,30) Keresztelő úgy tudja átadni a helyét Jézusnak, mint pirakat idején a Hold a Napnak.

Az életünk sok szempontból hasonlít a természethez ádvent idején. Elhervadt minden. Az év is. A napsugarak is elfáradtak. Ha meg is mutatják magukat, kevéske fényt árasztanak, de meleget nem. Homály és hideg telepedik a kedélyükre. Küszködhetnénk a hosszú sötét estékkel, ha nem várakozhatnánk. Milyen jó, hogy éppen ekkor gyúl számunkra fény! Várhatjuk a hozzánk érkezőt.

Milyen is percenként az órára tekinteni, a kapu, az ajtó felé nézni? A közeledő lépések neszére figyelni?

Sík Sándor méltó szépséggel írja le *A várakozó* címmel.

*Egy ablakban egyedül, árván,
Egyvalakire várván,
Ugye, hogy álltál már te is!*

*Szemedet egy pontra szegezvén
Oda, hol kanyarul az ösvény,
Ugye, hogy néztél már te is!*

*Messzebb e pontnál, egyetlennél,
Akárha mágnes rabja lennél,
Ugye, hogy akkor nem néznél te sem!*

*S ha ilyenkor valaki rád szólt,
Csak nézted, mint egy megvárásolt,
De nem láttad te sem!*

*S ha úgy esnék, hogy sohasem,
Hogy szűk lenne az élet is:
Ugye, hogy nem adnád te sem,
Hogy állnád, várnád akkor is!*

Mi is ilyen várakozók vagyunk. Vagy inkább kérdezem: Mi is ilyen várakozók vagyunk?

Aki hagyja magát tanítani *ádvent iskolájában*, az előbb-utóbb megérti, hogy az igazi, a jó várakozó nem magára gondol, hanem

arra, akit vár. Nincs bezárva önmagába. Még az egyedüllet se börtön számára, hiszen várhat valakit, aki eloszlatja a magányát.

Az ember szíve Jézus óta nem lehet falra függesztett óra, amely ketyeg, de nem tudja, kinek, minek. A várakozó szíve valaki miatt, valakiért dobog. Ezt kell tehát tanulnunk. Nem megtanulnunk egyszer, mert ez lehetetlen. Ehhez kevés egy élet. Még akkor is, ha a világ azt sugalmazza, ez a reménykedő, türelmes várakozás nem kifizetődő. Vagy jön azonnal, vagy ne is jöjjön! Jézusra, valamint életünk legfontosabb szereplőire, eseményeire várni, mégpedig jól kell várni: türelem + reménység a képlet. Ahogyan Pál írja: *A remény ellenére is reménykedem.* (Róm 4,18)

Keresztelő János ígéreténél is nagyobb élményben részesülhetünk. Az ítélő Jézus helyett – aki valljuk meg töredelmesen, mindnyájunkat lapátra tehetne – a szerető és megbocsátó, tiszta lapot, új kezdetet adó Jézus hívhatjuk és várhatjuk. Ő az, aki Szentlélekkel keresztel.

Egy fiú – a történet szerint – sok szomorúságot okozott az apjának. Sok rosszat elkövetett. Az apa minden alkalommal egy szöveget vert az ajtófélfába. Már sok szög ágaskodott. Egy napon megtért a fiú. Megváltozott az élete. Egyre több jót tett. Ilyenkor az apa mindig kihúzott egy-egy szöveget az ajtófélfából.

– *Ugye, apám, már fogynak a szögek?* – kérdezte, mire az apa így válaszolt: – *Tudod, fiam, a szögek fogynak, de a helyük mind ott marad.*

Őszinte és emberi ez a válasz és ez a szeretet. Tőlünk csak ilyenre telik. És még ez sem értéktelen! Jóval több, mint a gyűlölet vagy a bántás. De mi Jézusban Isten testet öltött szeretetét várhatjuk! Aki nem ismeri a „szögek helyét”, csak azokét, amelyek által elszenvedte a keresztalált.

Többet kaptunk, mint Keresztelő János – érdemtelenül. Ő azt a Jézust várta, akinek a kezében szórólápát van, mi pedig azt, akinek kereszt a vállán. Azt a Jézust, akiről ezt énekeljük: „Hordozni a keresztet Téged is megtanít.” (209,1)

Szólítsuk, kérdezzük meg Jézust bátran:

*Uram, valóban
betérsz hozzám?
Nem rejthetem el
szégyennel orcám,
mert semmim sincsen,
örömet szerző,
csak bűnöm van,
kudarcot termő,
kívánságok, hamis remények...
– mégis várlak Téged.
De nem mint vendéget
– elmúló emléket.
Kérlek, maradj nálam!
Legyen Tiéd a házam!
Ünnepelj velem!
– Te adsz ajándékot nekem?
Megbocsátást, bizodalmat...
Megosztod velem Magadat,
elveszed gondjaimat,
segíted napjaimat...
...
Ajtómat kitéárom:
Jöjj, Uram, Királyom!
Hívok vendégeket,*

*hadd énekeljenek,
és hirdessük együtt
a Te szent Nevedet,
és dicsőségedet! (Irmhild Bären)*

Adja Isten, hogy várakozásunknak találkozás, ünneplés legyen a vége és kimondhassuk az ősi szavakat: Expectans expectavi! Várva vártalak! Ámen.

Nagy Veronika

ÁDVENT 4. VASÁRNAPJA

• *Lk 1,46–55*

Mária éneke, a Magnificat a keresztyén egyház története folyamán mindig az Újszövetség jól ismert, kedvelt szövegei közé tartozott. Művészeket ihletett meg, remekművek születtek belőle. A nyugati teológiai gondolkodásban ma különösen is előtérbe került. Egyes teológusok – köztük a feminista teológia képviselői – Mária alakjának előtérbe állításában látják az egyházak ökumenikus közlekedésének egyik kritériumát. Mária személyére figyelnek, akinek alakja, szerepe szorosan összefonódik a Magnificattal.

Pedig, aki ezt az éneket mondja, nem magát emeli magasra mások fölé, hisz arról az Istenről beszél, aki kis, jelentéktelen embereken keresztül cselekszik. A Magnificat Istenre emeli a tekintetünket, aki szolidaritást vállal velünk. Velünk, kis emberekkel. Egy távoli provinciából származó egyszerű leánnyal, csetlő-botló tanítványaival, mai hithősöknek nem mondható szolgálóival. Nagy dolgokat cselekvő, hatalmas Istenről szól Mária. Nagysága abban van, hogy kicsivé teszi magát. Kis embereken keresztül tesz nagy dolgokat. Isten sokféle munkájáról beszélnek ezek a mondatok: rátekinthet..., éhezőket látott el..., felkarolta Izráelt..., megemlékezett irgalmáról..., beváltotta ígéreteit. Isten nagysága abban a magatartásában van, amivel a rászoruló – maguk és mások segítségét nélkülöző – emberekhez fordul, annak ellenére, hogy rájuk szorulna. Istennek ezt a cselekvési módját fordítja a magyar Biblia irgalomnak. Az itt szereplő eleo a héber chasad fordítása. A lexikon szerint olyan magatartást jelöl másokkal szemben, ami hozzátartozási vagy szolgálati viszonyban áll, közösségi kötelességet, szövetséget, szolidaritást jelent.

Karácsony közelében csodálkozunk rá Isten hozzánk hajló irgalmára!

Istennek ez a kicsinyekkel vállalt szolidaritása azonban ébreszsen bennünket bűnbánatra is. Hányszor más az iránya a mi szolgálatunknak. Elnézünk a kicsik, a jelentéktelenek felett. Netán magunkhoz húzni szeretnénk őket ahelyett, hogy az irgalom mozdulatával lehajolnánk. Istennek ez az irgalma mindenkié. Ha belegondolunk Mária énekébe, kijelentései szinte forradalmiak: „...szétszórta azokat, akiknek gögös a szívük indulata. Hatalmasokat döntött le trónjukról, és megaláztatokat emelt fel. Éhezőket látott el javakkal, és bővelkedőket küldött el üres kézzel.” Ami ezekben a mondatokban elhangzik, úgy tűnik első hallásra, akár egy forradalom programja is lehetne. Nyilván nem véletlen, hogy a felszabadítás teológia szívesen idéz ehhez hasonló mondatokat az evangéliumból. Észre kell azonban vennünk, hogy Istennek ez a forradalminak látszó cselekvése mégis alapvetően különbözik minden emberi forradalomtól. A hatalmasokat nem megsemmi-

síti, hanem szétszórja (elszigeteli, felszámolja, szétszedi), tehát tejhatalmukat és a közös gócot felszámolja. A gazdagokat nem elpusztítja, hanem megüresíti. Istennek ilyen tágölelésű irgalmáról zeng az ének. Amikor a kicsik, jelentéktelenek mellé áll, nem fordul az elnyomók, gazdagok személye ellen. Helyre teszi a hatalmi és anyagi viszonyokat. Szeretetéből azonban a gazdagok, hatalmasok sincsenek egyszer s mindenkorra kizárva. Nem kelene-e erre többet emlékeznünk társadalmi és gazdasági feszültségekkel terhes jelenünkben? Nem csapnak-e túl magasra a gyűlölet lángjai közöttünk? Még a keresztyének között is, még lelkészek között is fellángol a bosszúvágy. „Bár sújtana rájuk Isten, bár törölné el őket a föld színéről.” Nem vesszük észre: Isten mindenkinek tartogat egy utolsó lehetőséget. A legfelfuvalkodottabbaknak is, a hatalmuktól vagy pénzüktől elvultaknak is, a legmegátalkodottabb hitetlenek is. Mert Isten szolidaritásának nincs emberi mértékeinkkel meghúzható határa. Isten úgy szerette a világot (a kozmoszt), hogy egyszerűen Fiát adta. Hogyan szűkíthetnénk mi le Isten irgalmát csupán a gyülekezetre, az egyházra? Istennek ez az irgalma, velünk vállalt szolidaritásra meg akar tanítani reménységgel élni. A Magnificat a reménység éneke. Himnusz formájában sorolja fel Isten irgalmát megmutató cselekedeteit. Mária az ószövetségi zsoltáridézetekből összeállított zsoltárt imádkozza. Eredetét egyesek Qumránban, mások a makkabeusok körében keresik. Egy bizonyos: Mária itt egy „idegen” zsoltárt vesz az ajkára, és ennek kijelentéseivel azonosul. Abban a pillanatban és még sokáig nem sokat lát Isten szabadító terveinek megvalósulásából. Inkább az ellenkezője veszi körül: szegény, otthontalanság, menekülés, rideg elutasítás, egészen a kereszt alatti könnyekig. Mégis – tapasztalatai ellenére – Isten hatalmas cselekedetét hirdeti. Mint megtörtént dolgokról beszél, amire reménysége irányul. Mindezt azért teszi, mert tudja, Isten mellette van, irgalmában a segítség gazdag kincsestára rejtetik, és a jelen tapasztalatai ellenére véghezviszi Isten üdvösségszerző munkáját.

„Idegen ének”, „idegen imádság”. Nem becsüljük-e le sokszor az értékünket? Tudunk mi a saját szavainkkal is Istenhez fordulni. Nincs-e mégis olykor arra szükségünk, hogy mások hittapasztalatának segítségével maradjunk talpon? Magunkévá téve, mint Mária. Belekapaszkodva mások – az előttünk jártak, a közöttünk élők – énekekben vagy imádságban elmondott bizonyágtételébe? Máskor pedig talán mi segíthetünk másokat, hogy ne veszítsék el reménységüket. Az úrvacsorai liturgia jól ismert mondatai is válhatnak reménységünket erősítő mondatokká. Az advent a jövőre irányítja tekintetünket. Nem a félelmetes, bizonytalan jövőre, amiben nem tudhatjuk, mit hoz a holnap, hanem az örök jövőre. Ebben jön Jézus hozzánk, hogy a vele való teljes közösségben, országának örök vendégei lehessünk.

Sárkányné Horváth Erzsébet

KARÁCSONY ESTE

• *Mal 3,20a*

De fölragyog majd az igazság napja számotokra, akik nevemet féltitek, és sugaraí gyógyulást hoznak.

Malakiás próféta személye

A próféta személyére nézve nincs semmiféle adatunk. A könyvből sem, a Szentírásból sem, a kánonon kívüli irodalomból sem kapunk utalást a könyv szerzőjére nézve. Éppen ezért a biblia-

kutatók számára kezdettől fogva lehetőség nyílt arra, hogy más és más módon értelmezzék a könyv szerzőségének kérdését.

Malakiás próféta könyve

A könyvet a héber kánonban három, a görög kánonban négy részre osztották. A könyv keletkezési helye a tartalomról megállapíthatóan Jeruzsálem. A templom már felépült, a papság az áldozatok körül forgolódik, sőt erősen kifogásolható visszaéléseket követ el. Júdában „helytartó” (héber: páháh) uralkodik (1,8), tehát a perzsa világbirodalomhoz tartozik az ország.

A könyv keletkezési ideje vitatott. A bibliakutatók általában a Kr. e. 5. századból származtatják. Egyesek 460 tájára, a Nehémiás előtti korra gondolnak, mások Ezsdrás és Nehémiás korára, sőt vannak, akik a Kr. e. 2. századba helyezik. Mivel Ezsdrás és Nehémiás nem említik Malakiást, holott Haggeusról és Zakariásról megemlékeznek, arra következtethetünk, hogy Malakiás Ezsdrás és Nehémiás korában élt és működött. Ezt alátámasztja az a tény is, hogy Malakiás próféta is ugyanolyan bajok ellen küzd, mint Ezsdrás és Nehémiás, tehát a társadalmi viszonyok egyeznek. Az Ezsdrás és Nehémiás által életbe léptetett reformok igyekeztek kiküszöbölni a próféta által is ostromozott visszaállásokat, ezért Malakiás működését nem lehet az Ezsdrás és Nehémiás utáni korba helyezni.

Malakiás könyvének tartalma

A rövid könyv zömében a feliratnak megfelelően „fenyegetéseket”, ítéletes próféciákat tartalmaz. Jellegzetes, hogy az első prófécia Edóm ellen irányul, a testvér-nép ellen, mely bármennyire is akar élni, menthetetlenül el fog pusztulni (1,2–5). A továbbiakban saját népe, a szövetséges nép életével foglalkozik a próféta. Egyrészt a papság ellen fordul, akik szabálytalanul, sőt hűtlenül forgolódnak tisztükben, másrészt népe bűneit ostromozza, és a szövetségbe való visszatérésre, hívja őket. Könyvének legjellegzetesebb szakaszai azok, amelyekben Jahve megjelenését, közeli megérkezését és szövetségének érvényesítését hirdeti. (3,1–5.13–24) Ez a prófécia méltó befejezése nemcsak könyvének, de az egész ószövetségi próféta irodalomnak is.

A könyv történeti háttéré

A könyv történeti háttéré kétségtelenül a perzsa korszak. Közélebről a Kr. e. 470–440 évtizedek politikai és társadalmi viszonyai tükröződnek a könyvben. A perzsa világhatalom mindvégig követte megalapítójának, Círus királynak a meghódított népekkel szemben tanúsított megértő magatartását és vallási türelmeségét. Az egykor Babilonba hurcolt zsidóság számára Círus ediktuma Kr. e. 539-ben biztosította a régi hazába való visszatérést, de ez nem jelentett egyúttal hazatérési kényszert is, mert akik ragaszkodtak továbbra is a mezopotámiai tartózkodáshoz, szabadon teheték. Vallásukat mind a hazatértek, mind a visszamaradtak szabadon gyakorolhatták. A birodalom keretében szabad mozgást is nyertek. Ezsdrás és Nehémiás példája pedig a legbeszédesebben igazolja, hogy teljes megbecsülésben volt részük, és a legmagasabb méltóságig emelkedhettek.

Júda országa újjászerveződésének kérdéseit és kereteit aránylag jól ismerjük Haggeus és Zakariás próféták könyveiből. Malakiás könyve a jó félszázaddal későbbi belső állapotokra vet eléggé éles fényt: a papság visszaéléseire, mely kialakult hatalmi helyzetükkel függ össze, az idegen nőkkal való házasság, az Istennel való szövetség megszegésének kérdéseire. Igen fontos adatok ezek üdvtörténeti szempontból is, de kortörténeti szempontból is.

Malakiás próféta szemlélete

Malakiás próféta szemlélete általában megegyezik a próféták szemléletével. Mint minden ószövetségi próféta, Malakiás is az Isten szövetségének őre, és e szövetség alapján szemléli az egész történelmet és abban saját népének egykori és korabeli életét. Akik Ezékielt, majd Haggeust és Zakariást az ún. júdaizmus úttörői és alapvetői közé sorolják, általában Malakiást is ebből a szempontból értékelik, és a júdaizmus útegyengetőjének tartják. Kétségtelen, hogy a kultusszal erőteljesen foglalkozik, azonban ezt nem azért teszi, mintha a kultuszt tekintené a központi kérdésnek. Mint a próféták bármelyike, ő is csak járulékos jelenségnek tekinti a kultuszt, amely alkalmas eszköz lehet arra, hogy a gyülekezetet az Isten szövetségében való élésben segítse és támogassa, de csak akkor, ha a kultuszban a tiszta szív, a tiszta kéz és a tiszta száj érvényesül mind a papság, mind a gyülekezet részéről. Ha ezek bármelyike is hiányzik a kultusból, akkor hazuggá és Isten előtt utálatossá válik.

Malakiás próféta új formát használ: a dramatizált, párbeszéd-szerű formát. Ezzel próféciái elevenné válnak, dialektikusan hatnak, művészi szintre emelkednek. A nyolc párbeszédben a mondanivaló, a prófécia világos, határozott és félreérthetetlen. A könyv rövid ugyan, de értéke éppoly jelentős, mint bármelyik más könyvé a Szentírásban. Az üdvtörténetnek sajátos mozzanatait ismerjük meg belőle egy olyan korból, amelyből más írásos emlék nem maradt reánk.

A könyv teológiai jelentősége

Malakiás, amikor válaszol kora kérdéseire, messze túl is mutat azokon. A próféta kijelentések erőteljes eszkatologikus vonásukkal és tartalmukkal közvetlenül kapcsolódnak az Újszövetséghez. A követ, aki egyengeti az utat, s az atyák szívét a gyermekekhez, a gyermekek szívét az atyákhoz téríti, s az Úr előtt jár Illés lelkével, Keresztelő János (Lk 1,17.77; Mt 11,14; 17,10–12). Az Úr, aki előtt jár az Isten Báránya, aki azért jött, hogy elvegye a világ bűneit, mielőtt eljön az Úr nagy és félelmetes napja. Malakiásnál az Úr Krisztusának ez a két eljövetele még egybeolvad. De aki eljött megváltani, eljön ítélni is. Ezért időszerű Malakiás könyvének minden üzenete.

Az utolsó párbeszéd a népnek azzal a felfogásával foglalkozik, hogy nem érdemes Istent szolgálni, általában nem érdemes az ő szövetségéhez ragaszkodni, hiszen a dölyfösök, a törvényszegők járnak jobban, mert sorsuk jól megy és nincs semmi következménye annak, hogy Istent kísértik, vagy figyelmen kívül hagyják.

Am ezzel szemben a prófécia hirdeti, hogy Jahve figyel az őt félőkre, akik az ő szövetségében élnek. Neveiket emlékkönyvbe íratja, tehát számon tartja őket. Eljön majd a nap, és ez már közel van, amikor nyilvánvalóvá lesz, hogy mi a különbség a szö-

vetségben élő ember és a szövetséghez hűtlen ember között, az Istent tisztelő és nem tisztelő között. Az Isten szövetségében élőkre felragyog az igazság napja, a szövetségsgözöket viszont úgy elégeti az a nap, hogy sem águk, sem gyökerük nem marad. De fölragyog számotokra... „az igazság napja.” Azok ügyének igazsága, „akik nevemet tisztelik”, nyilvánvaló lesz mindenki előtt. Az ő megváltásuk igazolni fogja hitüket és bizodalmutkat.

Sugaras szárnyain. Szószertit: „szárnyaival”. Amint a nap sugarai gyógyulást és életet sugároznak, úgy fog a ti rendkívüli megváltástok ragyogni, mint a nap, el fogja úzni a bajokat, amelyek most gyötörnek benneteket, és egészség és boldogság lesz osztályrészetek. Az igazság itt magában foglalja a hatalom és a győzelem fogalmát is. Az Újszövetségben Krisztus az Igazság Napja. Ez a név szerepet játszott karácsony és vízkereszt ünnepeinek kialakulásában, ünneplésében.

Meditáció

Évről-évre hallja a gyülekezet: Jézus megszületett. Isten elküldte Fiát. Karácsony ünnepe megvan az a veszélye, hogy üres szölamokat mondjunk. Sokan csak ekkor, karácsony estén keresik fel gyülekezetünket. Kell, hogy legyen bennünk elég szeretet ahhoz, hogy ne a bírálat, hanem a megértés szava szóljon meg ezen az estén. Arra is gondolnunk kell, hogy karácsonykor a legérzékenyebb az ember. Régi idők, gyermekkori karácsonyok jutnak eszünkbe. Vegyük azt is figyelembe, hogy ilyenkor fájó sebek szakadhatnak fel elköltözött szeretteink iránt. Nagyon sok gyülekezetben csak a gyermekek szerepelnek, ami külön öröm, hiszen a gyerekek szolgálatának fontos jelentősége van gyülekezeteink életében. Nem hagyhatjuk el az igehirdetés szolgálatát ekkor sem, hiszen a gyülekezet Isten igéjére szomjas. Nem csak a megszokott vasárnapi templomlátogatók ülnek a padokban, hanem olyanok is, akiknek a karácsony nem egyéb, mint egy rege, ahogyan Ady írja:

*Ha ez a szép rege
Igaz hitté válna,
Óh, de nagy boldogság
Szállna a világra.*

A boldog karácsonynak megvannak a veszélyei. Jó, hogyha ezekre a veszélyekre figyelünk. Isten igéje ebben a rövid igében három döntő üzenetet közvetít számunkra.

Karácsonykor Isten világosságot hozott

Fölragyog majd... Borzalmas dolog a sötétség. Nincs szörnyűbb annál, amikor áramszünet következtében megszokott lakásunkban nem találjuk dolgainkat a sötétség miatt. Sötétség nemcsak külső sötétség lehet, hanem a szívben is lehet sötét. Legnagyobb sötétség a hitetlenség és istentelenség. Karácsony az Isten fényének ünnepe, mely Jézusban ragyog ránk. Beragyogja otthonainkat. Csodálatos látvány a feldíszített fenyő a maga csillogásával és fényével. Nem kell már sötétben, a bűn sötétjében járnunk. Nekünk is szól az angyal szava: *Ne féljétek, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz* (Lk 2,10). Karácsonykor mi is átélhetjük a pásztorok örömét. Isten fénye bennünket is elvezet a jászolbölcsőhöz. Isten fényében megláthatjuk hibáinkat és gyógyulhat életünk.

Akinek az életében egyszer felragyogott az Isten világossága, annak megváltozott az élete. Mózes Isten dicsőségét látta az égő csipkebokornál. *Ott megjelent neki az Úr angyala tűz lángjában egy csipkebokor közepéből. Látta ugyanis, hogy a csipkebokor tűzben ég, de mégsem ég el a csipkebokor* (2Móz 3,2). Pál apostol a damaszkuszi úton látta meg a fényt: *Útközben azonban, amikor éppen Damaszkuszhoz közeledett, hirtelen mennyei fény villant fel körülötte* (ApCsel 9,3).

Világosságot hozott karácsony. Nem kell félnünk az eltévelyedéstől. Hiszen Jézusunkban az új élet az új út lehetőségét kaptuk. Sötétségben nem látjuk a veszélyt. Aki a sötétségben jár, nagyon könnyen eltéved és nagyon sokszor veszélynek van kitéve. Karácsonykor nem maradhatunk sötétségben. Bűn, szenvedés, bizonytalanság, kételkedés sötétségében újra fel akar ragyogni nekünk, hogy betöltse életünket. Isten fénye nemcsak földi életünket ragyogja be, hanem az örökélet reménységét is adja szívünkbe. Jézus fénye átragyog az elmúláson, a halálon. Karácsony külső fényeiben és ragyogásában tapasztaljuk meg, hogy Jézussal járni a legnagyobb öröm.

Igazság napja

„Fölragyog az igazság napja” Ez az ígéret is Jézusban teljessé vált. Jézus mondja: *Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis én általam* (Jn 14,6). Karácsony többet nyújt, mint emberi igazság. Az emberi igazság változó. Kinek van igaza? Különösen mai korunkban, az amerikai terrortámadás után nagyon sokan felvetik ezt a kérdést. Emberi igazság alapján nincs megoldás, nincs békeség. Az emberi igazság érdem szerint mér. Ezt érdemelte – hangzik az emberi igazság szava, mindkét fél tekintetében. Isten igazsága más. Isten igazsága kegyelem alapján valósul meg. Ha nem így lenne, nem ünnepelnénk karácsonyt.

Ha Isten bűneink, és hibáink alapján ítélné, már vége lenne a világnak. Isten azonban kegyelme szerint könyörül az ő népén. Isten igazsága a szeretet, mellyel szereti a teremtett világot és az embert. Isten nem zsarnok, hanem szerető mennyei Atya, aki Jézus Krisztust adta nekünk karácsonykor. Karácsony újra hirdeti nekünk: Krisztus a mi igazságunk. Nem érdemeink alapján kapjuk Isten ajándékait. Életünket, értelmünket, egészségünket. Isten igazságos szeretete lett nyilvánvalóvá karácsonykor a mi számunkra.

Karácsonykor gyógyulhatnak sebeink

Mi a mi betegségünk, melyből gyógyulnunk kell? A bűn betegsége, mely megrontja emberi kapcsolatainkat. Szülő és gyermek között, testvér és testvér között. A bűn betegségétől szenvedő életünket karácsony fényének sugarai gyógyítják meg. Ilyenkor karácsonykor talán még a legnagyobb ellenségek is megbocsátanak egymásnak, és fegyverszünetet kötnek. Jó lenne, ha nemcsak az évnék ezen a szép napján, hanem mindig Jézus fényében keresnénk elrontott életünkre gyógyulást. Hányszor olvassuk az evangéliumokban, hogy Jézus gyógyított. Minden esetben azt látjuk, hogy Jézus azt adta a betegnek, amire a legnagyobb szüksége van. Nem lett kisebb Jézus gyógyító ereje és hatalma azóta sem.

Mehetünk ma is Jézushoz, az ő fényének sugarához. Karácsonyi képeken a kisded Jézus feje fölött ott ragyog a dicsfény. Hódolhatunk mi is Jézus előtt ezen az estén.

Kecskeméti Pál

KARÁCSONY ÜNNEPE

• Ézs 9,1–6

Az ünnepről

Titokkal állunk szemben. Karácsony ünnepének legbensőségebb része e titok nyilvánvalóvá, kinyilatkoztatássá, létté válassa. Éppen ezért a mindenkor emberének tudomásul kell(enne) venni(e), hogy az ünnepen akkor van jelen, ha részt vesz benne. Az ünnep nem egyszerű hétköznapi, nem az évközi pergő események folyamatának egyik grádicsa, hanem kiemelkedő, lényeges csúcsa. Nem veszhet el az ember az ünnepi lakomák tengerében, emésztő nedveinek túlterhelésében, hanem valóságosan és komolyan jelen kell lennie az ünnepi aktuson. Persze nagy kérdés, karácsonykor mi az az ünnepi aktus, mely kifejezi ezen ünnep jellegét, lényegét, értelmét, igazi értékét.

A családi és templomi közösség, netán magányom csendes nyugalma vagy a reklámokkal felpergetett ajándékinger akció hadjárata? Szomorúan tapasztalom, hogy a mai ember nem tud ünnepelni, saját maga és családja számára az ünnep igazi jellegét nem képes megadni és átélni. Az utóbbi szóra helyezem a hangsúlyt, mert ez a karácsonnyal kapcsolatos mai emberi magatartásból, hozzáállásból hiányzik. Hiába, az ember mára elgépiesítette és üzletté tette egyik legszentebb ünnepünket, és már az ember maga is „géppé”, „üzletté” lett. Aki átéli a karácsonyt, az átadja magát e szép ünnep valóságának, vagyis *befogadja* minden feltétel nélkül, teljes bizalommal, amely maga a szeretet (Hamvas Béla).

Az ünnepnek megtartó ereje van család, közösség (egyház, gyülekezet) nemzet szintjén. Ordass püspök úr mondta: „Az Egyház a nemzet lelkiismerete”, nézetem szerint ennek tükröképe az ünnep átélésével átítatott hétköznapi megélés és cselekvése. Vagyis életünk legkisebb sejtjéig, a családig lebontva ezen összefüggés megvalósulásának teret kell engedni. Az ünnep (jelen esetben karácsony) lelket, embert érintő esemény, ahhoz, hogy ez megtörténjen, az ember egojának meg kell halnia, mert így tud lelket megérintővé válni, különben csak a biznisszerű „fejlesztő” eszköze marad, más szóval „holt” jelenség.

Mit jelent ma a karácsony, Urunk testté létele, az egyénnek, a családnak, a nemzetnek? Jelent-e még világosságot, beteljesedett és üdvözlősságot és reményt? Meg tud-e az ember állni e szent ünnepen, átéli-e az angyali üdvözlőt, József tusakodását, Mária vajúdását, a pásztorok örömét, az angyalsereg dicsőítését...?

Az igeszakaszról

Igeszakaszunk a történeti Ézsaiás „emlékiratához” – (6,1–8,18), a próféta tevékenységéről szír-efraimita háború idején (Kr. e. 735–732) – csatolt rész a 9,6-al bezárólag. A messiási jövődőlés (9,1–6) ézsaiási eredete nem egyértelműen elfogadott, fogás alatti vagy utáni eredetűnek tartják egyes kutatók. Ezt alátámasztja a biztató és reményre buzdító hangvétel, különösen az első vers. Az tény, hogy ez a messiási prófécia olyan történelmi helyzetben íródott, mely a választott nép létének válságos helyzetéről tanúskodik. Ez az igeszakasz Isten üdvtervének az emberi történetben való megnyilvánulását mutatja, vagyis a

megmentést nem emberi hatalomtól várja Izrael népe, hanem magától Istentől. Isten csodálatos közbelépése akkor valósul meg, amikor már nincs remény az ember számára, hogy ezzel is igazolja a próféta Isten tervének nagyságát az emberi okosság és bölcsességgel szemben (29,14). Az ígéret fenyegető helyzetben is hatékony, és a próféta gondolkodásában ez az ember részéről hitet, bizalmat, befogadást követel.

A próféta Dávid házából származó uralkodótól várja az üdvösség megvalósulását. Ezt igeszakaszunkkal, 9,1-6 és 11,1-5.9 prófétálással erősíti meg e reményét. Kijelölt igehelyünk alapján királyi házból származó gyermek születését ígéri Isten sanyarú sorban élő népének. A prófécia feltehetően a szír-efraimita háború utáni helyzetre utal Kr. e. 732 után, vagy a Kr. e. 705-701 közötti időszakra, a Hiskija Szanhéri elleni lázadására. Azonban túlmutat a történeti konkrétumon, és egy megszállástól helyzetről tanúskodik, mely Dávid házában adatott. A gyermek vállalás az uralom (5. vers), és uralma messzire terjed. Gyermek, aki tiszta, mert mindig a forrásnál van, ő maga a forrás, ezért Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme. Az Isten rendjének megvalósulása ez, melynek jog és igazságosság az alapja (6. vers). Ezek a trónnevek a király ideális uralmát jellemzik, ezzel az uralkodó mint Isten képviselője az üdvösség biztosítója. Uralma nem véges, ezért olyan lehetőség ez Izrael népének és az embernek, melyben bízhat, az életét az ígéret és a hit világában élheti.

A beteljesedés

Ézsaiás ígéretben gondolkodott és bízott, míg az utókorának megadatott a beteljesedés öröme és valósága. Ahogyan az ígéret Izrael népének nyomorúságos pillanataiban íratott meg, így a beteljesedés is igen válságos időben következett be. Akkor, amikor már minden kilátástalannak tűnt, a megígért megjelenésével Isten meg akarja érinteni az embert, ott, ahol van, magányában, lelki legmélyén, ahonnan az élet, a gondolatok indulnak el, és lesznek tetté. Az embert karácsony ünnepén az eredeti állapot titka szólítja meg, hogy lelkileg rá tudjon orientálódni, vagyis befogadja.

E jeles ünnep nem lehet egyszerűen gondolkodásunk felszínén, várva arra, hogy majd egyszer úgyis hatni fog. Ha a gyógyszer nem veszem magamhoz, akkor annak hatását soha nem fogom megismerni. Karácsony nem a felszínnek éves gyűjtő ünnepe, hanem megváltásunk kezdete. Megújulásunk egyetlen és igaz lehetősége, nem lehet eltékozolni holmi szurrogátumokkal és hamis, sötét emberi gondolatokkal. Hiába a megígért és beteljesedett világosság, ha nem engedjük be lelki szobánkba, családjaik életébe, akkor csak sötét és holt világa marad az embernek. Isten éppen azért teljesíti ígéretét Fiában, hogy az embert kimozdítsa mély holtpontjából, és az ő világának útjára indítsa, az evangéliumi létbe.

A karácsonyban nem lehet kompromisszum, vagy örül az ember az örömhírnek, mint egy gyermek, vagy marad számára a személytelen, lélek nélküli magatartás és élet. Isten e szent ünnep nem az ember feldúsított érzelmi hullámhosszának mennyiségét akarja látni, hanem az ember, a családok őszinte lelki nyitottságát a megígért gyermek irányában és ember-ember kapcsolatában. Ehhez csendre is szükség van, Isten titkának csendjére, mely bennünk és közöttünk van.

Kinek az uralma?

Egy uralkodó trónra lépése mindig diadalittas esemény egy nép életében. Csillogás, fény, ragyogás, pompa, üdvivalgás és díszlövés. Mindez emberi norma, előírt és isteninek szentesített törvények által. Amikor Ézsaiás prófécijája bekövetkezett, az előzőhöz képest a betlehemi csoda mai nyelven szólva csupán „apróhirdetés”. Sajnos ma is az. Az emberi királyok és az ehhez kapcsolódó események az ember látószögén belül vannak, de aki a betlehemi jászolban született, az gyakran kívül esik. Aki ismeri az uralkodót, nem ér fel azzal, aki szereti. Többre van szükség az ismeretnél, ez érvényes a karácsonyi ünnep lényegére is. Tudom-e szeretni a gőgicsélő Megváltót, aki később elég világosan nyilvánvalóvá tett küldetését szándékát? Mert ha nem, hogyan lesz képes befogadni megváltását és uralkodását? A próféta egyértelműen az ő uralkodásáról ír, a vállalás az uralom. Ami nem hatalmaskodást, öntörvényűsködést jelent, hanem szolgálatot, a megváltás szolgálatát az ember üdvösségéért. Ez uralmának alapja, szeretete az ember iránt. Képes az ember ilyen uralkodót megtúrni, aki földi fán végezte, de feltámadásával új, biztos és örök alapot adott részére? Vagy inkább az öntörvényű hatalom bírói rendszere kell neki, mert az legalább látható, de az előbbi nem!? Mi látható karácsony ünnepén? Az, amit külsőleg az ünnep látszólagos hangulatáért megteszünk, vagy az, ami életünkben az új kezdetét veszi, ill. annak megerősödését jelenti, ami a lényeg? Ha szeretjük a nekünk született gyermeket, uralkodót, akkor benne vagyunk és ő mibennünk. Aki a Békesség Fejedelme, nem erőszakban, hanem szeretetben gondolkodik. Csodálatos Tanácsos, mert az Egyiptomból való kivonulás csodáihoz hasonló nagy tetteket hajt végre (Zsolt 77,12), Erős Isten, az Úrnak fenntartott név (5Móz 10,17), Örökkévaló Atya, aki megvalósítja a Dávid házában adott ígéreteket. A megváltás óta ez folyamatban van, az előbbieket munkálja az ember életében, hogy szabaddá váljon indulattól, gyűlölettel, erőszaktól. Ezért karácsony egyben komoly felelősséget is közvetít számunkra, melyet nekünk kell realizálni az ünneptelen időszakban is. Gondolatban, szóban, tettben egyaránt. Ezen keresztül látszódik meg, mennyire van egyensúlyban az ígéret, hit, bizalom karácsonyból eredően, mely elvezet a betlehemi jászol üdvözítő fényességéhez.

Isten hűsége

A hűség életforma, és egész embert és életet kíván. Nem lehet részletekben gyakorolni, nem lehet felaprózni. Karácsonykor a hűség előtérbe kerül, jobban, mint más ünnepek alkalmával. A hit, a bizalom, a szeretet vonalán, hiszen ezek alkotják a hűséget. Tulajdonképpen az ember részéről ez a válasz Isten féltő szeretetének (6. vers), hűségének kinyilatkoztatására. Ő az ígéretét megtartotta, Fiát elküldte (Jn 1,14), hogy szolgáljon az embernek megváltó szeretetével. Karácsony Krisztus testének (egyház) „bejárata” az ember üdvösségére. Az új kezdet. Aki e testben van, az az Isten iránti hűségben él. Vagyis lelkébe, szívébe fogadta az ígéret beteljesedését, Jézust. És ha befogadta, akkor megérti, hogy az étellel kapcsolatos nagy kérdések: élet értelme, szenvedés, halál, üdvösség, Jézus nélkül megoldhatatlanok, az ember önmagában kevés ehhez.

Betlehem pusztájában a pásztorok szíve megnyílt, Mária szí-

vébe zárta a pásztoroktól hallottakat (Lk 2,15–19), a napkeleti bölcslek leborulva imádták (Mt 2,11) őt. Nem zárkóztak el Isten hűségének kinyilatkoztatása előtt, nem keményítették meg lelküket, hanem egyszerűen engedték, hogy a csoda hasson. És ahol csodája hat, ott üdvösség van. Ez az öröm karácsony ünnepén, az Isten ember iránti hűségének beteljesedése, mert ez rendjének megszilárdulását jelenti (6. vers), melynek alapja az ő igazsága. Ezért uralkodó, mert rendje van, és a rend az ember életét szolgálja. Az ember e rendben gondolkodhat és élhet, tanúsíthat hűséget (Jel 2,10) az életben az elesettek, árvák, özvegyek, egyedülállók iránt.

Halasi László

KARÁCSONY 2. NAPJA

• Ézs 11,1–9

Néhány gondolat a szövegről

Nehéz higgadtan elemezni e csodálatos látomást, és gyérülő ószövetségi ismereteim sem teszik lehetővé az alapos exegézist. Ehelyett álljon itt néhány olyan, a perikópával kapcsolatban észrevétel, amely segíthet a felkészülésben.

Mindenekelőtt gondolnunk kell arra, hogy az ünnep első napján a textusunkkal rokon, hasonló tartalmú prófécia alapján prédikálunk (Ézs 9,1–6). Az átfedések alkalmasak lehetnek párhuzamok megszólaltatására, de nagy a veszélye az ismétlésnek. Érdemes tehát az ige azon részeire tenni a hangsúlyt, amelyek újat, tartalmi többletet jelentenek az előző napi textushoz képest.

Igazi messiási próféciaival van dolgunk, sőt talán helyesebb úgy fogalmazni, hogy textusunk egyike azoknak a próféciaoknak, amelyek megteremtették a messiási tradíciót. Szemben Ézs 53-al, amely csak Jézus történetének ismeretében és csak a keresztyénység számára lett az Isten Felkentjéről szóló jövendöléssé, Proto-Ézsaiás próféciai döntő hatást gyakoroltak az Izraelben Jézus korára kialakult és máig eleven messiási váradalmakra.

Ézsaiás egy ismerős, ugyanakkor ritkán jelenség képével vezeti be mondanivalóját: a kivágott fa tönkjén új hajtás sarjad. A halottnak hitt, pusztulásra ítélt facsonkon új élet hajt ki. Isten jellegzetes *mozdulata*; akkor kezd újat, amikor emberileg már elveszett minden remény. A dávidi dinasztia készül itt újjáéledni, de egészen sajátos módon.

Dávid személye az Isten szerint való király mintaképe. Kora a királyság fénykora, még akkor is, ha Izrael Salamon idején éri el a legnagyobb gazdagságot. Dávid nemzetsége kétségtelenül az erőt, a hatalmat jelképezi nagyon is evilági értelemben, s érthető, hogy e prófécia nyomán Izrael várakozásai egészen kezelhető, látványos változásokra vonatkoznak. A teljhatalmú király *rendet tesz* birodalmában.

Dávid azonban még két másik értelemben is az *Istentől való* király. Kiválasztásának körülményei az isteni cselekvés jellegzetes *stílusjegyeit* hordozzák. Dávid a kistestvér, akivel senki sem számol, aki, ha magasra jut, nyilvánvalóan Isten segítő jobbjá általa teszi. Ráadásul nem törekszik a trónra, nem él a hatalom bűvöletében, Saul iránt a végsőkig lojális marad. Ez pedig már a harmadik jellemző mozzanatra utal. Dávid igazán *istenes* uralkodó. Erre utal a tradíció, amely a zsoltárok jelentős részét hozzá köti, erről vall buzgalma, amellyel a szövetség ládájának méltó hajlékot kíván emelni, és erről tanúskodik készsége az őszinte bűnbánatra, amikor Náthán szörnyű bűnével

szembesíti. E három vonás együtt teszi Dávidot és korát mintává a későbbi Izrael számára.

Elgondolkodtató ugyanakkor, hogy a prófécia – szemben az evangéliumokban is megjelenő messiási megjelöléssel – nem Dávid, hanem Isai utódjáról beszél. A nagy király elismerése mellett ez burkolt kritika megnyilvánulása is lehet. Az új hajtás nem *őyan*, mint Dávid, nem pusztán Dávid ügyének folytatója, hanem *ő lesz az igazi* Dávid, akinek a szabadulásra és igazságosságra szomjazók szeretnék látni; aki maradéktalanul, annak lényege szerint hajtja végre Isten akaratát. Az ideális király erényeit – azok szinte irreális együttesét – látjuk itt felsorolva, és egyúttal az is világossá válik, hogy Isten szemében a király feladata mindenekelőtt az igazságosság és az elesettek, kiszolgáltatottak védelme. A legérdekesebb mozzanat azonban az, hogy ezt az Isten szerint való rendet az uralkodó nem tűzzel-vassal, nem az erőszak eszközeivel, hanem szavával, „ajka leheletével” szavatolja. Erényeinek és erejének forrása pedig a közvetlen, tökéletes kapcsolat Istennel: „Az ÚR lelke *nyugszik* rajta.”

A textus igazi újdonsága a prófécia második része. Már a tökéletes király képe is irreális – tapasztalataink fényében elképzelhetetlen – jegyeket hordoz; itt azonban már kétségtelen, hogy *eszkatologikus* látomással van dolgunk. Az új király uralma nemcsak az embervilág viszonyait teremti újjá, hanem az egész teremtett világ rendjét *újrahangolja*, a maga képére formálja. Külön is figyelemre méltó, hogy az új világrendben az ősellenség eszköze és szimbóluma, a kígyó is helyet kap.

Az ige hirdetés lehetséges szempontjai

Nem először érzem azt, hogy majd ha a szószéken felolvastuk az ígét, jó lenne néhány másodperc szünetet tartani. Nem akarok azzal modoroskodni, hogy „egy ilyen textus után nem is szabadna (még) ígét hirdetni”, de úgy gondolom, hogy Ézsaiás sorainak tartalma, súlya mélysége, méltósága és szépsége feltétlenül megkívánja, hogy ne kezdjünk azonnal saját fejtegetéseinkbe. Sőt, itt talán egyáltalán nem helyénvaló a *fejtegető prédikáció*, e prófécia gondolatait (képeit) nem szabadna érzékelhetően aprópénzre váltani. Jó lenne az ige hirdetésben is megőrizni valamit az ige egyszerű és tömör szépségéből, *meghitt emelkedettségéből*.

Ez a prófécia jövendöl, reménységre hangol, lefesti a megígért uralkodó alakját és művét, de mindenekelőtt és mindenekelőtt Istenről vall. Valamennyiünkben ott él egy furcsa ambivalencia. Szánakozunk a prédaállat pusztulásán, de abban a pillanatban mintha el is szégyellnénk magunkat: mit érzélgösködünk, ez az élet rendje. E prófécia mintha arról vallana, hogy az önkéntelen száanalom nem restelni való humán gyengeség, ez az Isten fájdalma bennünk (akkor is így van, ha ez dogmatikai bonyodalmat okoz bennünkben.). Az a tapasztalataink által sokszorosan megerősített törvényszerűség, hogy világunkban az egyik élet megmaradásának egy másik élet pusztulása az ára, nem Isten igazi, eredeti, *benső* akarata. Ha „az ÚR ismerete” hatná át a világot, „szent hegyén nem pusztítana senki”.

Már-már közhelynek számít, hogy a zsidóság messiásképe egyáltalán nem *istenti személyt* feltételez; illetve, hogy a messiásnak sokkal inkább a műve, mint a személye, a státusza a fontos. Mégis elgondolkodtató, hogy a Jézus korabeli várakozások nem adták-e jócskán alább annál, amit Ézsaiás jövendöl. Az Izraelnek szolgáltatott politikai igazság, az igazaknak szol-

gálatott erkölcsi igazság, vagy a szegényeknek szolgáltatott gazdasági igazság igényén messze túlmutat, amit itt olvasunk. Az „új hajtás” uralma nem egyszerűen Dávid uralkodását, általában az ember-királyságot relativizálja. Még keresztyén előítéletünket levetkőzve is azt kell mondanunk: így csak maga Isten uralkodhat.

Karácsonykor talán időszerűtlennek tűnik, de a próféciát továbbgondolva megfogalmazódik a kérdés: e hatalomnak lehet-e másképp érvényt szerezni, mint azt Ézs 53 sugallja.

iff. Cserhádi Sándor

KARÁCSONY UTÁNI VASÁRNAP

• Ez 37,24–27

Egyetlen gondolatsorban igyekszem kifejtteni az ige üzenetét, aminek alapjául most nem közvetlenül nyelvi ezegézisből indulok ki, hanem egy vallástörténeti fenomén elemzéséből. Megjegyzem továbbá, hogy fontos homiletikai szempontnak tartom azt is, hogy ne pusztán a történeti múltrol regéljünk, és ne is a majdan eljövő korok kifürkészhetetlen titkait kutassuk, hanem a jelenben, *most* tudjunk a gyülekezetekhez szólni, őket megszólítani.

Aranykorok

Az ige önálló üzenetét egy egyszerű vallásfilozófiai sémával lehet érthetővé tenni. Valamikor a múltban *volt* és a jövőben *lesz* ún. aranykor, amikor minden ideális az emberiség számára. A jelen, a *most*, a köztes időszak a megpróbáltatás időszaka. Az aranykor eszméje nemcsak az ószövetségi zsidóság és az Újszövetség keresztyéneinek gondolatvilágát töltötte ki, hanem erőteljesen fellelhető a környező vallásokban, sőt filozófiai, politikai ideák történetében is.

Az aranykor időszakaira jellemző, hogy nem kell dolgozni, fáradság nélkül jut hozzá az ember mindahhoz, amire csak szüksége van; abszolút béke uralkodik, semmiféle harag, gyűlölet, ellenségeskedés nincs ember és ember, illetve ember és Isten között, sőt a természetes feszültségek is feloldódnak (lásd: „Akkor majd a farkas a bárányal lakik... A kised a viperalyuknál játszadozik...” Ézs 11,6–9; de lásd az egész 11. fejezetet!); nem pusztítanak különféle bajok, nincs betegség, nincsenek természeti katasztrófák, sőt az időjárás mindig kellemes és tökéletes, nincsenek balesetek, az emberek sosem ütnek meg magukat, nincs fájdalom, szenvedés, csak kényelmes „paradicsomi” létezés; végül pedig nincs halál, nincs elmúlás, hanem az örök élet a mindent megkoronázó ajándék.

A kezdeti aranykor a Bibliában az Édenkert, ahol mindez megtalálható. Ám hirtelen vége szakad, amikor Éva szed a tiltott gyümölcsből, vagy ahogy Hésziodosz leírja, az ideális emberi világon bosszankodó istenek által küldött Pandóra felnyitja a szelence fedelét. A világba kiáramlik a gonoszság.

A megpróbáltatás, szenvedés időszakára jellemző, hogy kínkeserves munkával kell keresni a puszta életbenmaradáshoz szükséges betevőt; állandó a harc az életbenmaradásért ember és ember között, nemzet és nemzet közt (Plautus: „ember embernek farkasa...”), és állandó a küzdelem ember és Isten között; betegségek, katasztrófák, szerencsétlenségek pusztítanak; és az igazi úr a halál.

Ezt a szenvedéssel teli világot tölti meg a reménység, a biza-

lom a boldog jövőben, egy új aranykorban, amiről az alapige is szól hozzánk. De vigyáznunk kell az igemagyarázatnál: az Ószövetség eszkatológiája speciális, két szempontból is. Az eljövendő aranykor itt nem általános, hanem csak a zsidóság számára szól. Kifejezetten a más népek leigázásában jön el a béke-korszak (szintén Ézs 11; Mal 3,19-21), ahol ezek a népek megalázkodva és megszegyenítve járulnak a győzelmes választott nép kapuihoz. Másrészt pedig nem igazán magától Istentől, hanem egy embertől Isai nemzetségéből, Dávid utódjától várják az aranykor eljövételét, aki földi király, politikai hatalommal.

Tehát számunkra az ezékieli ige önmagában nem szól az evangéliumról, az Újszövetség tükré, üzenete nélkül.

Messiás király

Amennyiben komolyan vesszük Jézusnak azokat az ígét, amik Isten országának már evilági megvalósulásáról beszélnek (Lk 17,20-21; Mt 6,33-34; Mt 12,28; Mk 4,11), akkor igemagyarázatunk egészen más irányt vesz. *Az emberi várakozások és elképzelések kerülnek szembe a teremtő Isten terveivel.* Ugyanis Isten *most* akarja számunkra elhozni az aranykort!

Az ősi, irigylésre méltó paradicsomi állapot önmagában is visszás, ellentmondásos. Az ember önálló akarat híján nem csak a bűntől mentes, hanem sok más közt az alkotókészségtől, a kíváncsiságtól, a rácsodálkozás és gyönyörködés képességtől is. Az édenkerti emberpár számára minden gyümölcs egyforma ízű: finom. Viszont az ősi, bölcs tanítók – akik semmivel sem voltak ostobábbak, mint bármely más kor gondolkodói – jól tudták, hogy *most* a saját világunkat jobban megérthetjük, ha meglátjuk annak ellenkezőjét.

A jelenkor, az éppen aktuális *most* mindennapi tapasztalataink szerint viszont tényleg tele van szenvedéssel. Jézus mégis jelen időben, az életünkkel párhuzamosan, sőt összefonódva létező országról beszél, Isten országaról, ahol teljes egészében ő uralkodik. De hol van ez az ország? Hol a fővárosa, hol vannak a határai? Minden kérdésre megjeljük a választ a 24. vers kapcsán:

Az Úr szolgálja – Dávid háza – Jézus Krisztus, a Messiás a királyunk, méghozzá – mint jó pásztor mindannyiunknak.

Mit is jelent tehát – Ez 37,24kk fényében – Krisztus hármas hivatalában a királyi tisztség?

Dávid és Salamon királysága, Izrael gazdasági, politikai és szellemi fénykora Isten beteljesített ígéretként tűnt fel a zsidó nép előtt. Pedig a feszültségek és a háborúk nem szűntek meg, csak más szintre helyeződtek, mint korábban; az egyesített Izrael még mindig csak egy állam volt a környező, hozzá nagyon hasonló államok között; és a területi hódítások következtében más népek is izraeli uralom alá kerültek, ami a nemzetek, kultúrák és vallások alapos keveredését okozta.

Ez az időszak mégis a teokrácia jegyében telik, hiszen Isten az uralkodó, a király – Izrael királyai csupán az Isten képviselői (1Krón 17,17; 28,5; 2Krón 9,8), akiket viszont maga Isten választ erre a tisztségre. Az 1Krón 11-29 egyenesen úgy ír erről, hogy Dávid uralkodása Isten királyságának megvalósulása a földön.

A messiás (felkent) kifejezés ekkoriban szinonim a *király* szóval. A Kr. e. 1. századból való apokrif *Salamon zsoltárai* nevezi az eljövendő megváltót először Messiásnak. Ezt a várakozást tölti be Jézus, aki előtt uralkodók borulnak le születésekor, aki királyként vonul be Jeruzsálembe virágvasárnap, és akinek

keresztfájára is ezt a megnevezést szögezik. Krisztus a *királyok királya* (1Tim 6,15), aki ítéletet tart, és végül átadja uralmát Istennek, az *örökkévalóság királyának* (1Tim 1,17).

Krisztus uralkodása mégsem hasonlítható földi hatalmakhoz, semmiképpen sem úgy valósul meg, mint ahogyan emberi várakozásaink megfogalmazzák. Nem hasonlít evilági királyokhoz, császárokhoz, vezérekhez és elnökökhöz, akik a feszültségek megoldását mindig háborúban, népirtásban látják, akik a saját relatív fejlődésük kulcsát mások elpusztításában találják meg. Krisztus királysága valami egészen más. Jobban megérthetjük az ellentétet, ha megnézzük Ez 37,1-10-et is. Egy Steven Spielberg filmbe illő, döbbenetesen szuggesztív, megrázó jelenet áll előttünk, ami egyértelművé teszi a különbséget: Isten az élet királya! Nincs az a szétporladt csont, nincs az a teljes pusztulás, halál, reménytelenség, ahol ne adna új életet az Úr. Mindaz a pusztítás, amit a földi királyok véghezvisznek, felülíródik Isten életadó hatalmával.

Krisztus az élet Ura, nem a halálé. Benne megtalálható a gondviselés és a mindennapi kenyér; a teljes békesség, megbékélés; a testi és lelki gyógyulás; és az akár naponkénti feltámadásba rejtett élet. Ez az evangélium ígérte aranykor, ami jelenvaló valóság. Ebbe a jelenvaló királyságba hív minket a Messiás király, Krisztus, hiszen mindannyiunkat egyenként hívott életre és hív új életre. És így válik nyájának minden egyes juhára külön szeretettel vigyázó pásztorrá.

Hogy milyen aranykort hoz a jövő? Erről csak egyetlen biztos dolgot állíthatunk: az utolsó időkkel és a túlvilági léttel kapcsolatos döntések meghozatalára legmegfelelőbb személy ül az uralkodói székben, az a Krisztus, aki eljött, köztünk élt, mi halálra adtuk, de akit Isten dicsőségben feltámasztott és jobbjára ültetett.

Novotny Dániel

Ó ÉV ESTE

• Zof 2,1-3

Az óév esti istentiszteletnek különös hangulata van. Noha nem egyházi ünnep, de alkalma a hálaadásnak, a bűnbánatnak és az Isten előtti megállásnak. Több gyülekezetben úrvacsorai alkalom is. Az idő múlását ilyenkor jobban érezzük, mint máskor, és ez sokakat számadásra és Isten előtti alázatra készítet.

Ilyentájt illik valamiféle leltárt készíteni. A gyülekezetekben is a polgári évhez kapcsolódik a gyülekezeti statisztikák és adatok elkészítése. A számok tükrében kirajzolódik, hogy milyen évet zártunk: hány fiatalat kereszteltünk, konfirmáltunk, eskettünk vagy hányszor temettünk. Ezekből az adatokból mérleget készítünk. De vajon készül-e olyan mérleg, ami nem érzékelhető semmiféle adattal? Előbbre jutottunk-e szolgálatunkban, mélyült-e, tartalmasabb lett-e igehirdetésünk? A ránk bízottak növekedtek-e hitükben, szeretetükben, vagy imádságos életükben? Tavalyi fogadkozásunkból mennyi teljesült, vagy maradt minden a régi-ben? Bizonytal ott tartunk, mint egy évvel ezelőtt. Nem látogatunk többet, nem készültünk alaposabban, sok volt az üresjárat, és más mulasztások is vádolnak minket.

Őszinte mérlegkészítés után bizonytal eszünkbe jutnak Villon gyönyörű sorai: „Az évek szállnak, miként a percek, véredek kiontott harmatáér irgalmazz nekünk Krisztus herceg.” A fiatalság mindezt másképpen éli meg. Ők inkább átmulatják a szilvesztert. Az idősebbje a TV kínálatából válogat, amit más-

nap aztán kedvére szapulhat, hogy rosszabb volt, mint a tavalyi. Másnap mindenki álmos, kicsit kialvatlan, templomba is inkább csak az idősebbje jön. Kezdődik az új év, 2002-t írunk. Nem történt semmi rendkívüli, nem történt csoda, sem katarzis. Mi is azok vagyunk, akik voltunk, mert belül sem változott semmi. Csak a dátum lett más.

De miért csodálkozunk ezen? Az igazi megújulás nem naptári évhez, vagy időhöz kötött, hanem Jézushoz, aki tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. A hívő ember az ő nevében kezdi el az újat, s lép át egyik évből a másikba, majdan ebből a világból a túlsó partra. Ahogy a Bibliában áll, ő az alfa és az ómega. Benne kezdődik minden, és benne ér céljához minden. Megtartó kegyelme őrzött minket az elmúlt évben is.

A prófécia háttere

Negyedik generációs próféta Zofóniás. Apja, nagyapja, sőt ük- apja is az volt. Ő maga Jósias király idején szolgált, de még a királyi reform bevezetése előtt. Az állapotok kaotikusak voltak, és ez érződik próféciáján. Keményen szól, nem köntörfalaz. Ostorozza az erkölcsi vétkeket, az idegen istenek imádatát, a két- felé sántikálást. Hirdette a bűnbánatot és a megtérést. Azt mondta, hogy a nép Isten ítélete alatt áll. Ezért ostorozta keményen az elhatalmasodott kultuszi és erkölcsi bűnöket (Zof 1,2-6). Hirdette, hogy itt az Úr fenyegető napja, amely nem fogja kímélni sem Júdat, sem Jeruzsálemet. A nép számára egyetlen remény marad a bűnbánat és az Isten előtti megalázkodás (Zof 2,1). Isten egy megtisztított maradékot megtart magának (Zof 3,11-13), mert Isten ígérete nem kiüresedett szó, hanem ige, és bizvást lehet bízni benne. Ha Isten elveszi az ítéletet, akkor nem kell többé veszedelemtől félned (Zof 3,14-15).

Az ünnep jellege és az ige kontextusa után figyeljünk most már a kijelölt textusra, és ne keverjük össze az ige üzenetét az ünnep hangulatával. Ha azt akarjuk, hogy híveink ne az idő múlásán merengjenek az év utolsó napján, akkor nem az ünnep hangulatát kell megfestenünk, hanem az ígét kell hirdetnünk.

Igehirdetési gondolatok

A korok és korszakok változnak, de az emberi bűnök ugyan- azok. A mi vétkeink is az égre kiáltanak. A mi időnk is számtalan bűnnel terhelt. Példáért pedig nem szükséges Zofóniás koráig visszanyúlnunk. Az általa ostorozott bűnök kivétel nélkül jellemzőek a mi időnkben is. A vétkek vétke ma is az Istennel való állandó hadakozás és szembeállítás, amit ma sem lehet sem ki- üresedett kultusszal, sem pedig a megjelenő újfajta erkölcsiséggel ellensúlyozni. Isten erkölcsi parancsainak relativizálása abszolút erkölcsatlenséghez vezet.

Az igehirdetésben hangsúlyt kell tennünk az ítélet komolysá- gára. Isten valóban ítél és megtítél. Ha nem azonnal, akkor később. Thomas Mann írja egy helyen: „Az isteni és az emberi igazságszolgáltatást az különbözteti meg egymástól, hogy az emberi igazságszolgáltatás mindig »hit et nunc«, vagyis itt és most büntet. Az isteni igazságszolgáltatás azonban nem ismeri az elévülést, és lehet, hogy éppen akkor ér a büntetés, amikor magad is ártatlan vagy”. A bölcs ember számol az igazságos Istennel, ezért él a kegyelmi idő lehetőségével. *Mielőtt!* – bekövet-

kezik az ítélet. Ezt a sürgetést kell megéreznünk a zófóniási imperatívuszokban: Keressétek az Urat! Törekedjétek igazságra és alázatra!

Zófóniás prófécijája csupa imperatívusz. „Szedd össze magad, szállj magadba, keressetek, törekedjétek...” Ezek a mozgósítások óév esti igehirdetésünk vázlatát is adhatják. Ezt kell megszólaltatnunk, még akkor is, ha híveink is, mi magunk is valami egészen másra vagyunk beállítva. Óév esti igénk nem ad lehetőséget, hogy elmerengjünk a múlton. Megtérésre és komoly önvizsgálatra indít. Sőt! Elszánt cselekvésre készítet – és akkor talán Isten megkönyörül rajtunk. Ez a „talán” az egyetlen reménység Zófóniánál, hogy még nincs minden veszve, és Isten elfordítja rólunk haragját.

Óév esti igehirdetésünk mégsem lehangoló, mert Istennél nem az ítélet az utolsó szó. Ami Zófóniánál még csak „talán”, Jézusban immár bizonyosság. Őerte és őáltala áll kegyelem alatt az egész világ. Ő a mi reménységünk a múltban, a jelenben és a jövőben egyaránt.

Veczán Pál

ÚJÉV

• Jn 14,13–15

Az új év első napján leköt bennünket az ünnep, a „váltás” pilanata, de éppen az utóbbi váltja ki bennünk az izgalmas kérdést: Vajon mit hoz a jövő? Mit hoz az új év? S mivel még nagyon az elején tartunk, az is nagy kérdésünk, hogy mit hoz a harmadik évezred?

Amikor vegyes érzésekkel van tele a szívünk, gondoljunk a Biblia nagy igazságára: *Szeret minket az Isten!* „...az Isten szeretet.” (1Jn 4,8b)

Szeretetének legfrissebb jele, hogy új esztendő virradt ránk. Szeretetének személyünkre szóló bizonyítéka pedig az, hogy lám itt vagyunk...

Sokunkban hiányérzet lehet újévi istentiszteletünkön: Nincs velünk az édesapa, testvér... A múlt évben nem úgy sikerült minden, ahogyan elképzelttem... Ami pedig egész népünket illeti: A mintegy tíz évvel ezelőtti rendszerváltás nem úgy alakult, ahogyan vártuk – legalábbis, nem mindenben... Igen, hiányérzetek változata körünkben, körülöttünk...

Egyben azonban teljesen egyek vagyunk: Mindannyian „tékozló fiúként” léptünk át óból az újba. Nincs ebben különbség püspök, falusi lelkész, gyülekezeti tag között. Hogy mégis átléphetünk a „küszöböt”, az jelenti, hogy a szeretet Istenének ajtaja már mindig nyitva van számunkra. Vár és fogadni kész. Múltbeli bűneink sokszor elsodortak bennünket Tőle – majd-majd kiestünk szeretetéből – *mégis szeret!* Legyünk bizonyosak abban, hogy ugyanaz az Úr van velünk az új év küszöbén is, aki eddig elsegített minket!

Üzen az Isten! A magam részéről a következőkben (is) fogtam az üzenetet:

Imádkozzatok bátran! A legrosszabb egyedül, nyomasztó a magány. Rossz érzés, ha társtalanok vagyunk, ha nincsenek mellettünk emberek. Nincs kihez szólni, s nem szól hozzánk senki. Hánytatott életű költőnk, Tóth Árpád is panaszkodott egyik versében arról, hogy egyedül van, nincsenek mellette emberek – „...magam vagyok a föld kerekén.” (*Meddő órán* című verse).

Lehet, hogy nem gondolunk rá, de a legnagyobb emberi nyomorúságunk az, ha nem tudjuk magunk mellett, ha nincs kapcsolatunk Istennel, s ha nem találjuk meg a *kapcsolat-teremtés*

módját. Igénkben Jézus kérésre biztat bennünket. Ez egy jelzés részéről, hogy mi módon lehet megtalálni Istent, illetve őt magát. A lehetőség, a mód az *imádkozás*. Ne feledjük, az imádkozás beszélgetés Istennel! Az imádkozásban „kérni” is lehet, sőt biztatást kapunk erre: „...amit csak kértek majd az én nevemben, azt megteszem...”

Nem tudom, az igehallgatók közül ki figyel fel az alapige e három szavára: „...az én nevemben...” Számomra azt is jelenti, hogy sem a tegnapot, sem a mát, sem a holnapot nem nézhetjük önmagában, hanem csak Jézus nevéhez kapcsolódóan. Arról a Jézusról van szó, aki magához és egymáshoz ölel minket, aki mindannyiunknak megígérte: „Én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig”.

Az újév világi ünnep is, tele világi – nem egyszer „pogány” szokásokkal is. A keresztyén ember az új évet Isten drága ajándékaként ünnepli, s Jézus nevében kezdi. Aztán egész éven át akar és tud időt szentelni az imádkozásra, amint azt Jézus maga is tette...!

Kérjétek bátran! „Amit csak kértek...” – tulajdonképpen mit is jelent ez? Biztatást, buzdítást hordoz magában. Figyelmeztést is jelent, olyan értelemben, hogy sokszor talán szerényen, szűken kérünk Urunktól, mintha nem telne ki tőle minden, mintha bizonyos dolgokra nem lenne képes. „Amit csak...”, azt jelenti, hogy „nyújtózhatunk” is, nagy dolgokat is bátran kérhetünk Istentől. Fontos, hogy ne kérjünk kételkedve, bizonytalanul. A Nagykátében olvashatjuk idézetként: „Imádkoztam, de nem tudom, tetszik-e neki és eltaláltam-e a helyes mértéket és hangot.” Értsük egyszer már bátran Luther szavát, aki ilyen szemléletesen ír az imént említett Nagykátében erről a kérdésről: „...sem mire sincs nagyobb szükségünk, mint arra, hogy szüntelenül ostromoljuk Isten fülét, kiáltunk hozzá és könyörögünk, hogy adja, éltesse, és növelje bennünk a hitet és a Tízparancsolat megtartását, és hárítsa el mindazt, ami ebben akadályoz és gátol minket”. Mennyire egybe cseng ez Jézus szavával: „Ha szerettek engem, tartsátok meg az én parancsolataimat...” (15. vers).

A teljesítés feltétele. Igen! Nem feledkezhetünk el arról, hogy Jézus ígérete teljesítésének feltétele van. Istentiszteleteinken elhangzik ez a mondat: „Boldogok, akik hallgatják és megtartják Isten beszédét!” Való igaz, kevés a fohászzkodás, kevés a kérdés, kevésnek bizonyul a templomban töltött idő, hol nincs mögötte a keresztyén ember hétköznapi tisztas munkája, a másik ember iránti szeretet s a mindenkori szíves segítőkészség, vagyis Isten törvényeinek betartása. Ha az új esztendőben az utóbbiakat „hozni tudjuk”, akkor – talán tudat alatt, ki nem mondottan – sokan dicsőítik az Atyát a Fiúért. A történelemben mi csak szürke szereplők, közvetítők leszünk, de legyünk!... Jézus ígér, de igényli is tőlünk az új, mások javát és boldogulását szolgáló nagy elhatározásokat és cselekedeteket az Atya elgondolása és normái szerint. Ehhez erőt is tud nyújtani, adni. Jézusra tekintve mindig új erőforrást nyerünk.

Kezdjük hát el az új évet bizalommal, s formálódjék naponként ajkunkon imádsággá Jézus neve. Legyünk az Isten szeretetének hordozói abban a tudatban, hogy „Velem vándorol utamon Jézus...” (Ev. Ék. 459.).

Számomra – talán másoknak is – jó illusztráció a következő: A falu legidősebb asszonyának, Juli néneinek a 100. születésnapját ünnepeltük. Beszélgetés közben egyik unoka, Erzsike mondta nekem: „Tisztelendő bácsi! Gyerekkoromban csodálkoztam, hogy

Nagymama milyen sokat imádkozik. Gyerekfejjel nem értettem, hogy miért? Most már tudom: hitet, erőt, időt és biztos még sok apró és nagy dolgot kért Istentől. Íme, megkapta." Igen! Érdemes imádkozni, Jézus nevében kérni!

Péter Jenő

ÚJÉV UTÁNI VASÁRNAP

• Mt 3,13–17

Körültekintés

János mint próféta Tiberius császár 15. esztendejében hagyta el a „pusztát”. Fellépése nagy feltűnést keltett. Josephus maga is tiszteletteljes tanúságot tesz a Keresztelő mellett: „Tiszteendő férfiú volt, aki a zsidókat az erények gyakorlására buzdította: egymás iránt igazságosságra, Istennel szemben jámborságra, és a keresztség felvételére sürgette őket. Azt hirdette, hogy így lesz kedves Isten előtt a keresztkedés, mert (a fürdő) csak a test tisztulását tudja adni, nem pedig a bűnök bocsánatát, de a lélek már előzőleg megtisztul az igaz életben.” János próféta-ként lép fel, és prédikációiban újra felhangzanak Izrael prófétáinak nagy témái: az ítélet és a megtérés. Máté pontosabban mondja, hogy az ítélet e kemény szavai kikhez szóltak: a farizeusokhoz és szadduceusokhoz, akik a hallgatóság nem kis hányadát jelentették. A bűnbánatra szóló felhívással János azt a követelményt kapcsolja össze, hogy keresztkedjenek meg. Erről a tevékenységről kapta a megkülönböztető nevét. Prédikációja a keresztlésben érte el célját. Prédikációi olyan mély hatást váltottak ki, hogy sokakban megfordult a gondolat: „nem János-e a Messiás?” Galileából is eljött egy „rabbi”, hogy megkeresztelkedjék nála. Ez Kr. u. a 27–28-as évek fordulójakor történhetett. Mikor a Keresztelő meglátta a nép számára még ismeretlen Jézust, prófétai látásával így köszöntötte: *Íme, az Isten Báránya* (Jn 1,29).

A madabai térkép Jézus keresztlési helyeként a Jordán alsó folyását jelöli meg, egy gázló közelében, amelyet Betabarának hívnak. Ezt azt jelenti, „a gázló háza”. A nevet néhány görög kéziratban az ismerős Betánia név másik írásmódjaként találjuk. Ennek jelentése „kenyér háza”, vagy egy másik megfejtés szerint „a forrás háza”. János evangélista azzal zárja a keresztlésről szóló beszámolóját, hogy „mindez Betániában történt, a Jordánon túl”. Ezzel nem a keleti part egyetlen pontját határozta meg, hanem egy helysége utal, amely a Jordán partjától nem messze feküdt. Nem lehetett messze a folyótól, hiszen János a Jordánban keresztelt. Valamilyen gázló közelében kellett lennie, amelyen át Júdeaiban kelet felé vezetett az út. Az evangélisták egyhangú állítása szerint Jeruzsálem és Júdea lakói kivonultak Jánoshoz. Ha útrakelünk Jeruzsálemből a Jordán felé, a hegyi pusztaság után Jerikót pillantjuk meg, a pálmák városát.

Hogyan jött át Jézus keresztlésének emlékezete a Jordán nyugati partjára? Közismert, hogy az Epifánia ünnepe eredetileg magában foglalta Jézus születésének és keresztlésének megünneplését, s hogy legkésőbb Palesztinában ünnepelték külön a két misztériumot. Theodóziusz 530 körül még megtalálta a keresztlés helyét és az Anasztázusz császár (491–518) által épített templomot a keleti parton. 40 évvel később a piacenzai zarándok felsorol minden bibliai emléket, ami össze van gyűjtve azon a helyen, ahol az Úr megkeresztelkedett. „Egy kerítéssel körülvett obeliszket említ, amelytől lépcsők vezetnek le a vízbe álló fakereszthez.”

Eljött Jézus

Eljött Jézus Jánoshoz, hogy keresztelje meg. A Messiás teljesen azonosul a bűnös emberrel. Nem vonja ki soha magát e közösségből, hanem ő az, aki példát mutat.

Nem véletlen, hogy János szinte rosszul érzi magát akkor, amikor Jézus elmondja a kérését. Válaszában érzékelhető lelke küzdelme. „Nekem volna szükségem arra, hogy megkeresztelj és te jössz hozzám?” Vajon tudja-e a ma embere, nekem lenne erre a találkozásra, s majd szentségre szükségem, s ezen keresztül Jézusra, a Szabadítóra? Milyen sok gyermekkel, fiatallal találkozunk, aki nem azért nem mondja meg, hogy milyen felekezettű, mert nem tudja, hanem mert nem részesült ebben az áldásban. Nem volt olyan barát, ismerős, iskolatárs, kolléga, aki beszélt volna neki Jézusról. Nem került olyan közösségbe, ahol elgondolkozhatott volna ezen – nekem szükségem lenne erre a jézusi találkozásra s a keresztségre. Emellett látjuk a másik típusú embert, aki kitolja a találkozás idejét, még ráérünk, lesz erre később is lehetőség. Egyszer egy 16 éves fiú autószerencsétlenség áldozata lett. Kérték, temessem el, de jó lenne megkeresztelni, mert ezt elmulasztottuk. Döbbenetes volt az anya arca, amikor kimondtam, sajnos ezt már nem lehet megtenni. Vádolta önmagát, milyen jó lett volna, ha elviszem kellő időben, most nem így búcsúznánk tőle. A fiú az édesanyával nem jött el Jézushoz. A bűnben lévő ember milyen sokszor nemet mond Jézusnak, pedig nekünk szeretné önmagát adni, azt szeretné elvenni tőlünk, ami alatt sokszor roskadozunk, de ettől a nehéz hátizsáktól mégsem akarunk megválni. Jézus elindul, megelőzi a mi tettünket, mert túlon túl ismer minket, s szeret.

Látás adatott

Jézus keresztlésénél nem csupán Keresztelő Jánossal van együtt, hanem az Atya is bizonyítja jelenlétét. Újra lehetőség adatott az embernek; a teremtő Úr lehajol – mintegy megerősíti Jézus küldetését. A Szentlélek nemcsak a teremtésnél volt jelen, hanem rajta keresztül ma is árad az erő. Ezt tapasztalta meg Jézus az Atya kijelentésében – „Ez az én szeretett Fiam, akiben gyönyörködöm” –, mert tudta, hogy szüksége van még a Fiának is erősítésre. Megnyílt az út az ember számára, láthatóvá vált a láthatatlan. Ezek után nem véletlen, hogy láthatóvá válik az ember régi és új élete, mert rajtunk is megmutatja Isten az ő hatalmát, munkáját, szeretetét, ami elkezdődik életünk első pillanatában, de megpecsétlődik a keresztség által. Szükséges erősíteni, bátorítani az embereket, van látás, a jézusi szeretet nem hagyja titkok között az övéit, hanem megkönyörül rajtunk és kijelenti magát nekünk is. Itt sem Jézusnak volt csupán szüksége arra, hogy ezt meghallja, átélje, hanem mindenkinek. Jézus példaadásával elkezdődik számunkra egy olyan út, ahol lehet életet menteni, de olyan eszközökkel és célért, ami nem a mienk. Az életet odaadhatjuk annak a Jézusnak, aki a legjobban tudja, mit kell vele cselekedni. Ő az, aki megbizonyítja magát minden ember életében. Célba juttat, mert nem akarja, hogy elveszünk. Jézus soha nem pesszimista az emberrel szemben, hanem bízik, reménykedik, utat mutat számunkra. Abban a korban, melyben élünk, úgy gondolom, még fontosabbá válik, hogy keresi a teremtmény a Teremtőt, mert megtapasztalja a körülmények által is, „nála nélkül semmit nem tudtok cselekedni”. Nekünk az a küldetésünk, hogy ebben segítsük az embereket.

Tóth Melinda

Egzegézis

Az első század hetvenes éveire datálható levelek nyelvezetükkel, szóhasználatukkal, gondolatiságukkal különleges szint képviselnek az Újszövetség palettáján. A szövegben gyakran föllehető gondolatrítmus teszi könnyen megjegyezhetővé és szinte irodalmivá a mondanivalót – az igehirdetési alapigében is.

Az óegyházi hagyomány szerint a levelek szerzője azonos János evangéliumának szerzőjével, aki János, a szeretett tanítvány. Bár egyes kortörténeti kutatások megkérdőjelezzik a szerzőséget, minden kétséget kizáró ellenérvel nem tudnak szolgálni. Találó a Veöreös-féle írásmagyarázat megállapítása: János evangéliumában nem a „ki mondja?“, hanem a „mit tartalmaz?“ a fontos.

5. vers – *αγγελια*. Érdekes, hogy Jánosnál nem találkozhatunk az „evangélium“ szóval. Szinonimája, az „üzenet“, viszont csak őnála fordul elő. A Septuaginta szintén ezt a szót használja a próféta igehirdetés megjelölésére.

6. vers – *ει τω σκοτει περιπατομεν*: „sötétségben járunk“. Ez a „járunk“ tulajdonképpen nem szerepel a görögység erkölcsi szakkifejezései között. Ebben az összefüggésben egyszerűen csak az életfolytatás milyenségét jelöli.

8. vers – *αμαρτια*. A „bűn“ ebben a versben egyes számban áll, de a következőkben már többes számban olvashatjuk: e versben az óember romlottságát hangsúlyozza a szerző, míg a 9. versben azt, hogy az óember a megtérés után sem hal meg bennünk egészen, és így még mindig követünk el bűnöket.

– *εαυτου πλαιωμεν*. Az általunk jól ismert fordítás („magunkat csaljuk meg“) talán nem fejezi ki a gondolat teljes mélységét. Mivel a *πλαιωω* nemcsak becsapást, megtévesztést, csalást jelent, hanem a helyes útról való eltérést is, ezért így is fordíthatjuk ezt a részt: „ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, tévútra visszük magunkat, tévútra jutunk.“ A *αμαρτια* sem csupán bűnt, bűnös cselekedetet jelöl, hanem a cél eltévesztését is. A 8. vers mély, hangsúlyos gondolatát egy látszólagos ellentmondásban kifejezve így is visszaadhatjuk: ha azt mondjuk, hogy nem tévesztjük el a célt, tévútra visszük magunkat.

9. vers – *ομολογουμεν*: „ha megvalljuk bűneinket...“ A *ομολογουμεν*, a „vallani“ görög megfelelője az Újszövetségben egyfajta ünnepélyes hitvallástételre vonatkozik. Jelentésébe beletartozik az egyetértés, megengedés, bizonyágtétel, dicsőítés fogalma is. A Septuagintában a bűnvalló imádságot és Isten hálaadó magasztalását jelentette.

– *αφη* (*αφιημι*) megbocsátja, eredeti jelentésével: elengedi. Jogi gyakorlatból származik a szó, az adósság elengedését rejti magában.

Meditáció

Vízkereszt időszakának központi gondolata a megjelenés. Ahogyan Agendánk vezérgondolata is közli: Krisztus dicsősége megjelenik a világban. Az ádventi időszakban bennünk növekedett reményteljesen, a karácsonyi ünnepen a világ számára is láthatóan közénk jött, és most, vízkereszt idején e számunkra érzékelhető világban is növekedik a fény, aki Krisztus, az Isten fénye.

A természetben, a nappalok hosszabbodásával is növekszik a fény, és segít megértenünk, hogy miként növekedhet bennünk is. János apostol üzenete, amelyet meg akar osztani olvasóival: „az Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség.“ Ha a nagy világvallások istenképét szemléljük, láthatjuk, hogy több helyen is megfér szorosan egymás mellett a fény és a sötétség, a jó és a rossz, a fekete és a fehér. Textusunk első mondata ennek az ellenkezőjéről beszél...

Képzeljünk el egy sötét szobát, amelynek sötétségét még a redőny résein beszivárgó fénycsíkok sem enyhítik. Ha bármilyen kicsi lángot meg tudunk gyújtani, máris oszlani kezd a sötétség, a körvonalak kirajzolódnak, könnyebb lesz a tájékozódás. Ha két gyertyát gyújtunk meg, valamivel nagyobb lesz a fény, ha több, 100 W-os izzót, fényárba borul a szoba. Gondolkodjunk el a fény és a sötétség fokozatain, a hosszabbodó nappalokon, a lélek fényének növekedésén.

Valamivel a reneszánsz után a festészetben egyre erőteljesebben kezdték kihangsúlyozni a fény és a sötétség ellentétét. Különös, izgalmas, néha nyugtalanító képek születtek.

Caravaggio és Vermeer van Delft kortársa volt az a festő, akinek sok képén egy kézben tartott, vagy asztalra állított gyertya játssza a főszerepet. Georges de La Tour-nak hívták. A művészettörténet egyik legtitokzatosabb alakjának tartják. Legismeretesebb képén, a *Születésen* egy fiatal nő egy gyertya fényében újszülöttet tart a kezében. A gyertya lángját nem látjuk, mert a kép másik szereplője eltakarja a kezével, az összehatás viszont azt a benyomást kelti a szemlélőben, mintha egyenesen magából a kisgyermekből áradna a fény...

A három mágus is megtalálta az ég jeleit fürkészsze a kisgyermeket, aki a fényt hozta a világba. Legyen példa számunkra a három hosszú útra vállalkozó ember, aki nem sajnált időt, energiát és pénzt, hogy a kitűzött célt elérje. A cél Jézus maga, de ő az ok is, benne ér körbe a kezdet és a vég.

Ha az ő világosságában járunk, akkor lehet igazi közösségünk egymással is. Ha tudatában vagyunk, hogy mi mindent bocsátott meg nekünk Isten, akkor már nem fogjuk fürkészsze kutatni, hogy a másoknak mi mindenért kell még bocsánatot kérnie. Ez az ő ügye és Istené. Felszabadultam a méricskélés alól. Közösségben vagyok a sorstársammal.

Igénk 9. verse mindenki számára ismerős kell, hogy legyen. Az úrvacsorai liturgiában minden alkalommal meghallgatjuk és – remélhetőleg – el is gondolkodunk erről.

Hajlamosak vagyunk mást gondolni a bűnről, mint ahogyan a Szentírás vélekedik róla. Különösen akkor, ha a saját bűneink összefüggésében kell gondolkodnunk. Úgy tűnik, sokszor szeretnénk mentegetni magunkat: de hát ez nem is olyan nagy dolog, mások is ezt teszik, nekem is meg kell tennem, különben eltaposnak, nincs más választásom, mit csináljak, ilyen a világ... stb.

Bonhoeffer gondolatai jutnak az eszembe, aki azt írja: Isten drága-ingyen kegyelmét azzal tesszük olcsóvá, hogy automatikusnak véljük. „Isten majd megbocsát, ez a mestersége.“ Az ingyen kegyelem az, amit tőle kapunk, az olcsó kegyelem pedig, amit mi adunk saját magunknak. Jaj nekünk, ha a szívünk nem ítél el minket! Ez azt jelenti, hogy megbocsátottunk magunknak, még mielőtt Isten kegyelmét kértük volna.

Pedig – az apostol szerint – nagyon egyszerű és könnyű dolog ez. Isten világosság. Ha közelebb kerülünk hozzá, láthatóvá lesznek azok a dolgok is, amelyek eddig félhomályban voltak. Éles fényben kirajzolódnak a ráncok, a repedések, az apró

foltockák. Nincs értelme rejtegetni. Ami a félhomályos hangulatvilágításban kétséges volt, most egyértelmű lett. Vagy újra a sötétet választjuk, vagy bocsánatot kérünk.

És a csoda megtörténik: igen, van újrakezdés, van megbocsátás, van feltámadás. Reménytelennek tűnő élethelyzetekből, halálosnak tűnő (testi és lelki) betegségekből, végletesnek tűnő csapdákból, feloldhatatlannak tűnő ellentétekből. Gyógyulás, kiút, meg- és feloldás.

„Jézusnak, az ő Fiának vére megtisztít minket minden bűntől.”
Egyszerű ez.

Fölkel a nap, az éjszaka nappalra fordul, a tél tavaszba, a sötétség fényre vált. Ami rajtam múlik, hogy keresem-e a fényt, vagy megelégszem a homállyal. Igyekszem-e a fény közelében maradni, vagy hagyom, hogy újra besötétedjen körülöttem minden? Ha egyszer már a helyes útra léptem, megmaradok-e rajta, vagy már rég letértem róla egy útkereszteződésnél? Tévúton járok, holott azt tartom magamról, hogy nem tévesztettem el a célt?

Olyan kérdések ezek, amelyeket meg kell tudnunk válaszolni. Méghozzá újra meg újra.

Vázlat-javaslat

I. Hosszabbodó nappalok – növekvő fény – Jézus a világ világossága.

II. A világosság feltárja a sötétben nem látható dolgokat.

III. Látom-e a bűneimet, vagy szeretnék inkább szemet hunyítani felettük?

IV. Hogyan maradhatnék meg a világosságban?

Aklan Éva

VÍZKERESZT UTÁNI 1. VASÁRNAP

• Róm 1, 18–25 (26–32)

A meg nem adott dicsőség

A kinyilatkoztatás alapigazsága a fenti szakaszban, az ember Istenre való rászorultságának a kihangsúlyozása, hiszen Isten ítélete alatt áll. Az ember Isten kegyelme nélkül menthetetlen és reménytelen sorsú.

Egzegézis

18. Isten haragját és ítéletét nyilatkoztatja ki az emberek minden gonoszságával szemben. Isten gyűlöli a bűnt, de szereti és meg akarja menteni a bűnöst. Érdemes úrvacsorai liturgiánkra gondolni. Isten nem akarja a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen. Isten haragja az emberek minden hitetlensége (ασεβειαί – az Istennek kijáró tisztelet hiánya, istentelenség) és gonoszsága (αδικιαί – igazságtalansága) ellen irányul. Az emberek feltartóztatják (κατεχοντοί – lenyomják) az igazságot mind Istennel, mind az emberekkel szemben. Mindezt a gonoszság (εν αδικια) teszi.

19. Isten olyan igazságért kéri számon az embert, amely teljesen nyilvánvaló kell, hogy legyen. Nem Krisztus ismeretének a hiányát rója fel. Nem egy elrejtett igazságot kér számon, hanem egy olyan egyértelmű és látható valóságot, mely vallástól, hittől független. Pál nyilvánvalónak (παφανον) nevezi ezt az is-

meretet, ami azt jelenti, hogy belátható és világos. Ez így van, mert Isten nyilvánvalóvá tette (εφανερωσειν).

20. Istenből sok minden nem látható és nem tudható. Ellenben a teremtett világ harsogja Isten nagyságát és dicsőségét. Az okozat mögött ott az ok. A teremtés mögött ott a Teremtő. Mindezt az egyetemes kinyilatkoztatás alapján mindenki tapasztalja és látja. Csak az nem látja, aki nem akarja látni. Ezért mondja az apostol, hogy nincs mentségük. Pál, amikor a nem látható (αορατα) és a meglátható (καθοραταί) kifejezéseket használja, melyek azonos szótőről erednek. A világosan meglátható kifejezés és az értelmes vizsgálat szó jelen idejű, amely ezek folyamatosságát hangsúlyozza. A látható, teremtett világ kinyilatkoztatja Isten láthatatlan dicsőségét, mindenható istenségét.

21. A szemét becsukó ember már hiába mondja, hogy nem látott semmit, hiszen azért zárta be szemét, mert nem akart látni. Ennek viszont súlyos következményei vannak. A képnél maradva, aki a szemét bezárja és nem nyitja ki, belevakul a sötétségbe. Ez a sötétség megnyilvánul a gondolkodásmód és az erkölcsi értékek eltorzulásában. Pontosan azt nem teszi az ember, hogy dicsőítse őt és hálát adjon tetteiért. Az ilyen tudatos lázadás következménye nem is lehet más, mint a hiábavalóságra jutás (εματαιωθησαι). Szó szerint értéktelessé, céltalanná váltak gondolkodásukban és értetlen (ασιμετος) erkölcsileg érzéketlen szívük elsötétedett.

22–23. Aki az igazság tiszta forrását elutasítja, az bolonddá (εμορανηθησαι – ostobává) és bálványimádóvá válik. Azért súlyos bűn ez az ember részéről, mert a magát igazságnak kinyilatkoztató Istent hazudtolja meg, és önmagát hirdeti az igazság etalonjaként. Az az ember, aki nem hajlandó elismerni Isten hatalmát, az a romlás lejtőjére jut. Először az értéktelen gondolkodás, majd az erkölcsi érzéketlenség és a vallásos ostobaság útján halad végig.

24. Az ember önmagára vonja Isten ítéletét, aki kiszolgáltatta őt hiábavaló vágyainak és gondolkodásmódjának. Ennek egyik következménye, ahová engedte Isten eljutni az embereket, a nemi kicsapongás.

25. Az emberiség önmagát teszi istenné az igaz Isten helyett. A legnagyobb hazugság, hogy létezhet a teremtmény Teremtő nélkül. A Teremtő az áldott mindörökké, ezért teszi Pál hozzá, hogy ámen, ellentétben a teremtményekkel, akik nem méltók az imádatra.

26–32. Isten gyalázatos szenvedélyeknek is kiszolgáltatta őket, úgymint nemi kicsapongások és a megromlott életmód.

Gondolatok az igehirdetéshez

Hányszor mondjuk el azt a jól ismert dicsőségmondást istentiszteleteinken, hogy „Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen kezdetben volt úgy *legyen* most és mindörökké. Ámen.” Talán mi magunk sem vesszük észre, hiba csúszott dicsőségmondásunkba. Csak a kiemelt szó eltávolítása után helyes a mondat. Felesleges benne a legyen. Ezzel is belecsempésszük önmagunk nagyságát, hiszen Isten dicsősége nem szenved csorbát akkor sem, ha mi nem adjuk meg neki. Isten teremtő munkájának a célja, hogy az ember dicsőítse a Teremtőt. Ehelyett az ember a romlás lejtőjére lépett és lép ma is.

Értéktelen gondolkodásmód

Amikor szétnézünk a világban, sokszor vesszük észre, hogy a

tudásnak, a becsületes munkának, az erkölcsi tartásnak, úgy mint tisztességes család, becsületes gyermekevelés bizony alig van értéke. Egyszer valaki azt kérdezte, hogyan lehet egy ilyen világban tisztességre nevelni a gyermeket. Mert ha tisztességesen él, kimarad sok mindenből. Miért hirdet az egyház ma is ilyeneket? Bizony mi ilyeneket hirdetünk. Nem e világból valót az e világában. Isten országát szeretnénk terjeszteni a diabolosz által megrontott világunkban. Bizony nem könnyű feladat. Mi mégis hisszük és látjuk, hogy övé az ország, a hatalom és a dicsőség. Csak az általa adott értékek a valós, igazi értékek, a többi csak látszatcsillogás. Valahogy úgy, amint a jól bevált szlogen mondja a fáradtan hazatérőnek: „Tchibo – a legtöbb mi adható.”

Bizony többször aztán nem is tud többet adni egy csésze kávénál. Ezért ülnek olyan sokan a pszichiátriákon, lelkigondozói beszélgetéseken, mert érzik, valami több kellene. Mi ezt a többet kínáljuk Jézus nevében a világnak. Amit vagy elfogad, vagy valamilyen borzalmas világ rémképe tárul elének.

Erkölcsi érzéketlenség

Bűncselekményekről értesülve gyakran megkérdezzük: idáig juthat egy ember, ennyire elveszítheti emberségét és kifordulhat önmagából? Sajnos még ennél is mélyebbre. Hányszor állítja a média szinte példaként a nézők és olvasók elé a többször elvál-

takat, ezzel is hűtlenségre nevelve az ifjúságot? Mennyire elfogadottá vált mára az együttélés formája! A gyermekekre ömlik a TV-n keresztül a sok erőszak, aztán csodálkozunk a fiatalok erőszakos, brutális magatartásán. A homoszexualitás ma már nem sorolandó a bűn kategóriájába egyes egyházi megnyilvánulásokban sem, hanem a másság fogalmkörébe. Ezt a témakört taglalja részleteiben a 26–27. vers, melyet olvasva úgy tűnik, mintha ma írná az apostol.

Bálványimáadás

Lehetne azt mondani, hogy öröközöld téma, de sajnos életünket állandóan körülveszi és fenyegeti. Bálvány a lutheri szóhasználatban mindaz, ami Isten helyére lép, amit istenünké tesszünk az egy igaz Isten helyett.

Az apostol négy dolgot emel ki: a hamisság, a gonoszság, a kapzsiság és vele együtt a rosszindulat, az irigység és a gyilkosság. Az olyan emberekre, kiknek életstílusává válik ezek cselekvése, mondja Pál, hogy méltók a halálra, mert nyíltan Isten ellen láznak, ezért Isten büntetését vonják magukra.

A romlás eme lejtőjére szeretné Isten igéje a figyelmünket irányítani és óvni tőle, hogy el ne vesszünk. A régi latin közmondás igazságából is tanulva: In principio obstat. Kezdetben állj ellen!

Sándorné Povazsanyecz Gyöngyi

IFJ. DETRE JÁNOS

Rm 10,12–17*

Mily szép, ha feltűnik a hegyeken az örömhírt hozó lába! Békeséget hirdet, örömhírt hoz, szabadulást hirdet. Azt mondja Sionnak: Istened uralkodik! – írja Ézsaiás próféta. Engedjék meg az igehallgató testvérek, hogy a mai vasárnapon ezzel az igével köszöntsem az igehirdetőket! Sokszor talán természetes, hogy vannak. Néha talán útban is vannak. Krisztus beszédét hirdetik, mert hát *a hit hallásból van!* – emlékeztet Pál apostol. Az igehirdető is ember. Pontosan olyan törekeny cserépedény, mint amilyenek a körülötte élők. Ő is az igéből él. Az elhívása Krisztus beszédének tiszta és útbaigazító hirdetésére kötelezi. Nem tehet mást. Evangélikus egyházunkban az igehirdetői tiszt a lelkeszi szolgálat csúcsa és kiteljesedése. Jó lenne, ha ezt a reformatori örökséget továbbra is meg tudnánk őrizni!

Vigyázni kell rá, mert korunk Krisztus beszédét nem szemtől-szemben üldözi, hanem cselesen és alattomosan befolyásolja. Elferdíti. Krisztus beszéde legyen szalonképes! Simuljon hozzám! Ha igazol, akkor szívvesen hallom. Ha megítél, parancsol, vagy nem egyezik az elveimmel, akkor már nem ízlik. Isten igéjének szolgálója akkor végzi el a küldetését, ha Krisztus beszédét tisztán hirdeti, mert akkor, és csak akkor – Isten üdvösségre hívó szava hallatszik ki belőle.

Amikor az igehirdetőket köszöntjük, azokról is szó van, akik keresztyén emberként – házastársként, szülőként, nagyszülőként, családtagként, hittestvérként – a mindennapok valóságos

élethelyzeteiben megszólaltatják Krisztus beszédét. Ugyanis, aki Krisztus szavát a szájára veszi és kimondja: igét hirdet.

Azonban hamis hírokat pengetnénk, ha ebből az igéből azt hangsúlyoznánk, milyen nélkülözhetetlen az ember! Mintha minden rajtunk múlna, pedig nem így van! Pál apostol a testté lett, élő Igére, Jézus Krisztusra mutat. Ő cselekszik! A hitet Krisztus beszéde formálja. Az üdvösség, az újjászületés Isten – Jézus Krisztus által adott – személyre szóló ajándéka.

Krisztus csodálatos munkálkodása, hogy az emberi beszédet – az élő szóval elmondott igehirdetést, a friss igét – mint „bogarát” – Szentleke által – beleteszi a fülünkbe. Pünkösd után úgy is mondhatjuk: Szentleke által belelehelí a fülünkbe, hogy a hallójáraton át szétáradjon bennünk. A hallásból lesz hit, a hitből lesz engedelmisség és minden, ami Isten szerint jó!

Az igehirdetés folyamatosságában is felismerhetjük a bőkezű Isten munkálkodását. Gyülekezetünkben 154 éve – másfél hónap kivételével – folyamatosan hangzik Krisztus beszéde és Isten hívó szava. 1850. február 24. és április 5. közötti néhány hét a váci evangélikusok legdrámaibb megpróbáltatása volt. Volt olyan pillanat, amikor emberileg minden remény elveszett, de a gondviselő Isten nem engedte, hogy Krisztus beszéde elnémuljon a gyülekezetben. Új fejezetet nyitott. A csüggedő híveket felemelte. Hitvallási iratunk, az Ágostai Hitvallás így rögzítette Krisztus beszédének és Isten hívó szavának nélkülözhetetlen fontosságát:

„Isten azért rendelte az evangéliumhirdetésnek és szentségkiosztásnak szolgálatát, hogy erre a hitre eljussunk. Mert az

* Istentisztelet a Kossuth Rádióban Vácról, 2001. június 17-én.

igén és a szentségeken, mint közvetítő eszközökön keresztül kapjuk a Szentlélek ajándékát. Ő támaszt hitet – ahol és amikor Istennek tetszik – azokban akik hallják az evangéliumot.” (CA. V. cikk)

Isten úgy akarja, hogy Krisztus beszéde által újjászületésre és üdvösségre emeljen bennünket. (1Kor 1,21) Az igehirdetésre készülve kezembe került egy igehirdetés gyűjtemény. Kíváncsi voltam, hogy az ige egykori szolgája hogyan szólaltatta meg Isten hívó szavát. Kiválóan. Lenyűgözően. Teológiailag hibátlanul. Biblikusan. Példásan. Úgy, ahogyan a „nagy könyvben” le van írva. De mégis valami hiányérzetem volt. Egyszer csak megpillantottam az évszámot. 1953. Isten így hívta szolgája szavaiban, mondataiban, igehirdetésén keresztül az akkor élt embereket. Ez az igehirdetés akkor volt friss! Az élő szóval hirdetett ige mindig arról szól, hogy Isten hív most! Nem tegnap. Nem majd. Most! Hátha éppen most hallják meg! Krisztus beszéde hátha éppen most kezd el dolgozni bennünk!

Az evangélium jó híre: Isten bőkezű mindenkihez, aki segítségül hívja. Nincs köztünk különbség, ő mindenkinek az Ura. Jézus Krisztusban kivétel nélkül mindnyájunkért mélyre hajolt, – zsidóért és görögért, hitben járóért és pogányért – hogy bennünket az üdvösségre meghívjon és felemeljen.

A bőkezű Isten nélkül olyan az életünk, mint a lyukas zsák. Mindent akarunk, és még sincs semmink. Minél többet öntünk bele, annál szegényebbnek érezzük magunkat. Amink pedig mégis van, azt nem tudjuk hálával megbecsülni. *Isten bőkezűsége Jézus Krisztusban teljesedett ki.* Benne mutatta meg a mindenkire kivétel nélkül kiáradó szeretetét. Jézus Krisztusban mindent megnyitott előttünk. Megváltott. Megszabadított. Kinyitotta azt a kaput, amit az ember búne, hitelensége bezárt. Az üdvösség békeességét, örömét és szabadságát nyújtja.

Aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözl. Az üdvösség szónak nemcsak lelki és túlvilági értelme van, hanem olyan új életet jelent, amely az életünket alapjaiban és távlataiban átrendezi. A halál ültetvényéből – Isten ültetvénye, szőlőskertje, vagy szántóföldje lehet az életünk. Az oltárterítőnk zöld színe is – mint az ígéretesen sarjadó élet színe – ezt szemlélteti.

A jerikói fővámszedőnek, Zákeusnak élete tanulságos példa lehet. *Meghallotta a hívó szót.* Jézus megszólította: *Szállj le hamar, mert ma a te házában kell megszállnom!* Ő pedig örömmel befogadta az otthonába. Összegyűjtötte a családját. Körülvették Jézust. Jézus beszélt. A testté lett Ige prédikált. Zákeus ott volt szemtől-szemben Jézussal – úgy, ahogyan majd az utolsó ítéletkor kivétel nélkül mindnyájan elé kerülünk. Ebben sincs különbség köztünk! – és érezte, hogy Jézus szavai elkezdnek dolgozni benne. Krisztus beszéde reformálja deformált életét. Hite – Krisztus munkálkodása – megigazította. Ekkor hangzott el a csodálatos ige: *Ma lett üdvössége ennek a háznak!*

Milyen kedves azoknak jövelete, akik az evangéliumot hirdetik! Próbáljuk meg ezt az ígét elhelyezni az ország, az egyház, és az életünk kertjében!

De jó lenne megélni, ha egyszer Európa nyugati felén élő or-

szágok népei, úgy nézhetnének ránk, magyarokra: *Kedves azoknak jövelete! Bárcsak közelebb lennének hozzánk!* Ekkor nem gyanakodva, aggódó óvatossággal méregetnének bennünket.

Vajon miért kedves azoknak jövelete, akik az evangéliumot hirdetik? Azért, mert felemelte őket az Isten! Meggazdagította őket a bőkezű Úr. Megtanulták segítségül hívni az Úr nevét. Békeességét hoznak. Szabadulást hirdetnek. Vigasztalni tudnak. Erkölcsükben, hűségükben, állhatatosságukban sóként ízesíté- nek, lámpásként világítanak. Békeességük, izük és világosságuk forrása az evangélium közepe: *az élő Jézus Krisztus.* Jézust hozzák magukkal.

Munkahelyeken, családban, házasságban egy-egy ígéretes indulás után sajnos, nem ritkán viszályba torkollik az együttmunkálkodás. Ilyenkor aztán az a legkedvesebb nap, amikor el-érkezik az elmenetel, az elválás pillanata. Az örömhír ez: végre sikerült megszabadulni tőle! Jó, hogy itt volt, elég volt belőle, de még jobb, hogy távozik. Magunkban legfeljebb csupán ilyen üs- tőkös csillagok lehetünk.

Ez az ige némiképpen ítélet is. Ítélet azért, mert Krisztus beszé- dét üldözni, megvetni szokás. Hányszor legyintünk: Ez csak pré- dikáció! De ahol ez történik, ott az üdvösség békeessége helyett a pokol tüze perzsel. Hegyen járás helyett a laposban dülöngélnék.

Isten megmásíthatatlan döntése, hogy azoknak a jövelete ked- ves, akik az evangéliumot hirdetik. Krisztus beszéde kedvessé te- szi a jövetelünket és élteti a kapcsolatainkat. Tudunk segítséget kérni. Tudunk bocsánatot kérni. Tudunk megbocsátani. Tu- dunk újra kezdeni. Meg tudjuk becsülni egymást. Krisztus be- széde tart és felemel bennünket.

A mindenki Ura, a bőkezű Isten hitet keres. A hit hallásból van. A hallás pedig a Krisztus beszéde által. Ez a lényeg. Ez a döntő. Ez a biztos. Mi vagyunk a bizonytalansági tényező. Ezért felelősé- sége van az ige hirdetőjének. Ha nem Krisztus beszédét hirdeti, akkor már nem ígét hirdet, hanem csak beszél. A beszéd pedig nem munkál hallást és nem lesz belőle hit. *Felelősége van az ige hallgatójának is.* Megvetheti Krisztus beszédét. Megtagad- hatja Isten hívását. Aki Krisztus beszédét hallja, egészen biztos lehet abban, hogy a hívás is megérkezik hozzá. Meghívott. He- lye van.

Isten országának ajtaja nem látható, de addig egészen biz- tos, hogy nyitva van, amíg hallható az igehirdetés. Krisztus be- széde szól. A mindenkihez bőkezű Isten azt akarja, hogy min- den ember üdvözljön, és az igazság ismeretére eljusson. Krisztus beszéde szóljon tisztán és igazán! Legyen nyitott a fül! Legyen fogadó kész a szív és az értelem! Ahogyan hangzott az énekünkben is: „Hívásuk – a Krisztus beszéde – zengjen mes- sze szerte szét, az Úrhoz gyűjtve népek seregét!” Ámen.

Imádkozzunk! Urunk éreztessd meg velünk, hogy hívó sza- vadra mozdulni áldott megtiszteltetés, Neked szolgálni gyönyö- rűség, veled élni boldogság, segítségéddel még az élet terhe is elhordozható. Add, hogy Krisztus beszéde által minél többünk- ben támadjon hallás és a hallásból hit. Örömrünk, békeességünk, derünk és egész életünk legyen válasz hívó szavadra. Ámen.

1Tim 6,6–11*

Pásztor levelet kaptunk a Krisztus születése utáni, az első évszázad utolsó évtizedeiből. Értéke, hogy nem elmarasztalás, „tűmondatok” sorozata, hanem buzdítás. Szándéka legyen háttal az elkövetkező korok emberi életvitelére, az egyházi rendre is és a közerkölcsre.

Nem becsülöm le a múltat, de nem értékelem túl a jelent, mert félreértéshez vezetne. A saját világunknak prédikálok úgy, hogy nem igazítom a múlthoz mondandómat, hanem hirdetem Jézus evangéliumát, mint az örök igazság örömhírét. Erre kötelez e levél 1,4.7.: *ne is foglalkozzanak mondákkal [...], amelyek inkább vitákra vezetnek [...], de nem értik sem azt, amit mondanak, sem azt, amit bizonygatnak.*

Nem igaz az a sláger szöveg a 2000 éves keresztyénségre, hogy „ez az a ház, ahol semmi nem változik, s ez az a ház, ahol áll az idő”. Olyan közösség vagyunk, amelyik nem konzervál, hanem vállalja az újszerű megoldásokat, és megbízható igazságot helyez a kortársak szívére. Életmód-építő a szolgálatunk, hogy kultúránk részévé váljék gyülekezetünk minden tagja. Ezért nem lenne baj, ha evangélikusabb lenne az evangélikus vállalkozó és diplomás. Légy hűségesebb tanúja Krisztusnak és hűségesebb tanítója az evangéliumnak!

De itt gazdasági problémáról van szó, s eddig erről még szó sem esett. Több, mint gondolná az így reagáló. Csak abba a távlatba helyezve, hogy semmit nem hoztunk a világba és semmit sem viszünk ki. Ha ennek igazságát komolyan veszem, összeszorul a szívem, ha arra gondolok, milyen úton járókat kísértem már ki utolsó útjukon. Akik még azt a népi bölcsességet sem szívlelték meg, hogy a halottas kocsin nincs vonóhorog, azaz nincs lehetőség arra, hogy utánfutót húzzon a koporsó után. De még azoknak sem elég lecke, mert a legzajosabb óra sok helyen temetés után van, éppen a *van* miatt. Az alaptétel ennyi: mi, kié legyen?

Miről kell számot adni? Van, aki azt hiszi, hogy egy egész életről. Nekem ma nagyobb gondot jelent az utolsó 10 esztendő. Hogy adsz számot az utolsó 10 évről. Az azóta kapott vallásszabadságról?! Arról, hogy ma nem kell „surranó-pályán” templomba járni, kereszttettni, házasságot kötni. Az imádságos, templomos, keresztyén, gazdasági, erkölcsi életéről hogyan adsz számot? Még belegondolni is rossz, mi lenne, ha egyik pillanatról a másikra visszafelé kezdenének folyni a folyók, mintegy kiderítendő, hogy ki hol és mikor mit engedett bele. Visszafolynék minden szenny azokhoz, akik beleengedték. És nincs olyan összeköttetés, tagkönyv, pozíció, amely kiszűrné, megállítaná a feladóhoz vezető úton.

Környezeti ártalom? Több annál – önpusztítás. Kívül-belül. Nemcsak a víz, a folyó vált szennyezetté, hanem a meder is. Ez utóbbinak a megtisztítása bonyolultabb a víznél. Olyan ez, mint „a kifordítom, befordítom mégis”... Csak, aki így öltözik át, annak a bundája mindkét oldalon kifakul, s mindkét oldala megkopik, lerongyolódik és foltos lesz. Nincs ünneplőse.

Fontos, hogy legyen haszon! Jézus nem dicsőítette a szegénységet, hisz olyan értékes köntöse volt, hogy a kereszt alatt „szakemberek” – katonák, kockázók – nem szakították szét,

hanem sorsot vetettek rá. Arra akar e pásztorlevél megtanítani, hogy miközben hajtunk – most már – a milliókért, el ne veszítsük az egyet. Az egy feleséget, az egy férjet, az egy édesapát, az egy édesanyját, az egyházat, az egy Istent, az egy Jézus Krisztust. S ennek az a végeredménye, hogy a hazugsággal, az aljassággal, a vesztegetéssel nemcsak az igazság, a szeretet, a szelídlelkűség, az állhatatosság, a hűség szenved csorbát, hanem még az embertársakat is elveszítjük. Senkink sem marad.

Tudom, hogy akinek semmi sem elég, az egyet nem tud: értékelni az aprópénzt, aminek segítségével annyit kell kiadni, amennyi a kapott kincsnek az értéke.

Egy amerikai tanmesével hadd folytassam igehirdetésemet: város szélén, ahol az érintetlen természet még találkozik a modern építésszel, sétál egy indián Európából származó barátjával. Hétköznapi dolgokról beszélgetnek, s közben az indián megjegyzi: „De szépen cipipelnek a tücskök” Nincs rá válasz. „De szépen énekelnek a madarak” – próbálkozik újra az indián. Mire az európai: „Mi, városi emberek ezt már nem halljuk meg. Mennek tovább, s a betonozott sétányon, ahol már szembe is jönnek, leejt az indián egy 5 centest. Mindenki odakapja a fejét. „Csak nem én ejtettem el?” – kérdezi mindegyik. „Látod, ti is csak azt halljátok meg, ami közel van a szívetekhez!”

Ebben benne van az a legnagyobb baj, hogy a *van*-on kívül nincs is másunk. Nemcsak az csábít, ami megvan, hanem ami még nincs. S ebben a sorsszerűség a veszteség. Ők a „sohasem elég” állampolgárok.

Az Isten emberé kerüli ezt az életformát, azaz tudatosan cselekszik a kerüléssel és azzal, hogy törekszik ennek az értéknek a megszerzésére. Mindent megtesz.

Ahol én gyermek voltam, volt egy ilyen mondás, ott az Eperjes-Tokaji Hegylánc déli csücskénél: „Az egyenes ember otthon gazdagodik, a kalmár idegenben”. Ebben benne van az, hogy a gyerek a legnagyobb szemtanú, és az, hogy miből van a *van* és hogyan, aminek hiteles tanúja a gyermek. Kívánom a hallgatóknak és a templomban jelenlévőknek, hogy szívleljük meg ezt a talán már elfelejtett, de gyermekkoromból őrzött mondatot, *az egyenes ember otthon gazdagodik, a kalmár idegenben.*

Honnan indultunk. Az Isten emberét emlékezteti Pál apostol. A rajthely a keresztség volt. A pálya kijelölése akkor történt, amikor ígéretet tettünk lelkész, keresztszülő és szülő, hogy a gyermeket az evangélikus egyház segítségével ebben a hitben neveljük, hiszen a keresztség által Isten országának tagjai lettünk, sőt Isten országának örökösei. Nem pénzsóvár keresztyénségre van szükségünk, hanem elégedetlen keresztyénekre, akik egyre jobban törekszenek lebeszélhetetlenül a tiszta életre, gondolatra, életvitelre.

Akik azt vallják, hogy nagy nyereség a kegyesség, az istenfélelem, a kultúra, az egyház, a gyülekezet, a család, a történelmi egyház, a templom, az iskola. Értékeink vannak, s nem mindegy, hogy mit viszünk tovább. Mindez azért érhető el, mert helyt állt értünk a kegyelems Isten.

Mi most mindjárt elindulunk. Mi most elindulunk e templomból haza, s a családok, akik a rádiót veszik körül, felállnak és indognak a mai feladatuk betöltéséhez. Van egy reménységem: senki sem úgy áll föl és indul el innen a templomból, ahogyan jött,

* Igehirdetés a Kossuth Rádióban 2001. szeptember 23., Soltvadkert.

hanem tudatosan szeretné elkerülni mindazt, ami romlásba és pusztulásba dönt. Ámen.

Imádkozzunk! Istenem, Atyám!

Taníts meg, hogyan kell könnyezni

A meg nem érdemelt örömben,

És hogyan kell örülni a megérdemelt könnyben.

Adj erőt, hogy kevélységem csillogását elhomályosítsam,

És az alázatosság színtelenségét okosan csillogtassam.

Taníts meg, hogyan kell a gyengéhez lehajolni,

S hogyan kell a féktelen erővel szemben egyenesen állni.

Adj erőt, hogy fölényesen legyőzzem a testet,

S alázatosan megadjam magam a Léleknek.

Taníts szelíd szóra, ha bántások érnek,

S hideg mosolyra, ha jogtalan dicsérnek.

Adj erőt napközben, hogy el ne fáradjak,

S fáradtságot estére, hogy rögtön elaludjak.

Taníts meg lendülni, hogyha rád találtam,

S hirtelen megállni, ha utat hibáztam.

Engedd a világot okosan szeretni,

Csak magadat ne hagyd soha elfeledni.

Ez a kiáltásom, s ez maradjon végleg,

De ha másként szólnék, nagyon szépen kérek,

Ne neheztelj rám, míg elfordítod orcád,

Hiszen a mélységből kiáltok fel hozzád. Ámen.

ID. BENCZE IMRE

1Jn 5,10b–13*

Tájékozott, sok mindent ismerő emberek vagyunk, rengeteget tudunk. Ám tudjuk-e, hogy örök életünk van? Örök, vagyis igazi, elmulthatatlan, elvehetetlen, hamisíthatatlan, s ezért boldog életünk! „Azért írtam nektek, hogy tudjátok...” Vagyis ezért fogott tollat az apostol, sőt azt mondhatom: ezért írták az egész Bibliát és adták azt tovább szorgosan másolható szerzetesek, könyvnyomtatók és hűségre vigyázó fordítók évszázadokon keresztül, hogy tudjátok: örök életetek van! Tudjuk-e mi is, testvéreim? Örök, vagyis boldog életünk van! Nagy kísértésünk – különösen nekünk, idősebbeknek –, hogy visszanezünk a múltba, ifjúságunk éveibe, amikor még aktívak voltunk, sikereinknek örültünk, s úgy gondoljuk: akkor voltunk boldogok. Az volt az élet! Akkor volt minden jó és szép. Kosztolányi Dezső is így sóhajtott: „Hová röpi az ifjúság? Feleljetek bús lombú fák, Üllői úti fák!” Szép és boldog volt a múlt, és ma siratjuk, hogy elmúlt, nincsen.

Nagy kísértés, s voltaképpen nagy ámitás, hogy ne vissza nézzünk, hanem előre. Várjuk a boldogságot! A jövődő hozza el azt. Biztatjuk is magunkat, egymást: majd csak jobb lesz! Egyszer majd szebb és boldogabb, igazabb lesz az élet. Olykor vallások, vagy akár pártprogramok ámítanak ezzel. És fiatalok úgy gondolják: majd, ha idősebbek leszünk. Rómaiak hirdették: „Beatus ille, qui procul negotiis!” – Boldog az, akitől távol vannak a gondok, bajok. Mikor lesz az?

Isten bizonyágtétele Jézusról – amint János apostol vallja – azonban nem a múltra és nem a jövőre mutat, hanem a *jelent* ragyogja be! Van! Van! Van! Ismétlődik, zeng a jelenvalót jelző ige. Van boldog, igaz, örök élet, mert van Jézus! Ő nem a tegnapé, a múlté és nem is a holnapé csupán. Ő a jelen, a ma Istene! „Az élet megjelent Krisztusban” (1,2) – és Krisztussal miénk az élet. Nekünk ajándékozta Isten, az Atya, a mi Atyánk! Az élet Krisztusban van, és „aki hisz az Isten Fiában, azé az élet”. Az

* Fasang Árpád, magyar UNESCO nagykövet és felesége meghívása nyomán az a megismerésért, hogy szeptember 2-án a Párizsi Protestáns Egyház istentiszteletén szolgálhattam. Az 1926 óta hűségesen összetartó kis közösség – saját lelkész híján – most néhány éve vendégprédikátorokat hív a havonta egyszer, a Skót Misszió épületében tartott istentiszteletre. A köszöntést és bemutatkozást követően a magyar evangélikus rend szerint folyt a liturgia, és a Himnusz eléneklésével zárult.

örök élet egyedül benne és nála van. Ne tévesszen meg a látogatás! Az élet nem ott van, ahol tán dűskálnak a javakban, ahol a siker fényei csillognak, ahol a hatalom kemény ökle akarja birtokolni. Egyedül Jézusban! Őbenne. És nemcsak lehet, hanem van. Itt van! Hiszitek-e, tudjátok-e, hogy örök életetek van Isten ajándékaként a Krisztusban való hit által?

Kedves Testvéreim, szeretném ezt ma három bibliai igével, történettel, illetve három bibliai képpel illusztrálni, megmutatni. A három igehely egyben életutam három jelentős templomának oltárképehez kapcsolódik.

Gyermek- és ifjú koromban nyolc éven át a *fasori* evangélikus templomba jártam, mint „fasori diák”, ott is konfirmáltam. Sokszor ámult rá a szemem a Benczúr Gyula által festett gyönyörű oltárképre: a napkeleti királyok hódolnak a kis Jézus előtt. Ezt a megragadó, színgazdag festményt Opper Imre rajztanárunk magyarázta el nekünk, kis diákjainak. Rámutatott a kisdéd előtt térdelő, fővegét letevő királyi alakra: ez maga a festőművész! Feleje nyújtja kezét Jézus, mintha mondaná: „Értted jöttem. Én vagyok az élet!” Benczúr Gyula így vallotta meg hitét a karácsonyi kisdédben, az értünk jött Megváltóban.

A hit legnagyobb élménye, amikor rádöbbenünk: Jézus értünk jött – van – él! Benne van életünk, boldogságunk. „Akiben nincs az Isten Fia, abban nincs meg az élet sem.” De akiért Jézus kinyújtotta a kezét, azé az élet. Már most!

Feléd is nyújtja kezét Jézus. Értted jött. Hiszel-e Isten bizonyágtételében, vagy hazuggá teszed őt? (5,10)

A másik igehely, bibliai történet: Jézus és a samáriai asszony találkozása (Jn 4). Isten úgy hozta, hogy a 2. világháború izonyatos pusztítása után *pesterzsébeti* lelkész lettem, és két évtizeden át ennek a templomnak oltára előtt szolgáltam. Ismeretlen festő munkája azt ábrázolta, amint Sikár kútja mellett Jézus egy samáriai nővel beszélget. Olyan asszony ez, aki a boldogságot a testiségben kereste, a fiatalság önképzésében, aki kénye-kedve szerint cserélgette a férfiakat, a szórakozás és élvezet volt mindene – ám egyszer csak ráébredt arra, hogy mindez nem élet! A környezete lenézi, megveti, kiközösíti. Szégyenében most bujkálni kénytelen. Még a kúthoz is tűző déli forróságban jön, amikor senki sem látja – de most a kútnál ott ül Jézus,

megszólítja őt idegen léte, és nem azt mondja: „Hol kerested a boldogságot?” – hanem ezt: „Én vagyok, aki az élő vizet adom!” „Most van – amikor Isten lélekben és igazságban lehet imádni!” És nem azt kérdi: „Hát az volt az élet, az ifjúság?” De szeretete egy kátyúba jutott sorsot megment, és az asszonyt megtelek örömmel, elrohan, hogy elújságolja örömét a samáriaiaknak. Mert Jézus az élet! A tönkrement, elrontott sorsokat is helyre tudja hozni, bűnököt megbocsátani, boldog életet ajánlani. Ma. Most. Tudod-e, hogy neked is örök életed van, mert Jézus szava, bocsánata számokra is élet?

Aztán két és fél évtizeden át – Isten kegyelméből – a *kelenföldi* templom oltára előtt szolgálhattam, ahol Raksányi Dezső *festőművész elgondolkasztó képe* látható: A feltámadt Jézus sebeit mutatja a kételkedő tanítványnak (Jn 20).

Tamás az az ember – és nem vagyunk-e mi is sokszor ilyenek? –, aki nem tud hinni addig, míg meg nem tapasztalja, nem konstatálja a feltámadás tényét. Aki még csak várja-várja a bol-

dog életet. Csak azt fogadja el, amit lát, amit megérint, megfog. És a kételkedés, a bizonytalankodás közben ott áll előtte a bizonyosság, Jézus, a Feltámadott, aki nem a múlté és nem is csak a jövőé, hanem a *jelen Ura*, és megszólítja Tamást: „Boldogok, akik nem látnak és hisznek!”

Aki hisz, az boldog ma is, mert övé az élet. Övé az üdvösség. Kételkedés helyett hirdetjük a hihetlent: örök élettel ajándékozott meg minket az Isten. Örök életünk van! „Tudjátok-e ti, akik az Isten Fia nevében hisztek, tudjátok-e, hogy örök életek van?” – kérdezi tőlünk is az apostol.

Van, van, van! Ez a bizonyosság szabadít fel szorongásból, félelemből – halálfélelemből is. Ez szabadít fel görcsökből, emberfélelem görcséből, kapcsolatok zavarából és zavaros világunkat, de lelki világunkat is ez csendesítheti el, ez tehet boldoggá.

Az elmúlt esztendőben több társunkat avatta boldoggá a pápa. Minket most Isten tanúságtétele, s a benne való hit tehet igazán boldoggá!

MENYES GYULA

Mt 5,37*

Amikor készültem erre a konferenciára – amelynek keretében most itt áhítaton szolgálók –, azon gondolkodtam, hogy a hozám hasonló szolgálattévők bizonyára kapcsolatba hozzák az üzenetét a konferencia témájával. Mivel én zárom ezt a találkozót, most már egyértelműen kijelenthetem, hogy valóban így is történt. Az elején hallottunk a hálóról, mint rokon értelmű szóról, amely közösséget teremt bibliai és informatikai értelemben is. Tegnap este az élénk adott áldás figyelmeztetett bennünket, amit a kommunikációnak ebben a formájában is kaptunk Istentől, amit az ember könnyen átokká fordíthat. A ma reggeli áhítaton pedig arról volt szó, hogy minden korban az adott kor nyelvén kell megszólalnia az egyháznak. Ebben elhangzott egy mondat, amit a nap folyamán többször is idéztünk: „Egy klikkeléssel ránk találhatnak az emberek, de egy klikkeléssel akár el is fordulhatnak tőlünk.” Most én is így folytatnám a sort, és hasonlóan gondolkodva szeretném lezárni ezt a konferenciát.

Fantasztikus technológiai és közösséget teremtő lehetőségről hallhattunk itt az elmúlt huszonnégy órában. Sőt, a modern technika segítségével bele is pillanthattunk ezekbe. Ennek a konferenciának mégis egyetlen célja volt számunkra: valamilyen formában becsomagolni és eljuttatni az evangéliumot a világhálóra. Megtalálni a küldetésünket, misszionálni, mert hitünk szerint Istennek van hatalma, tőle teljesen távol élő embereket megszólítani akár egy klikkeléssel keresztül is.

Egy kis szójátékkal élve azt is mondhatnánk, hogy többször hallottunk itt különféle *linkekről*, mi mégsem vagyunk *link* emberek, hanem olyanok, akik azért jöttek el, mert komolyan veszik ezt a fajta szolgálatot. Mindannyiunknak meg kell találni a feladatunkat ebben a küldetésben. Akár kezdő felhasználók, akár programozó matematikusok vagyunk.

Volt szó tehát fejlett technikáról, most én mégsem előre kívánok tekinteni a jövőbeli feladatainkra, hanem vissza szeretnék menni egy pillanatra a kezdetekhez. Hol kezdődött a számítógép története? És hogyan kezdődött a kereszténység története? Van egy közös pont, ahol a kettő találkozik egymással.

A számítógép története ott kezdődött, hogy egy *Leibniz* nevű matematikus, filozófus, polihisztor felfedezte a kettes számrendszert. Rájött arra, hogy számokkal lehet műveleteket végezni, illetve tárolni bináris formában olyan logikával – ha azokat két egyértelmű és egymástól teljesen eltérő fogalmakkal fejezzük ki –, amelyek között nincs semmiféle átjárás! Ahhoz, hogy ezt ki tudja fejezni, egyértelmű tényekre volt szüksége. Olyan fogalmakra, amelyek között valóban semmiféle átjárás nincsen. És miközben ezt kereste, rájött, hogy ezek a fogalmak lehetnek a *semmi* (ami a nullának felel meg) és a *valami* (ami az egyesnek felel meg). Vagy egy másik kifejezést használva: az *igen* és a *nem*. Nem tartom valószínűnek, de elképzelhető, hogy Leibniz Jézus szavait olvasva döbbsen rá ezen kijelentések fontosságára. Jézus szerint ugyanis a két fogalom között semmiféle átjárás nem lehetséges.

Valójában erre a lépésre vezethető vissza a számítógép története.

A kereszténység története pedig ott kezdődik, hogy Jézus eljöveteleivel Isten egyértelmű *igen*-t mondott a világra. Pál apostol ezt így fogalmazza meg igezakasunk 20. versében: *Mert valahány ígérete van Istennek, azokra őbenne van az igen.*

Egyébként zárójelben meg kell említeni, hogy ebben az igezakasban Pál apostol megindokolja korinthusi látogatásának elhatalasztását, hiszen ellenfelei megvádolták, hogy megbízhatatlan, mert könnyelműen ígéretet. Nála keveredik az *igen* a *nem*-mel. Ő viszont tudja, hogy apostoli útja a gondviselés vezetése alatt áll, és a közben felmerült feladatokat sokkal fontosabbnak tartja, mint saját elgondolását.

* Záróáhitat az „e-evangélikusok @z interneten” konferencián, Révfülöp, 2001. október 6.

Jézus és Pál szavai, valamint az előbb elhangzott gondolatok minket is elcsendesedésre készítetnek. Fel kell tennünk a kérdést, vajon a szavaink vagy a tetteink egyértelműen *igen*-t mondanak Jézus hívó szavára, és *nem*-et a bűnnek. Van-e bennünk ebben olyan radikális elszántság, mint ahogyan Leibniz kimondta az *igen* és a *nem* közötti átjárhatatlanságot? Vagy pedig a mi életünkben van átjárás a kettő között? Néha *igen* a bűnre, és *nem* Jézusnak? Nem kell matematikusnak lennünk ahhoz, hogy belássuk annak következményét, mi lenne, ha a számítógépünkben az adatokat tároló bájtokban bármelyik helyiértéken a sok millió bitből csak egyetlen 1-es úgy gondolná, hogy néha 0 lesz. Vagy éppen fordítva, a 0-ból alkalomadtán 1-es lenne. Minél inkább az operációs rendszer közelében történne ez, annál inkább összeomlana a rendszer.

Jézus idézett szava Máté evangéliumában minket óv a lelki

összeomlástól. Pál is erről beszél saját életét állítva példának. Miután a damaszkuszi úton találkozott Jézussal, egyértelműen *igen*-t mondott neki. Nincs többé határozatlanság, külső körülményektől függő *igen*, ami néha egy rövid időre *nem* is lehet. A börtönben, a süllyedő hajón, a világi felsőbbtség előtt, pogány környezetben, és mindenhol *igen*-t tudott mondani Jézusnak. Ezt a határozottságot tudja megáldani Isten. Ezt várja el tőlünk is. Erre lehet építeni keresztény életünket, szolgálatunkat.

Az teszi ilyen szilárdá, megbízhatóvá Krisztus híveit és szolgálóit, hogy az alap, amelyen állnak, maga az örök szilárdság és megbízhatóság: Krisztus! Őbenne maga Isten mutatta meg igéreteit megtartó, kétféleképpen sohasem érthető hűségét, amelyre az ember feltétlenül és mindig számíthat. És mennél jobban ráépíti az ember az életét erre a kőszálra, annál kevesebb lesz az ingadozás életében. Ámen.

Imádságok a Visszhang című kötetből*

VÁRTALAK?

Csendesen gyertyát gyújtanék – s az élő láng beszélne helyettem, aki nehezen találom meg a szavakat. Reszketve mesélne emlékekké sárgult, az idő egyre keményebb páncéljával takart egykori álmokról, tervekről, a múlt várákozásáról: életem történetéről. Időnként fel is lobogna, hiszen még bennem is él a láng, amely minden napnak értelmet keres, felemelkedik a munka, a család, a belső öröm lendületén: az értelmes jövő reményében. Égne előttem az én lángommal, aki örök várákozó vagyok.

Minden várákozásom mélyén ott lapul a megérkezés legtöbbször öntudatlan vágya. Hiszen várákozás és megérkezés egymásból élnek. Mert a szívem mélyén tudom, hogy életemmel a várákozás földi korszaka után is egyszer meg kell érkeznem valahová: a beteljesedéshez, az ünnephez. S az én várákozásom csak akkor lobbanhat most lánggra, ha bízhatok abban, hogy erre az ünnepre te is megérkezel.

S akkor az én várázásomból és a te érkezésedből találkozás is lehet.

SZENTESTE

Amikor mégis egyedül vagyok, vagy azokra gondolok, akik egyedül vannak...

Istenem!

Soha anyyira, mint éppen most
csendre vágyom és nyugalomra...

Soha anyyira, mint éppen most
megállni szeretnék a tülekedésben, rohanásban...

Soha anyyira, mint éppen most
örülni tudnék a szavadnak és az erődnek...

Soha anyyira, mint éppen most
szeretném meglátni a kicsiségben a nagyságot...

Soha anyyira, mint éppen most
érezni szeretném közelségedet,
hogy egyedül ne maradjak, Istenem, éppen ma este. Ámen.

* *Visszhang*. Imádságok, olvasmányok. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 2001. Szerk.: Szabó Lajos.

Pastoralkolleg Neuendettelsau programja 2002-ben

LITURGISCHE PRÄSENZ

Stellen meine Haltung, meine Gebärden und meine Worte dar, was ich im Gottesdienst vermitteln will? Im Schutz des Gottesdienstraumes und der Gruppe überprüfen Liturgeinnen und Liturgen Bewährtes und erproben Neues.

Mit Thomas Kabel, Regisseur und Schauspieler, Hamburg
Leitung: Hans Schlumberger
16. bis 30. Januar 2002

FRAUEN, DIE SICH TRAUEN

Trauen Sie sich? Pfarrerinnen mit Leitungskompetenzen sind gefragt. In diesem Kurs spüren Sie solche Kompetenzen auf und entwickeln sie weiter. Biblische Erfahrungen werden erinnert, die Fragen von Macht und spiritueller Leitung diskutiert. Freche Fragen, systemische Sichtweisen und Humor werden dabei nicht fehlen!

Mit Herta Singer, Theologin und Systemische Beraterin (IFW), Bayreuth
Leitung: Karin Hüttel
30. Januar bis 3. Februar 2002

ALLE NEUNE?

Wer ich bin, sagt mir nur Gott. Was ich gut kann und was ich zum Guten wandeln kann – das zu klären, hilft das Enneagramm. Der Kurs vermittelt spirituelle und kommunikative Erfahrungen mit dieser Hilfe, sich und andere zu verstehen.

Mit Marion Küstenmacher, Theologin und Germanistin, Gröbenzell
Leitung: Hans Schlumberger
13. bis 27. Februar 2002

DIE WUNDEN HEILEN – DIE HEILUNG FEIERN

Achtsam mit uns selbst umgehen; auch mit dem, was fremd ist und schmerzt. Still werden, auf die Worte der Schrift hören, die uralten Gesten des Handauflegens, Segnens und Salbens als Wohltat erfahren und theologisch bedenken: Wege zu einer Spiritualität, die Leib und Seele, Kopf und Herz bewegt.

Mit Pfarrer Waldemar Pisarski, AEEB Tutzing
Leitung: Karin Hüttel
In Zusammenarbeit mit der Arbeitsgemeinschaft für Evangelische Erwachsenenbildung in Bayern e.V.
27. Februar bis 13. März 2002

AUF WELCHE(R) LEITUNG STEHEN WIR?

Leitung ist in aller Munde. Auf Männer und Frauen mit Leitungsaufgaben und auf Leitungskonzepte richten sich Hoffnungen, Befürchtungen und theologische Kritik. Wir werden verschiedene Entwürfe beleuchten und befragen. Welche Bilder von Kirche, von Gott und von der Rolle des Pfarrers/der Pfarrerin stecken dahinter? Und schließlich: Wie will ich selbst leiten?

Mit Prof. Dr. Joachim Track, Neuendettelsau
Leitung: Karin Hüttel
10. bis 24. April 2002

IM WERDEN, NICHT IM SEIN

Was hilft zu pastoraler Authentizität? Auf sich selbst gestellt, verzehrt sich die Mühe um persönliche Echtheit rasch. Über individuelle Formen der Liturgie, des Gebets, des pastoralen Amts stehen bereit. Sie fordern Auseinandersetzung und verheißen Entlastung.

Mit Prof. Dr. Fulbert Steffensky, Hamburg
Leitung: Hans Schlumberger
24. April bis 8. Mai 2002

WOLL EINGESPANNT. ZWISCHEN ROUTINE UND EVENTS

Zehn bis zwölf Jahre nach der Ordination noch einmal genau hinschauen: Auf mich selbst, auf mein Tun und Lassen. Der Kurs gibt Gelegenheit, sich des Auftrags zu vergewissern, neue Ideen zu finden und umzusetzen. In Kleingruppen wählen die Teilnehmenden ihre Themen (z.B. Gottesdienst, Mitarbeiter-Innenführung, Pflege der eigenen Spiritualität...).

Mit Pfarrerin Lydia Laucht, Pastoralkolleg Hofgeismar und Pfarrer Dr. Bernhard Petry, Gemeindeakademie Rummelsberg
Leitung: Karin Hüttel
12. bis 16. Juni 2002

DAS VERKOSTEN DER DINGE VON INNEN HER SÄTTIGT DIE SEELE

Begleitete Ignatianische Einzelexerzitien für Pfarrerinnen, Pfarrer, Pfarrfrauen und Pfarrmänner.

Mit Pater Dr. Andreas Falkner SJ, Mannheim und Hildegard Joeres, Augsburg
Leitung: Hans Schlumberger
25. Juni bis 4. Juli 2002

RUHESTAND – KEIN STILLSTAND

Pfarrerinnen und Pfarrer kurz vor und kurz nach der Pensionierung ziehen auf der Schwelle des neuen Lebensabschnitts Zwischenräume, bestimmen ihren lebensgeschichtlichen Ort und entwerfen neue Perspektiven.

Mit Pfarrer Rainer Häberlein, Nürnberg

Leitung: Hans Schlumberger

10. bis 24. Juli 2002

ÜBER DEM BEFFCHEN – EIN LACHEN

Eine geistlich-leibhaftige Spurensuche mit Humor und Witz: Ungewohnte Aspekte an biblischen Texten entdecken. Einen Blick auf die eigene Rolle als Narr und Närrin Gottes werfen und diese Rolle mit Leben füllen.

Mit Dr. Gisela Matthiae, Studienleiterin am Frauenstudien- und –bildungszentrum der EKD, Gelnhausen, und Clownin

Leitung: Karin Hüttel

24. bis 28. Juli 2002

PREDIGTKUNST

Wie entfaltet sich Kanzelrede im Austausch mit ihren Schwestern? Der Kurs wird zum Atelier einer Inszenierung des Predigtwortes. Töne, Metaphern und Bilder eröffnen den Raum für eine Predigt als Performing Art.

Mit Prof. Dr. Martin Nicol, Erlangen

Leitung: Hans Schlumberger

18. September bis 2. Oktober 2002

GLOCKEN AM ANFANG – AM ENDE NUR SCHWEIGEN?

Übergangsriten helfen, gut in einen neuen Lebensabschnitt hineinzufinden. Dieser Kurs wird vor allem den Stärken alter und neuer Gestaltungsformen für die Hochzeit auf die Spur kommen – und nach Ritualen suchen, die es Gescheidenen ermöglichen, in Würde auseinander zu gehen.

Mit Dr. Angelika-Benedicta Hirsch, Religionswissenschaftlerin, Berlin

Leitung: Karin Hüttel

9. bis 23. Oktober 2002

SAND, NICHT ÖL IM GETRIEBE

Sind die Prophetinnen, sind die Propheten kleinlaut geworden? Was geschieht, wenn das Evangelium auf die Tabus einer Gesellschaft trifft, die Nutzen und Erfolg zu ihrem herrschenden Maßstab macht?

Mit Christian Nürnberger, Publizist, Mainz

Leitung: Hans Schlumberger

23. bis 27. Oktober 2002

KONTAKT MIT DEM HEILIGEN

Segenskräfte. Machtworte. Energiefluss. Beschreiben solche Begriffe eine Seelsorge, die praktikabel ist? Betreiben wir diese Praxis etwa schon lange und nennen sie nur anders? Josuttis' Konzept einer energetischen Seelsorge reizt zu Rückfrage und Klärung.

Mit Prof. Manfred Josuttis, Göttingen

Leitung: Hans Schlumberger

6. bis 20. November

DIE GEBURT DES LICHTES

Meditative Tänze, Gebärden und ein Tanzzyklus zum Weihnachtsgeschehen: Formen des Betens in Leib und Seele. Vor der Advents- und Weihnachtszeit bietet der Kurs die Gelegenheit, noch einmal etwas „nur für mich“ zu tun – und so auch für andere.

Mit Irene Olma, Gemeindefereferentin und Tanzpädagogin, Bad Wildungen

Leitung: Karin Hüttel

20. bis 24. November

Jelentkezni lehet december 31-ig az Északi Püspöki Hivatalban (1126 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 24. Tel: 394-2448).

Jörg Ohlemacher, greifswaldi gyakorlati teológiai professzor alapvető, az európai (vallás) oktatáspolitikában való tájékozódást segítő tanulmányát a jelen számmal kezdődően három részben fogja közölni a Lelkipásztor (442–445. old.). Ugyancsak valláspedagógiai témát érint a mindennapok gyakorlata oldaláról Túri Krisztina írása (451–452. old.). Folytatjuk a felkészülést az LVSZ 10. nagygyűlésére, ezúttal a főtéma bemutatásával (447–448. old.). Újra visszatekintünk a közelmúlt nagy visszhangot kiváltott ökumenikus dokumentumaira (449–450. old.). Három évfordulóról emlékezünk meg (455–459. old.) decemberi számunkban, valamint közöljük a Süddeutsche Zeitung egy korábbi cikkének fordítását a *világethosz* témáról, amely kérdést az Ohlemacher-tanulmány is érint és amelyet szívesen folytatnánk Olvasóink hozzászólásaival, írásaival, véleménynyilvánításával. Igehirdetési rovatunk egyrészt az ünnepi szolgálatokra készít fel (az előkészítőket ezúttal a Bács-Kiskun és a Borsod-Hevesi Egyházmegye lelkészi munkaközösségei írták), másrészt több elhangzott igehirdetést is közöl – széles műfaji skálán a beiktatáson elhangzott prédikációtól a rádiós igehirdetésen át az internetes konferencia áhítatáig.

Hozzanak az ünnepek adni és elfogadni kész lelket!

Örömteli olvasást kíván

a szerkesztő

Decemberi számunk szerzői

Aklan Éva lelkész – Eger

Bencze Imre (id.) ny. lelkész – Budapest

Bődöcs Pál irodalomtörténész – Budapest

Cserháti Sándor (ifj.) lelkész – Szeged

Detre János (ifj.) lelkész – Vác

Hafenschner Károly ny. lelkész, c. teol. professzor
– Budapest

Halasi László lelkész – Harta

Hausmann Jutta teológiai professzor – Budapest

Káposzta Lajos lelkész, esperes – Soltvadkert

Kecskeméti Pál lelkész – Kiskőrös

Madocsa Miklós ny. lelkész – Budapest

Menyes Gyula lelkész, püspöki titkár – Győr

Nagy Gyula ny. püspök – Budapest

Nagy Veronika lelkész – Csengőd

Novotny Dániel lelkész – Arnót

Ohlemacher, Jörg gyakorlati teológiai professzor
– Greifswald, Németország

Pángyánszky Ágnes lelkész – Pilis

Péter Jenő lelkész – Fancsal

Sándorné Povazsanyecz Gyöngyi lelkész – Miskolc

Sárányiné Horváth Erzsébet ny. lelkész – Kecskemét

Szabóné Mátrai Marianna lelkész,

felelős szerkesztő – Budapest

Tóth Melinda lelkész – Ózd

Túri Krisztina lelkész – Pilis

Veczán Pál lelkész, esperes – Miskolc Diósgyőr

Megjelenik havonta

Felelős szerkesztő: Szabóné Mátrai Marianna, 1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3. Tel.: 469-1050

e-mail: mariann.matrai@lutheran.hu

A szerkesztés munkájában a szerkesztőbizottság vesz részt.

Olvasószerkesztő: Laczi Roland. Műszaki szerkesztő: Galgóczi Andrea. Tördelés: Rezessy Szabolcs.

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel./Fax: 317-1108

e-mail: sajto.osztaly@lutheran.hu

Felelős kiadó: Kendeh K. Péter mb.

Egy szám ára: 390 Ft. Előfizetési díj 1 évre: 4680 Ft

Külföldi előfizetések: szomszédos országokba (postaköltséggel együtt) évi 8800 Ft,

egyéb külföldi országokba 9800 Ft/77 DEM vagy 50 USD.

A borítón: Confessio Augustana (Györköny, 1724).

A fotót Molnár Géza készítette. A borítót ifj. Harmati Béla tervezte.

Készült a Plantin Kft. nyomdájában.

ISSN 0133-2821